

Ett tillfälligt rum för omsorg

- en atmosfärisk analys av Lappvikens platsaktivism

Sara Huhtamies

Helsingfors universitet

Statsvetenskapliga fakulteten

Sociologi Pro gradu-avhandling

Juni 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Statsvetenskapliga fakulteten		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Institutionen för socialvetenskap	
Tekijä – Författare – Author Anna Sara Marcella Huhtamies			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Ett tillfälligt rum för omsorg – en atmosfärisk analys av Lappvikens platsaktivism			
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Sociologi			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu-avhandling		Aika – Datum – Month and year 6/2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 93 (97)
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Den här avhandlingen granskar urban omsorg. I avhandlingen analyseras omsorgspraktiker i förhållande till en specifik urban plats; Lappvikens före detta sjukhusområde i Helsingfors. Avhandlingen analyserar den pågående platsaktivismen och lyfter fram de aktiva som urbana vårdare.</p> <p>I avhandlingen analyseras urban omsorg genom begreppet affektiv atmosfär. Med affektiv atmosfär som en teoretisk lins beskriver avhandlingen hur olika omsorgspraktiker uppstår och upprätthålls affektivt och hur den affektiva atmosfären genom sin socio-materialitet formar processer av välmående. Genom att lägga fokus på det vardagliga och småskaliga strävar avhandlingen till att bredda förståelsen för urbana relationer och det vardagliga livet i staden. Samtidigt bidrar avhandlingen också till en diskussion kring statsaktivism och medborgarinitiativ. Genom att visa hur kollektiva affekter skapar gemenskaper och motiverar individer att engagera sig i sin omgivning bidrar avhandlingen med vad som kallas erfarenhetsbaserad kunskap. Avhandlingen tangerar forskningsfält inom sociologi, kulturgeografi och urbana studier.</p> <p>Forskningsmaterialet består av 8 promenadintervjuer med aktiva. De aktiva är individer som är engagerade i Lappvikens platsaktivism. Promenadintervjuerna utfördes i Lappviken i Helsingfors. I analysen görs en kvalitativ teoridriven läsning av forskningsmaterialet, som innefattar både intervjuer och kompletterande fältanteckningar. Den teoretiska referensramen bygger på teorier kring affekt, plats och urban omsorg. Genom att studera atmosfärens komposition och beståndsdelar beaktas tre centrala dimensioner av affekt: dess socio-spatialitet, dess instabilitet och dess sensoriska karaktär.</p> <p>Analysen är uppdelad i två delar. I den första delen granskas Lappvikens materialitet och hur icke-mänskliga materialiteter fungerar som komponenter i den affektiva atmosfären. Här granskas hur atmosfärer regleras genom materiella ingrepp och hur det materiella även i sig självt är dynamiskt. I den andra delen analyseras den affektiva atmosfärens komposition utifrån ett kroppsligt perspektiv. Här granskas samspel mellan affektiva kroppar, dvs. hur kroppen konstrueras och rekonstrueras i relation till andra kroppar i affektiva möten.</p> <p>Analysen lyfter fram välmående som en kollektiv situation snarare än en individuell egenskap. Den centrala slutsatsen som kan dras av analysen är att Lappvikens atmosfär är både medvetet konstruerad samtidigt som den upprätthålls reaktivt, genom affektiva responser och justeringar. Vidare visar analysen hur atmosfärer är sköra och dynamiska och att urban omsorg är pågående och kontinuerligt. Analysen illustrerar hur omsorgspraktiker ofta är småskaliga och rutinmässiga reaktioner och justeringar, men hur omsorg också kan ackumuleras på en plats. Omsorgen i Lappviken är säregen för Lappvikens tids-rumsliga verklighet och omsorgen på Lappviken är kroppslig, relationell och ofta småskalig.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords urban omsorg, affektiva atmosfärer, platsaktivism, stadsaktivism, plats, rum, affekt			
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors Pasi Mäenpää			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Helsingin yliopiston kirjasto, Helsingfors universitets bibliotek, Helsinki University Library			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Innehållsförteckning

1	Inledning och avhandlingens syfte	1
1.1	Avhandlingens struktur	3
1.2	Bakgrund och kontext	3
2	Avhandlingens teoretiska referensram	5
2.1	Plats som relationellt och dynamiskt	5
2.2	En affektiv vändning inom urbana studier	7
2.3	Affektiva atmosfärer	10
2.4	Urban omsorg	13
2.5	Avhandlingens forskningsfrågor	15
3	Affekt och metodologi	16
3.1	Promenadintervju som datainsamlingsmetod	18
3.2	Informanterna	22
3.3	Var gjordes intervjuerna	23
3.4	Forskningsetiska frågor	23
3.5	Analysmetod	25
4	Lappvikens materialitet	28
4.1	Läget: gränsdragning och kontraster	29
4.2	Huvudbyggnaden: från sluten institution till välkomnande atmosfär	34
4.3	Parken: affektiva möten i naturen och med naturen	40
4.4	Symboler och representationers materialitet	46
4.5	Materialitet: sammanfattning	51
5	Kroppen i rummet	51
5.1	Omsorg som etisk disposition	53
5.2	Kroppen i tillblivelse: det relationella jaget	55
5.3	Samtillblivelse: dubbelriktad omsorg	59
5.4	Iscensättande av atmosfärer: urban omsorg som affektiva justeringar	67
5.4.1	Lugn och öppenhet som något performativt	67
5.4.2	Gemenskap som atmosfär	70
5.4.3	Att manövrera en lugn atmosfär	73
5.4.4	Att manövrera en öppen atmosfär	75
5.4.5	Kroppslighet: sammanfattning	78
6	Slutdiskussion	78
6.1	Tankar kring metodval	81
6.2	Lappvikens nuvarande situation	84
	Litteratur	88
	Bilagor	iii

1 Inledning och avhandlingens syfte

Lappvikens sjukhus var ett av Finlands första mentalsjukhus. Då sjukhuset år 1999 hotas med nedläggningen väcker detta ett ovanligt starkt motstånd hos en bred folkmassa. Nedläggningen av Lappvikens sjukhus kom att symbolisera en större politisk kamp mot nedmonteringen av välfärdssamhället (Mustonen 2010, 77). Under de senaste årtiondena har platser för mentalvård i Finland skärts ner anmärkningsvärt. Många traditionella mentalsjukhus har lagts ner. Detta är en följd av att öppenvård och serviceboende blivit allt vanligare (Kuuva 2018). Samtidigt är det en följd av en mer allmän prekarisering av samhället där tidigare centrala institutioner i samhället mist sin betydelse (Jokinen m.fl. 2015, 12).

Kulturgeografen Ben Anderson ser prekariseringen av samhället som en dominerande känsloläge i dagens samhälle. En struktur som möjliggör och sätter gränser för vissa känslolägen, drivkrafter och som präglar vårt sätt att vara och känna i världen (Andersson 2014, 124–134). För de aktiva på Lappvikens Källa är det viktigt att Lappvikens fortsätter fungera som ett rum för omsorg. Många av de aktiva har rötter i Pro Lapinlahti-rörelsen, men kämpar idag inte för sjukhusverksamheten, utan för att Lappviken ska fortsätta värna om vissa värderingar. Den franske filosofen Henri Lefebvre menar att platser alltid är resultat av sin tid. Vår stad idag kan beskrivas som en postfordistisk, postvälfärdsstad. Strukturella förändringar innebär också nya sorters skörheter och behov i staden. De aktiva vill se Lappviken som ett öppet offentligt rum. Ett tillåtande rum för omsorg och välmående. Den här avhandlingen deltar i en teoretisk diskussion kring omsorg och det urbana rummet. Diskussionen tangerar forskningsfält inom sociologi, urbana studier och kulturgeografi.

I den här avhandlingen vill jag studera hur Lappvikens aktiva år 2018–2020 skapar ett rum för omsorg i staden. Jag argumenterar för att de aktivas platsaktivism fungerar som en typ av urban omsorg (eng. *urban care*). Syftet är att studera vilka omsorgspraktiker som tar form i Lappviken. Urban omsorg förstås som en process av affektiv justering, där omsorg blir en expressiv praktik som genom ord, rörelser, gester, ljud, uttryck, beröring och andra förhållningsätt sprider energi och skapar en gemensam förståelse (Stern 2002, 14).

Samtidigt bidrar avhandlingen också till forskning kring statsaktivism och medborgarinitiativ. Genom att visa hur kollektiva affekter skapar gemenskaper och motiverar individer att engagera sig i sin omgivning bidrar avhandlingen med vad som kan kallas erfarenhetsbaserad kunskap eller mjukkunskap. Marketta Kyttä är miljöpsykolog som i sitt arbete har fört fram vikten av den här formen av mjukkunskap. Traditionellt har stadsplanering baserat sig främst på teknisk och kvantitativ kunskap. Kyttä menar att stadspolitiska beslut borde tas på basis av såväl hård faktakunskap som på mjuk erfarenhetsbaserad kunskap. Invånare är experter på sin omgivning genom att låta dem forma sin omgivning utifrån sina behov skulle man kunna uppnå till en mer hållbar stadsplanering (Kyttä & Kahila 2006). Även Mäenpää och Faehnle argumentera för en stadsplanering där invånarna har en aktivare roll i att forma sin omgivning (Mäenpää & Faehnle 2017). Genom att studera affekter, rum och handlande får man en fördjupad inblick i stadsaktivism.

För att synliggöra dessa omsorgspraktiker kommer jag analytiskt använda mig av begreppet affektiv atmosfär. Affektiva atmosfärer används för att studera affekter som framträder mellan kroppar och materialiteter. Affektiva atmosfärer hänvisar till en omslutande affektiv intensitet som förknippas till en viss plats under en viss tid (Anderson 2014, 137–160). Det beskriver med andra ord en sammansättning affekter som både det mänskliga och det materiella ger upphov till. Affektiva atmosfärer uppstår mellan kroppar som är tidsrumsligt bundna till varandra (Anderson 2009, 80). Med affektiv atmosfär som teoretisk lins ämnar jag identifiera hur olika former av urban omsorg uppstår i möten mellan olika kroppar.

Jag studerar Lappvikens platsaktivism som en kroppslig upplevelse. Att det materiella har en betydelse för upplevelsen och användningen av plats och rum är ett etablerat argument inom flera forskningsområden. Däremot är teorierna kring hur och på vilka sätt det materiella berör mindre utforskade (Nilsson 2010, 10). Genom att sätta den kroppsliga platsupplevelsen i centrum stävar jag till att belysa hur handling uppstår i mötet mellan olika kroppar och deras omgivning. Att analysera Lappviken som en affektiv atmosfär ger mig möjlighet att belysa olika de komponenterna som ingår i atmosfären, mänskliga och icke-mänskliga. Genom att studera atmosfärs komposition och olika beståndsdelar beaktas tre centrala dimensioner av affekt: deras socio-spatialitet, deras instabilitet och deras sensoriska karaktär (Michels, 2015). Jag undersöker vad som fungerar som

drivkrafter i och vad som sätter gränser för de aktivas verksamhet, hur omsorg uppstår i olika möten mellan mänskliga och icke-mänskliga kroppar. Fokus ligger således på den kroppsliga upplevelser av rummet. Vad är det som möjliggör just vissa affektiva uttryck i Lappviken, och vilken kontext är dessa en del av. Det här gör jag genom att analysera Lappviken som en affektiv atmosfär.

1.1 Avhandlingens struktur

Den här avhandlingen är uppdelad i sex kapitel. Som följande presenterar jag verksamheten i Lappviken och placerar in avhandling i en diskussion kring stadsutrymme, urban omsorg och affekt. Jag presenterar också tidigare forskning kring medborgarinitiativ och gräsrotsverksamhet i Finland. I kapitel två redogör jag för avhandlingens teoretiska referensram vilken också utgör mina analytiska verktyg. Kapitel två utmynnar i avhandlingens forskningsfrågor. I kapitel tre presenterar jag avhandlingens metodologi, materialinsamling och analysmetod. Därefter följer analysen som är uppdelad i två huvudsakliga delar (kapitel fyra och fem). Det sjätte kapitlet sammanfattar avhandlingens forskningsresultat. Jag diskuterar även resultaten i förhållande till Lappvikens nuvarande situation, reflekterar kring metodvalet och diskuterar möjlig framtida forskning.

1.2 Bakgrund och kontext

Genomen att studera affekt, plats och handlande placeras avhandlingen i en icke-representativ forskningstradition, där fokus fram för allt ligger på vardagligt handlande (se t.ex. Kullman 2014; Johansson 2010; Anderson 2014). Forskningstraditionen placerar den kroppsliga upplevelsen i centrum och analyserar kroppen förankrad i sin omgivning. Kroppen och den materiella omgivningen förstås inte som åtskilda, utan kroppen och dess omgivningen analyseras som något som konstrueras i en pågående samtillblivelse.

I internationell forskning har affekt använts i relation till plats och stadutrymme för att forska i bland annat terapeutiska landskap (Conradson 2010; Lea 2008), Ungdomar, fritid och staden (Duff 2010), Rehabilitering och mental hälsa (Duff 2016) och servicecenter (Conradson 2003).

I Finland har affekt och omsorg studerats främst inom feministiskt forskning kring vård och affekt (se t.ex. Oksala 2016; Liljeström & Paasola 2010). Affektiva analyser av

stadsutrymme och det urbana livet har i Finland framför allt gjorts inom geografisk forskning, där begreppet har använts för att forska i t.ex. urban odling (Willman 2014) och ungdomars umgänge (fi. hengailu) i offentliga utrymmen (Pyyry 2015). Det urbana rummet, affekt och omsorg har studerats av den finska sociologen Kim Kullman, som studerat barns förhållande till sin stadsmiljö och lyfter fram barn som urbana vårdare. I Finland har man inte forskat i hur omsorg kan ackumuleras på specifika platser (Duff 2010). Med begreppet affektiv atmosfär ämnar jag studera hur omsorg spatialiseras på en specifik plats. Lappviken som forskningsobjekt bidrar med en ny vinkel till tidigare finska forskning om affekt och stadsutrymme. Tidigare forskning har lyft fram hur affekt och omsorg uppstår i små vardagliga situationer, möten och handlingar (se t.ex. Kullman 2014; Willman 2014; Pyyry 2015). Lappviken skiljer sig ifrån dessa eftersom omsorg i Lappviken delvis är en medveten strategi. På så sätt strävar den här avhandlingen besvara en efterfrågan för ökad förståelse för hur städer kan främja välmående (Kullman 2014, 2876–2877) och hur plaster som gynnar välmående kunde planeras (Duff 2016, 72). Affektiva atmosfärer både konstrueras och konstrueras (Anderson 2014). Med Lappviken som forskningsobjekt och affektiva atmosfärer som teoretisk infallsvinkel ämnar jag se till hur atmosfärer inte bara uppstår slumpmässigt utan också konstrueras medvetet.

I avhandlingen analyseras urban omsorg i förhållande till en specifik plats (Lappviken) och i förhållande till en specifik typ av handlande (platsaktivism). På så sätt tangerar forskningen också en pågående forskningsdiskussion kring stadsplanering, medborgarinitiativ och deltagande. Medborgarinitiativ inom stadsplanering är ett relativt nytt fenomen och således är forskning inom området också begränsad. Bl.a. Pasi Mäenpää och Maija Faehnle forskar i nya former av medborgarinitiativ inom projektet Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana. Inom projekter har också en del Pro gradu-avhandlingar gjort (se t.ex. Harjunen 2016; Laukkanen 2015; Turunen 2016). På Tammerfors universitet har Tiina Rättilä och Jarmi Rinne forskat i medborgaraktivismens former och förfaringssätt.

Stadsaktivism är ett paraplybegrepp utvecklat av Pasi Mäenpää och Maija Faehnle, för att beskriva dessa nya former av medborgaraktivism. Begreppet innefattar all typ av medborgaraktivitet som påverkar stadsutrymmet eller vårt sätt att leva i staden. Utmärkande för stadsaktivismen är att de sker utanför gränserna av det officiella beslutsfattandet. Den här avhandlingen är en fallstudie av en variation av stadsaktivism.

I den här avhandlingen studeras Lappvikens sjukhus som länge stått tomt, men där nu ny aktivitet satts igång på medborgares initiativ. För tillfället fungerar Lappvikens sjukhus som ett center för kultur och välmående. Stadsaktivismen kan se ut på olika sätt, och i sin studie har Mäenpää och Faehnle delat in stadsaktivisterna i fem olika underkategorier. Lappvikens fall skulle kunna beskrivas som platsaktivism. Platsaktivism är en typ av stadsaktivism som innebär att invånarna med sin aktivitet försöker påverka en plats eller ett område. Det kan ske genom direkt handlande eller genom att lägga upp planer och projekten kan vara kort- eller långsiktiga. Det kan handla om planeringsgrupper som facebook-gruppen ”Lisää kaupunkia Helsinkiin”, om gatukonst som graffiti, om att ockupera byggnader eller på andra sätt ta byggnader eller områden i sin besittning (Mäenpää, P. & Faehnle, M, 2017). I den här avhandlingen använder jag mig av begreppen stadsaktivism och platsaktivism för att beskriva verksamheten i Lappviken. För att beskriva informanterna (som alla medverkar i verksamheten) använder jag begreppet aktiv.

2 Avhandlingens teoretiska referensram

2.1 Plats som relationellt och dynamiskt

Teoretiskt utgår den här avhandlingen från en förståelse att plats och rum är något dynamiskt och relationellt. Lappvikens sjukhusbyggnad blev färdig år 1841. I sin fysiska form har byggnaden med andra ord står på samma plats i över hundra år. Lappvikens karaktär och betydelser har däremot förändrats genom åren. Lappviken är inte samma rum idag som den var för tio, femtio eller hundra år sedan. I enlighet med de klassiska rumsteoretikerna som Henri Lefebvre, Michel de Certeau och Doreen Massey, förstår jag i den här avhandlingen rum som en relationell verklighet, som en process som hela tiden formas och definieras.

Staden och stadsutrymme är klassiska ämnen som länge studerats inom sociologin. Stadsforskning har präglats av en rad olika vändningar. Johansson (2013) beskriver hur vändningarna ofta har satts igång av en ny, utvecklad förståelse för förhållandet mellan aktör och plats (s. 13–14). I och med det som kallas ”den rumsliga vändningen” har uppfattningen om plats och rum vidgats och istället för att förstå rum som något geometriskt förstås det som något socialt och kulturellt format. Samhällsvetenskaper

förstå städer, rum och utrymmen som sociala konstruktioner. Rum är inte endast något fysiskt utan förstås som en process som får sin betydelse genom social växelverkan (Lohtaja, 2015). Henry Lefebvre och senare även Doreen Massey och Michel de Certeau kan alla sägas ha bidragit till den rumsliga vändningen inom samhällsvetenskaperna.

I min avhandling vill jag studera hur rum konstrueras och ges betydelse. Ett rum blir till genom såväl individuella och kollektiva upplevelser, som genom individuella och kollektiva tankar och idéer om rummet. Lefebvre brukar ofta ses som en av frontfigurerna för den så kallade rumsliga vändningen inom samhällsvetenskaperna. Lefebvres verk *La production de l'espace* som utgavs 1974 var ett av de första försöken till att kombinera filosofiska diskussioner kring plats med diskussioner kring sociala rum, bebyggd miljö och stadsplanering. Lefebvre menar att man tidigare studerat rum antingen teoretiskt eller praktiskt, men att man enligt honom borde kombinera dessa två förståelser (Lefebvre 1991, 3–68). I och med den rumsliga vändningen har uppfattningen om plats och rum utvidgats och istället för att förstå rum som något statiskt förstås det som socialt och kulturellt konstruerat. Rum är inte endast något fysiskt utan förstås som en process som får sin betydelse genom social växelverkan. Kulturforskaren Michel de Certeau beskriver hur individen genom olika former av handlande kan omforma rum (1984). Det behöver inte handla stora uttänka dåd, utan individen kan gå emot det ”planerade” och använda staden på ett alternativt sätt framför allt genom vardagliga handlingar och rutiner. Både Lefebvre och Certeau ser alltså rum som ett slags maktfält, där mindre och större maktkamper utspelar sig mellan olika aktörer.

En som betonat hur rum skapas främst genom sociala nätverk är den brittiske geografen Doreen Massey. Hon menar att rum aldrig kan ses som statiskt, historielöst eller totalt separat från andra rum. Tvärtom förstår hon rum som en skärningspunkt för olika sociala relationer, rörelser, innebörder och erfarenheter (Massey 2005: 9). Rum är alltså en mångfasetterad, ständigt pågående konstruktion, en produkt av såväl globala som lokala relationer. Rum är något som upplevs, erfars och tolkas, ett rum kan på så sätt ha flera olika betydelser och har aldrig en fast identitet (Massey 2005, 9–11). I Masseys forskning betonas främst förhållandet mellan tid och rum. Hon menar att man inte kan tala om rum och tid som två separata enheter. Rum förstås ofta som något fast medan tid uppfattas som något rörligt (Massey 2005, 36–48). Enligt Massey är detta ett begränsande synsätt och istället borde tid och rum ses som sammanlänkade. Uppfattningen av såväl tid som

rum borde basera sig på deras samverkan. I boken *Space, Place and Gender* (1994, 154) redogör Massey för ”a global sense of place”, ett platstänkande som är öppet för politiska, ekonomiska och kulturella tids-rumsligheter vilka är både lokala och globala.

2.2 En affektiv vändning inom urbana studier

I sin artikel ”On the Role of Affect and Practice in the Production of Place” argumenterar Cameron Duff för vikten av de affektiva dimensionerna i konstruktionen av plats och rum (2010). Att uppleva ett rum betyder att man på ett sätt eller annat blir berörd av den. Under de senaste åren som affekt lyfts fram som något som aktivt bidrar till konstruktionen av rum och plats (Andersson, 2009). Forskning kring känslor och affekter har kommit att bli ett etablerat forskningsfält så hög grad att man talar om den affektiva vändningen (se t.ex. Anderson 2014, 77; Johansson 2013, 92; Anderson & Harrison 2010; Blackman & Venn 2010, 8; Clough & Halley 2007; Koivunen 2010 och Thien 2005, 450.)

Som teoretiskt begrepp har affekt väckt intresse inom flera discipliner och forskningsfält. Spinoza är den filosof som främst kopplas till begreppet affekt (Johansson 2013, 108). Inom urbana studier bottnar teoretisering kring affekt fram för allt i Brian Massumis och Gilles Deleuzes läsning av Spinoza (se till exempel Ben Anderson, Paul Harrison, Derek McCormack och Nigel Thrift). Spinoza talar om kroppars affektiva kapacitet. Deleuze förklarar: ”[A] body affects other bodies, or is affected by other bodies; it is this capacity for affecting and being affected that defines a body in its individuality” (Deleuze 1988, 123). För Spinoza kan kroppar vara mänskliga men också icke-mänskliga (Duff 2010, 885). Affekt förstås utifrån detta som en slags kraft som formar kroppars förmågor att handla. En kropp förstås inte utifrån sin form utan utifrån dess möjlighet att affektera (eng. *affect*) och att bli affekterad (eng. *be affected*). Spinoza talar visserligen om individen, men eftersom kroppen förstås som dess affektiva kapacitet måste en kropp alltid förstås genom dess relation till andra kroppar. Affekt uppstår således i mötet mellan flera kroppar, och resultat av mötet beror på vilka former dessa kroppar kan anta (Thrift 2004, 62). Varje möte förändrar en individs affektiva möjligheter, genom att antingen öka eller minska individens förmåga att handla (Duff 2010, 885).

Det relationella ligger i centrum då man inom urbana studier undersöker affekt. Affekt beskrivs som något som befinner sig emellan individen och den fysiska platsen, således är förhållandet mellan individ och rum alltid dialektiskt (Duff 2010, 884–885). Det här

innebär ett intresse för hur rummets fysiska materialitet förhåller sig till och är en del av handling och betydelse. Då man studerar affekt tar man även de materiella dimensionerna av rum i beaktande, eftersom affekts förstås som något som ligger emellan en individ, andra aktörer och den fysiska platsen (Andersson 2009, 141–146). Istället för att se det fysiska som något som ligger i bakgrunden eller som en neutral scen för det sociala samspelet studeras hur det fysiska i själva verket blir en del av samspelet (Lehtonen 2008). Intresset ligger i att förstå samspelet mellan aktören och den fysiska miljön, och hur de båda påverkar varandra. Känslor är subjektiva, medan affekter är något som överskrider subjektet, affekt är en kraft som cirkulerar mellan olika kroppar (Anderson 2014, 137). Affekter uppstår i möten mellan dessa olika materiella och icke-materiella kroppar. Affekter uppstår där kroppar möts, sammanflätas och separerar (Anderson 2014). En kropp står alltid i relation till andra kroppar och en individuell kropp definieras därför i termer av ur den affekterar eller blir affekterad av andra kroppar (Thrift 2004).

Förstått som en kraft som får kroppar att handla påverkar affekter hur vi skjuts ifrån eller dras emot olika individer, objekt, rum och föreställningsvärldar (Duff 2010, 882). Thrift (2004) förstår affekter just som drivkrafter. Affekter är drivkrafter som kan smittas och överförs mellan aktörer, och affekter kan spridas och växa. Som Massumi uttrycker det är affekt en märklig attraktion som dröjer kvar på en plats och väntar på att bli förverkligad genom handling, vanor och sensationer (Massumi 1992, 64–65). Affekt innefattar dessutom förmågan att kunna se möjligheter hos en plats, ”a recognizing of the action potential.” (Duff 2010, 885). På så sätt kan affekter också ses som sätt att navigera sig genom staden, eftersom olika rum erbjuder olika affektiva möjligheter (Duff 2010, 890–893).

Affekt beskrivs som icke-subjektivt och omedvetet, men detta betyder inte att kroppar affekteras objektivt och neutralt (Johansson 2013, 251–252). Olika kroppar bär med sig olika spår av tidigare händelser vilket gör att de affekteras på olika sätt. Kroppars förmåga att affekteras kan formas av tidigare möten (Casey 2001, 688). Kroppen kan förstås som en situation, där till exempel kvinnokroppen förstås som en situerad kropp som inkluderar hela den levda erfarenheten av att vara kvinna, utan att den reduceras till antingen kön eller genus (Johansson 2013: 289). Upplevelser kan inte vara neutrala utan medieras genom kroppsliga minnen, erfarenheter, kulturen och språket (Johansson 2013, 33).

Individen blir affekterad av ett rum samtidigt som rummet affekteras av individen. Edward Casey (2001) talar om "the outgoing and the incoming of place". Med det utåtriktade menar han aktiva handlingar och engagemang med vilka individen i praktiken möter eller upplever rum. Inåtriktade innebär att rummet påverkar och blir en del av jaget och Casey uttrycker det som att "varje kropp bär spår av de platser den vistats på" (Casey 2001, 688). Genom affekter appliceras fragment av subjektivitet, minnen och betydelser på rummet (Duff 2010, 892). Samtidigt appliceras fragment av rummet på individen och på så sätt blir rummet en del av individens jag (Casey 2001, 688). Affekt uppstår i möten, och vissa platser erbjuder möjligheter för just vissa affektiva möten.

Genom att placera den kroppsliga upplevelsen i centrum strävar affektteori till att förklara sådant som inte kan uttryckas verbalt. Således är det ett försök att komma ifrån den språkfokuserade socialkonstruktivismen. Socialkonstruktivismen har fokuserat på människan och språket som de enda eller de huvudsakliga aktörerna (Johansson 2013, 33–38). Affektteori framhåller även miljö, material, kroppar och ting som betydelsefulla agenter. Det här sättet att teoretisera kallas icke-representativt (Thrift, 1996, 2007). Icke-representativitet ifrågasätter det socialkonstruktivistiska synsättet som fokuserat på språk, diskurs, text och tillskriven mening. Det icke-representativa vill närma sig verkligheten som den upplevs i realtid istället för att förlita sig på avbildningar, diskurser och representationer (Thrift, 1996, 4–7). Kartor, fotografier och texter är bara representationer av verkligheten och istället är det vardaglig aktivitet och dess performativa karaktär, som studeras. Affektteori vill fånga det vardagliga och det pågående. Icke-representativitet fokuserar på vad aktörer gör istället för på vad de säger sig göra (McCormack 2003). Affektteori vill inte bara undersöka det som skapas i samhället utan hur själva skapandet går till. Frågan som affektteori vill besvara är alltså hur och inte vad (Thrift, 2007, 113).

Ur en icke-representativ synvinkel förstås människan samspel med omgivningen som rutinerat snarare än medvetet (Johansson 2013: 254–255). En icke-representativ synvinkel vänder blicken mot det vardagliga handlandet och öppnar upp för ett nytt sätt att analysera data på. Affektteori uppmärksammar de vardagliga handlingarnas förkroppsligande och performativa karaktär. Det innebär att den analytiskt fokus förflyttas från diskurs till praktik och från mening till affekt. Det performativa utökar vår kunskap om vad vi vet om världen genom att betona vad kroppar gör i nutid. Vi upplever omvärlden genom vår kropp. Vårt handlande sker alltid någonstans och är bundet till tid

och rum (Johansson 2013: 250–256). Affektteori behandlar vardagen, objekten runt omkring oss, händelser, situationer, texter och personer som data (Dirksmeier & Helbrecht, 2008). Enligt affektteori är kunskap en pågående process som sker i nuet (Thrift, 2007, 119–124). Städer och rum skapas utifrån detta också i nuet och är i ständig tillblivelse.

Rum är något man upplever genom kroppen och dess sinnen. Genom att vistas i ett rum eller genom att upprepat besöka det knyter man an till rummet och rummet får betydelse. Att höra till en plats är både en praktisk och en affektiv upplevelse. Vi upplever rummet med våra sinnen. Därför blir det viktigt att fästa uppmärksamhet vid de affektiva dimensionerna i konstruktionen av rum. Rum är inte något statiskt utan något som är i ständig rörelse (Massey 2005). Följaktligen betonar också Thrift att rum inte går att beskriva utan dess relation till tid. Därför säger våra affektiva uttryck alltid något om de rådande sociala maktnätverken som formar vår vardag (2007). Ett rum blir till i en sammanstrålning av tid, betydelser, och kontakter (Massey 2005). Dessa nätverk är framförallt kända och affektiva i sin upplevda omedelbarhet. Att uppleva ett rum handlar alltid om att på ett eller annat sätt bli berörd av rummet och att bli berörd av ett rum är en kontinuerlig process. Ens upplevelse av rummet är därför kontinuerlig. Samma rum kan påverka oss på ett sätt en dag och på ett annat sätt nästa dag (Duff, 2010: 885). På samma sätt som vi påverkas och berörs av rummet, så påverkas och berörs rummet av oss. Affekter och materiella och sociala omständigheter är i relation med varandra och förändras i förhållande till varandra (Duff 2010).

Affekter har inte sitt ursprung i den subjektiva kroppen men är inte heller fristående och neutrala. Affekter uppstår i en sammansättning (eng. *entanglement*) där mänskliga kroppar, diskursiva kroppar, icke-mänskliga kroppar samt andra kroppar möts, d.v.s. den sammansättning som utgör det dagliga livet. (Anderson 2009, 80). För att närma mig affekt som något kollektivt kommer jag använda mig av begreppet *affektiv atmosfär*.

2.3 Affektiva atmosfärer

För att undersöka kollektiva affektiva dynamiker som präglar Lappviken kommer jag använda mig av Ben Andersons koncept affektiva atmosfärer (Anderson 2009; 2014).

Konceptet affektiv atmosfär hjälper vid studier av affekt som något kollektivt, flytande, situationsbundet och spatialt. Anderson förstår atmosfärer som “spatially discharged

“affective qualities” (Anderson 2009, 80), d.v.s. något som emanerar ur ett rum eller en situation men som inte är en fast egenskap hos rummet, utan något som uppstår mellan affekterade och affekterande kroppar som sammankommer spatialt. Anderson beskriver hur kollektiva affekter emanerar ur vissa rum och således ger dessa rum en specifik omslutande affektiv karaktär (2014, 137–160). En affektiv atmosfär är ett tids-rumsligt tillstånd som omringar eller omsluter något specifikt. Det specifika är dock inte enbart ett subjekt eller enbart en plats utan den består just av det kollektiva. En affektiv atmosfär kan bestå av flera mänskliga kroppar och övriga icke-mänskliga kroppar. Till sin karaktär är atmosfärer ständigt i rörelse, de uppstår, försvinner, formas och förvandlas. De är alltså inte statiska egenskaper hos ett rum (Anderson 2014, 141). Som Anderson uttrycker det är atmosfärer:” *a property of objects and a property of subjects; and atmospheres as reducible to bodies affecting other bodies and exceeding the bodies they emerge from.*” (Anderson 2014, 141). Anderson (2010, 80) hänvisar till Böhme som beskriver atmosfärer på följande sätt: *“atmospheres are neither something objective, that is, qualities possessed by things, and yet they are something thinglike, belonging to the thing in that things articulate their presence through qualities – conceived as ecstasies. Nor are atmospheres something subjective, for example determinations of a psychic state. And yet they are subjectlike, belong to subjects in that they are sense in bodily presence by human beings and this sensing is at the same time a bodily state of being of subjects in space.”* (Böhme, 1993, 122). Atmosfärer är komplexa sammansättningar av sociala, materiella och affektiva komponenter som knyts samman genom handling och materialitet i en samexistens av kroppar, rum och subjektivitet (Anderson 2009).

Både som koncept och fenomen är affektiva atmosfärer otydliga (eng. *ambiguous*) (Anderson 2009, 77). Men enligt Anderson (2009) är det denna otydlighet som hjälper studera affekt som något som pågår både utöver, omkring och vid sidan av formationen av subjektivitet (s. 77). Som analytiskt verktyg hjälper affektiva atmosfärer också att se känslor, affekter och emotioner som sammanflätade fenomen. Affektteoretiker har tenderat att dra tydliga distinktioner mellan känsla och affekt (se t.ex. Massumi) där känslor ofta tolkats som något subjektivt och affekt som något objektivt, som inte är bundet till specifika kroppar. Konceptet affektiv atmosfär hjälper att komma ifrån uppdelningen eftersom “Affective atmospheres are a class of experience that occur before and alongside the formation of subjectivity, across human and non-human materiality’s, and in-between subject/object distinctions.” (Anderson 2009, 78). Anderson menar att en

analytisk uppdelning inte är möjlig eftersom affekter, emotioner och känslor glider in i och ut ur varandra. Upplevelsen av en atmosfär kan vara högt personlig även om den bottnar i det kollektiva (Anderson 2009, 80). Affekter kan i retrospektiv benämnas som känslor (Andersson 2006, 737). Känslor kan alltså emanera ur affektiva möten. Analytiskt innebär det att känslor kan säga något om affekt, men att affekt också kan existera utan att de kan identifieras eller benämnas. I den här avhandlingen används begreppet affekt som ett analytiskt verktyg för att analysera relationer och olika kroppars samspel, istället för att se affekt som ett alternativt begrepp till känsla.

Anderson beskriver vidare hur atmosfärer kan konstrueras, manipuleras och formas (2009, 2014). Som exempel lyfter han fram grindsamhällen (eng. *gated community*). Eller hur olika tekniker implementeras för att intensifiera den affektiva laddningen under t.ex. konserter eller sportevenemang. Inredningsdesign, arkitektur, scenografi o.s.v. är alla praktiker som strävar till att konstruera affektiva atmosfärer. Genom att arrangera ljus, ljud, symboler texter o.s.v. kan atmosfärer förhöjas, förändras, intensifieras, formas (Anderson 2009: 80). Jag argumenterar för att Lappvikens atmosfär delvis är en medveten strategi som implementeras genom olika medvetna strategier, principer och riktlinjer, men att atmosfären samtidigt också uppmanar till omedvetna, spontana handlingar av omsorg.

På grund av affektiva atmosfärers oklara natur strävar jag i den här avhandlingen inte till att på ett allomfattande sätt beskriva och/eller benämna Lappvikens atmosfär. Istället är jag intresserad av att se vad affektiva atmosfärer gör. För att koppla tillbaka till Deleuze förmedlar affektiva atmosfärer kraft som formar kroppars förmågor att handla. Enligt Duff (2010) fångar affektiva atmosfärer rummets emotionella känsla men också en handlingspotential, disposition av kroppar, och aktörskap (s. 881–882). Den här kraften, som uppstår i och genom möten, har en möjlighet att utöka en kropps handlingskraft (Anderson 2009, 80). Jag använder mig av konceptet affektiv atmosfär för att se hur Lappviken befrämjar, framkallar och upprätthålls av (urbana)omsorgspraktiker. Människors olika praktiker skapar rytmer och bidrar till rummets karakteristik och atmosfär (Johansson 2013, 350). Därför fungerar konceptet affektiv atmosfär också som ett bra verktyg för att undersöka omsorg som en dubbelriktad process och som en pågående samtillblivelse.

Som begrepp hjälper affektiva atmosfärer att förstå affekter som processer som uppstår genom interaktion, och som föds då människor, platser, landskap och objekt möts. Begreppet uppmanar till en relationell analys istället för att förstå affekt som något som kan tillskrivas en individuell kropp (Michels, 2015). Begreppet kan alltså fungera som ett hjälpmedel då man empiriskt undersöker affekter. Genom att studera atmosfärer deras komposition och olika beståndsdelar beaktas tre centrala dimensioner av affekt: dess socio-spatialitet, dess instabilitet och dess sensoriska karaktär (Michels, 2015).

2.4 Urban omsorg

För de aktiva är det viktigt att Lappviken fortsätter fungera som ett rum för omsorg och välmående. Studier kring hälsa, välmående och tillfrisknande (eng. *recovery*) har ofta betonat det subjektiva (Duff 2016, 60). Den här typen av analys saknar en inblick i hur mångskiftande upplevelser av tillfrisknande och välmående är mångskiftande och att mångdimensionella nätverk av kroppar, rum och objekt alla är en del av välmående (Duff 2016, 59). Jag förstår välmående som något som är i ständig tillblivelse. I enlighet med Deleuze förstår jag välmående som kroppars ökade handlingsförmåga, och ser att välmående gynnas av kroppars förmåga att kunna knyta, det som Spinoza kallar för ”goda band”, till sin omgivning. Att förstå välmående som en relationell situation i ständig tillblivelse (snarare än ett resultat) knyter samman mänskliga och icke-mänskliga kroppar, objekt och krafter (Duff 2016, 58) eftersom affekt (och en ökad förmåga att affektera eller bli affekterad) alltid föds i möten och sker i relation till andra kroppar (Deleuze 1988). Det här innebär att kroppen förstås som relationell, och som en process i tillblivelse. Istället för att tänka på kroppar som singulära och statiska tolkas de som något performativt som sker i förening med vissa objekt, tekniker och kontexter (Johansson 2013, 251). Det här betyder att välmående och hälsa alltid också här situationsbundet och relationellt, istället för enbart subjektivt.

Med affektiv atmosfär som en teoretisk lins kommer jag se till hur olika omsorgspraktiker upprätthåller och uppstår i den affektiva atmosfären. Jag ser till hur den affektiva atmosfären socialt och materiellt formar processer av välmående. Affektiva atmosfärer tillåter ett annat perspektiv än fenomenologiska och/eller konstruktivistiska teorier genom att se till ” [...]the co-constitution of subjectivities in varied social, spatial and affective ‘entanglements’” (Duff 2016, 63). D.v.s. att subjekt formas i en sammansättning olika kroppar. Häri ligger den största skillnaden till ett fenomenologiskt, konstruktivistiskt eller

biologiskt perspektiv; ur ett atmosfäriskt perspektiv existerar inget singulariskt subjekt i välmående (Duff 2016, 63). På så sätt är välmående en kollektiv upplevelse snarare än en individuell egenskap.

Omsorg ur ett atmosfärsperspektiv tillåter mig också studera hur dessa omsorgspraktiker kan sägas vara unika för just Lappviken. Atmosfärer har enligt Anderson en omslutande karaktär (Anderson 2014, 139). Atmosfärer uppstår i möten mellan kroppar som är hopsnärjda genom olika tidsrumsliga praktiker (Anderson 2014). Omsorgspraktikerna som studeras i den här avhandlingen är alltså säregna för Lappvikens tids-rumsliga verklighet.

Begreppet urban omsorg (Thrift 2007; Amin 2010; 2012; Kullman 2014) hjälper mig studera Lappvikens omsorgspraktiker i förhållande till affektiva atmosfärer som a) former av kroppslig anknytning och justering b) som vardagliga och till synes anspråkslösa fenomen c) som dubbelriktade och relationella fenomen. Begreppet urban omsorg utgår ifrån uppfattningen att städer aldrig är endast mellanmänniska rum utan komplexa kompositioner av mänskliga och icke-mänskliga kroppar som parker, byggnader, djur och gator vilka i samtillblivelse formar urbana associationer på olika sätt (Kullman 2014, 2866). Urban omsorg är praktiker som förhåller sig till den här kollektiva upplevelsen av kroppar, materia och teknologi (Amin 2008, 19). Urban samvaro skulle vara otänkbart utan pågående underhåll och omsorg av de affektiva, sociala och materiella relationer som utgör städer. Urban omsorg är en omsorg som erkänner en skörhet som finns i alla typer av varelser och ting och att det här tillståndet kräver pågående affektivt, socialt och materiellt underhåll (Kullman 2014, 2866).

Kim Kullman beskriver urban omsorg både som en handling och som en etisk disposition (Kullman 2014: 2866). En handling i bemärkelsen av allt vi gör för att öka andras och vårt eget välmående, d.v.s. konkreta handlingar. Urban omsorg är handling som innefattar ”allt vi gör för att underhålla och ta hand om vår ”värld” så att vi kan leva i den på bästa möjliga sätt.” (Tronto 1993: 103). På basis av detta kan omsorg inte ses som en endast mänsklig praktik eftersom det knyter samman alla typer av kroppar (Kullman 2014: 2867). Det är en etisk disposition i den bemärkelsen att omsorg också innebär en attityd, en sensibilitet och en förmåga att uppmärksamma skörhet. Som en etisk disposition handlar det om att bry sig om. Omsorg förutsätter känsligheter som bl.a. uppmärksamhet,

empati, kompetens och mottaglighet som förhöjer vår kapacitet att agera och förhålla oss till sköra aspekter av det vardagliga livet i städer (Kullman 2014, 2867).

Kullman beskriver dessa sätt att förhålla sig till sin omgivning som affektiv justering (eng *affect attunement*) (Kullman 2014, 2867). Förstått som affektiv justering understryks de kroppsliga och dynamiska aspekterna av omsorg, där kroppen ses som både givare och mottagare av omsorg (Hamington 2004, 59). Som relationell enheter lär sig kroppar omsorg genom att justera sig till andra kroppar. Omsorg är med andra ord en typ av dialog där rollerna av vårdare och mottagare inte är tydligt åtskilda eller stabila. Rollerna kan skifta och en kan inta både rollen av vårdare och mottagare (Kullman 2014, 2867). Det beskriver också hur sensibiliteter och tekniker av omsorg ständigt justeras i respons till en föränderlig värld. Urban omsorgs fortskrider inte enligt en förutbestämd plan utan är icke-linjärt, dynamiskt och pågående (Kullman 2014). Man är aldrig en ”färdig” urban vårdare, eftersom rum och platser är föränderliga och det kräver att man hela tiden justerar sig till omgivningen och utvecklar lyhördhet för stadens skörheter (Kullman 2014, 2868). Affektiv justering framhäver också de prepersonliga affekter som ingår i omsorgspraktiker, och visar hur omsorg inte bara är medvetet utan att omsorg också kan vara reaktivt.

2.5 Avhandlingens forskningsfrågor

Syftet med den här avhandlingen är att undersöka urban omsorg. Ash Amin argumenterar för att städer inte bara behöver mänsklig omsorg utan också omsorg för de materialiteter och rum som möjliggör olika former av gemenskap (Amin 2008). Med begreppet affektiv atmosfär ämnar jag studera hur omsorg tar sig i uttryck i Lappviken. Avhandlingen undersöker hur omsorg uppstår i affektiva möten mellan olika mänskliga och icke-mänskliga kroppar. Avhandlingen betonar process över resultat. Affekt, rum, kropp och kunskap förstås som fenomen i ständig tillblivelse. Således blir syftet framför allt att lyfta fram nya infallsvinklar och bredda förståelsen för urbana relationer och det vardagliga livet i staden.

Avhandlingens huvudsakliga forskningsfråga är:

- vilka former tar urban omsorg i Lappviken

Jag strävar till att besvara forskningsfrågan genom att analysera den affektiva atmosfären och se till:

- hur Lappvikens materialitet bidrar till den affektiva atmosfären
- hur olika affektiva kroppar förhåller sig till varandra
- hur den affektiva atmosfären konstrueras genom gränsdragning

Avslutningsvis frågar jag ytterligare:

- hur fungerar begreppet affektiv atmosfär för att undersöka omsorg

Forskningsfrågorna utvecklades delvis inspirerade av Vanninis (2015) tankar kring icke-representativ forskning. Vannini beskriver syftet med icke-representativ forskning på följande sätt:

“By animating lifeworlds non-representational research styles aim to enliven rather than report, to render rather than represent, to resonate rather than validate, to rupture and reimagine rather than to faithfully describe, to generate possibilities of encounter rather than construct representative ideal types” (Vannini 2015, 15).

3 Affekt och metodologi

I en kvalitativ forskning är metod, teori och datainsamling starkt sammanlänkande (Jokinen m.fl 2010). Även i den här avhandlingen härrör de metodologiska valen ur avhandlingens teori.

Affektteori uppmärksammar processer av olika praktiker och handlingar, där det vardagliga förkroppsligas och affekterar. Vardagligt handlande ses som en pågående process där olika tekniker konstrueras i möten (eng. *the on-going creation of effects*). Metodologiskt innebär detta att affektteori fokuserar på att förstå det vardagliga och behandla det som en sammansättning av performativa tekniker (eng. *working with the everyday as a set of skills*) (Thrift & Dewsbury 2000, 415). Thrift (2007) har kallat detta perspektiv för *“the geography of what happens”* (s. 2).

I avhandlingen förstår jag rum som en kroppslig upplevelse, som samtidigt är både upplevd och föreställd. Eftersom affektteori strävar till att komma ifrån representationer förutsätter undersökande av affektiva atmosfärer en metod som kan komma åt det pågående och det vardagliga handlandet. Det ses som viktigt att som forskare inte bilda uppfattningar på förhand om vad som har betydelse, ett fokus på det vardagliga och alldagliga gör det också lättare att komma ifrån dessa förutfattade meningar. Väsentligt är kroppars samspel med såväl varandra som med materiella ting. Att man fokuserar på handlandet betyder inte att symbolik och språk ses som oväsentligt, istället förstås det också som en typ av handlande. Kulturgeografen Hayden Lorimer (2005) har beskrivit icke-representativa teoriers syfte på följande sätt: ”*Fokus faller på hur liv formas och ges betydelse genom gemensamma erfarenheter, vardagliga rutiner, flyktiga möten, förkroppsligade rörelser, prekognitiva impulser, praktiska kunskaper, drivkrafter, affektiva anhopningar, undantagslösa interaktioner och känsliga dispositioner. Genom att lägga fokus på den här typen av uttryck kan man frångå den etablerade akademiska vanan att avslöja betydelser och värderingar som uppenbarligen väntar på att bli upptäckta, tolkade och dömda av oss.*”. I avhandlingen förstås den materiella omgivningen inte endast som en kuliss för vårt handlande, utan förstås så att det materiella också har ett aktörskap. Metodologiskt innebär detta att de materiella objekten måste ges lika mycket vikt under data-insamlingen. Det finns ett underskott på metodologisk litteratur kring hur affektiva atmosfärer kan analyseras och vilka metoder som borde användas. Det finns med andra ord inga tydliga rekommendationer för hur man på bästa sätt kan använda sig av affektiva atmosfärer som analytiskt verktyg (Adey, Brayer, Masson m.fl. 2013, 302).

Eftersom jag baserat på ovanstående resonemang ser att betydelser uppstår performativt och de således inte alltid går att uttala eller sätta ord på upplevde jag att en traditionell intervju skulle resultera i ett för snävt material. Jag ville utföra någon form av deltagande observation. Lappviken är ett stort område med ett flertal olika aktörer och en etnografisk fältstudie skulle ha varit svår att genomföra rent praktiskt under en kort så tid. Som följd av dessa funderingar bestämde jag mig för att använda mig av promenadintervjuer. Promenadintervjuer är en etnografisk metod som kombinerar etnografiska iakttagelser, promenad och intervju. Sammanfattningsvis kan man säga att mina metodval bottnar i tanken om att en rum inte endast är en symbolisk och språklig representation, utan att rum

framför allt är något som konstrueras genom handlande och människors samverkan med deras materiella omgivning.

3.1 Promenadintervju som datainsamlingsmetod

Det finns olika åsikter om vad en forskningsintervjus uppgift är, och om hurudan kunskap man anser att intervjun producerar (Tiittula & Ruusuvaori 2005). Vissa intar ett realistiskt synsätt, som ser att intervjumaterialet reflekterar verkligheten utanför intervjusituationen medan andra intar ett idealistiskt synsätt vilket innebär att man ser att verkligheten konstrueras vid själva intervjutillfället. Ett idealistiskt synsätt ser att intervjun blir en del av den verklighet som studeras. Intervjutillfället förmedlar inte bara kunskap utan skapar också kunskap. I den här avhandlingen intas ett idealistiskt synsätt där intervjutillfället ses som kollaborativ växelverkan, där informanten och forskaren tillsammans producerar kunskap.

I en kvalitativ forskning är metodologi, teori och datainsamling starkt sammanlänkade. Därför kan man inte betrakta promenadintervjuer enbart som en metod utan de innebär också ett bredare metodologiskt förhållningsätt, ett sätt att närma sig och förstå sin omvärld. Promenadintervjuer kan förknippas med en fenomenologisk filosofi, i enlighet med t.ex. Merleau-Ponty (1962) eller en så kallad förstående sociologi som strävar till att förstå hur betydelser uppstår genom individens upplevelser (Schütz 2007/1932). Framför allt kan promenadintervjun förknippas med en etnografisk tradition där forskare redan länge använt sig av promenader för att samla in data. Traditionellt har etnografi dock fäst sin uppmärksamhet främst vid symboliska betydelser och inte fokuserat lika mycket på det vardagliga handlandet. I det här fallet är det däremot det vardagliga och det pågående som står i centrum, och även representationer och symboler förstås som något performativt, som en form av handlande.

Att promenera är en central del av människans sociala liv. Att promenera är ett sätt att uppleva sin omgivning och samtidigt skapa betydelser. Redan tidiga stadsforskare som Simmel, Creteau och Benjamin intresserade sig för just promenerandet som fenomen.

Under de senaste åren har promenadintervjuer använts inom ett flertal olika forskningsområden (Kusenbach 2003; Carpiano 2009; Scott m.fl., 2009; Waite m.fl. 2009; Andersson 2004; Jones m.fl., 2008; Brown m.fl. 2007; Staffans, 2004). Promenadintervjuer har visat sig vara en fruktbar metod framför allt i miljö- och

platsforskning. Nordiska stadsplanerare har länge använt sig av promenadintervjuer, eller så kallade ”gäturer”, för att samla in data om olika bostadsområden. I dessa fall har det ofta varit stadsplanerare eller forskare som lett en grupp invånare till platser som intresserat dem (Staffans, 2004). Stadssociologen Margarethe Kusenbach (2003) har utvecklat en liknande metod som hon kallar för ”go-along”. Go-along innebär att forskaren följer med invånare medan de utför sina vardagliga sysslor och rutiner. Den typ av promenadintervju jag använt i den här avhandlingen baserar sig främst på Jokinen m.fl. metodologiska artikel ”Kävelyhaastattelu tapaustutkimuksen menetelmä” (2010).

I en promenadintervju kombineras intervju med etnografiska iakttagelser. Kortfattat innebär en promenadintervju att forskaren promenerar tillsammans med informanten och samtidigt ställer frågor. Med en promenadintervju kan man få ett material som framhäver förhållanden mellan erfarenheter, platser, betydelser och den lokala kulturen. Det är också ett sätt att studera samspelet mellan kropp och rum, då den materiella omgivningen blir en del av intervjun. Platsupplevelsens sensoriska aspekter träder också fram då forskaren tillsammans med informanten upplever rummet. Omgivningen inspirerar och påverkar intervjun. I en promenadintervju är intervjun ofta diskussionsartad och samtalet blir mer avslappnat än i en traditionell intervju. Med hjälp av promenadintervjuer kan man komma åt vardagliga situationen och genom dem kan man hitta svar på forskningsproblem som annars skulle vara svåra att greppa och definiera. Promenadintervjuer gör det lättare att studera frågor där orsaksband inte är tydliga och självklara. Man studerar inte bara vad som sägs utan också vad som händer under intervjun. (Jokinen m.fl. 2010)

Själva intervjudelen av promenadintervjun kan beskrivas som en relativt ostrukturerad temaintervju. Det väsentliga med en temaintervju är att den inte utgår ifrån specifika, detaljerade frågor, utan framskrider enligt vissa centrala teman (Eskola och Suoranta, 2000). De teman som skall diskuteras under intervjun är fastslagna på förhand, men frågornas form och ordning kan variera. Traditionellt har intervjuer delats in i antingen strukturerade eller ostrukturerade intervjuer (Eskola och Suoranta, 2000). I en strukturerad intervju är frågorna fastställda på förhand och samma frågor ställs till alla informanter i samma ordning. Temaintervjun kan beskrivas som en halvstrukturerad intervju som ändå ligger närmare en ostrukturerad än en strukturerad intervju, men eftersom forskaren på förhand slår fast vilka teman intervjun skall utgå ifrån är den inte helt öppen. I en ostrukturerad eller öppen intervju är det informanten som styr intervjun.

En öppen intervju liknar mer en diskussion än en intervju eftersom båda parterna kan lyfta fram diskussionsämnen och styra intervjun i olika riktningar. Jokinen m.fl. konstaterar att lediga intervjustrukturer med breda teman fungerar bäst i promenadintervjuer eftersom de tillåter spontan diskussion. Alla former av intervjuer borde dock förstås som växelverkan där informanten och forskaren tillsammans producerar kunskap. Promenadintervjun är en flexibel och anpassningsbar metod, som inte följer en strikt struktur. Tydligt definierade problem och forskningsfrågor kan vara begränsande. Det finns alltid undantag och fenomen som inte passar in i kategorier. Strikta metoder, tydligt definierade problem och kategorier tvingar in forskaren i ett förutfattat mönster av tankar och handlingar, och ger lite utrymme åt experimentering. Metoder borde istället fungera som kreativa verktyg som tillåter oväntade möten och riktningar (Pyyry 2005).

En promenadintervju är en jämlik intervjumetod där de traditionella rollerna av forskare och informant till en viss grad luckras upp. Intervjun görs i en miljö där informanten känner sig hemma och bekväm. Eftersom intervjun är avslappnad har informanten också möjlighet att styra intervjun i olika riktningar. Forskaren och informanten upplever tillsammans de platser informanten hänvisar till. De här skapar en stämning av att forskaren och informanten tillsammans iakttar, upplever och lär. Informanten får på ett naturligt sätt en aktivare roll i intervjun än vad hen skulle få i en traditionell intervju där intervjuaren och informanten sitter mitt emot varandra.

Promenadintervju är en metod som lyfter fram det materiella och det kroppsliga. I promenadintervjuer blir den omgivning forskaren och informanten rör sig i en del av materialet. Under promenaden kan man iaktta rumsliga praktiker, rytmer och rörelsemönster samt se hur det materiella berör och påverkar rörelse och handling. Metoden synliggör vad som händer då materiella och icke-materiella kroppar möts. Omgivningen fungerar också som inspiration för intervjun. Eftersom landskapet ständigt förändras då man promenerar kan nya idéer och diskussionsämnen dyka upp under intervjuns gång. Omgivningen fungerar som ett hjälpmedel för att aktivera minnet, omgivningen kan påminna en om samtalsämnen som annars inte skulle ha förts på tals.

Anderson menar att ”talking whilst walking” är en metod som uppmärksammar den kroppsliga aspekten av gåendet. Att använda kroppen på det här viset ger möjlighet att komma åt förhållandet mellan människa, plats och tid (Anderson 2004, 257 & 259). Förutom att diskutera upplevelser så känner både informanten och forskaren under

promenaden. Man ser, doftar, känner och hör. Också forskarens egna kroppsliga upplevelser blir en del av materialet.

Promenadintervju som metod ger en realistisk inblick i hur människan använder ett rum och genom att kombinera temaintervjun med en promenad fick jag en bättre insyn i det som diskuterats under intervjun. Istället för att endast basera informationen på vad informanten säger sig göra kan man iaktta hur informanten i praktiken samspelar med din omgivning. Jämfört med att i en intervju bara höra en informant berätta om att det finns en stark social gemenskap i Lappviken, får informationen ett annat djup då jag som forskare faktiskt kan iaktta hurdan interaktion som sker på området och hur denna gemenskap uttrycks. Atmosfärer uppstår och upprätthålls genom små anspråkslösa handlingar, sammansättningar och möten. Jag upplevde att promenadintervju var en gynnsam metod för att komma åt dessa till synes oväsentliga handlingar genom vilka affekter sprids. Promenadintervjun gav utrymme för små saker och händelser som berör. Dessa kan på avstånd kännas obetydliga och skulle nödvändigtvis inte komma på tal i ett traditionellt intervjutillfälle, eftersom de ofta uppstår i möten medan vi rör oss i rummet. Flera samtalsämnen uppstod på grund av att vi mötte något och ofta kunde informanten nämna något i en bisats då vi passerade t.ex. ett specifikt träd, ett fönster eller en bänk. Den här typen av data visade sig i flera fall vara intressant då jag senare granskade mitt insamlade material.

Jag strävade till att intervjuerna skulle vara så avslappnad och diskussionsartad som möjligt. Jag valde att inte alls anteckna några frågor, utan skrev endast ner vissa temanpunkter som jag sedan diskuterade med informanterna. Alla intervjuer bandades in, vilket Jokinen m.fl. också rekommenderar för promenadintervjuer.

Förutom att informanten styr intervjun med att välja rutt, märkte jag att det också under en promenadintervju är naturligare att tillåta små tystnader. Som jag nämnt tidigare promenerade vi inte under hela intervjuns gång utan vi satte oss också ner i något skede och diskuterade, med andra ord utfördes en del av intervjun enligt ett mer traditionellt upplägg. Jag märkte att jag under delarna då vi satt ner var mer benägen att undvika tystnader genom att genast ställa frågor. Under promenaddelen kändes det naturligare att små tystnader uppstod eftersom båda också iakttog omgivningen. Vid dessa tillfällen var det normalt att det var informanten bröt tystnaden eftersom omgivningen hade fått hen att tänka på något som hen ville ta upp. Den naturliga tystnaden under promenaden gav

således informanten en möjlighet att komma till tals på ett sätt som den mer traditionella delen av intervjun inte gjorde.

3.2 Informanterna

Kravet för informanterna var att de på sätt eller annat skulle vara aktiva i Lappvikens Källa. En aktiv kan vara allt från en frivilligarbetare till en projektledare till en hyresgäst. Ett krav var dock att de skulle verka på själva området. Blev också tipsad t.ex. om personer som skrev om Lappvikens historia och dessa personer skulle säkert ha haft mycket intressant att berätta, men inför den här avhandlingen var jag intresserad av det vardagliga handlandet som sker i rummet. Jag kontaktade först en av projektarbetarna på Lappvikens Källa. Vi träffades och jag berättade om mina planer kring avhandlingen. Via henne fick jag kontaktuppgifter till personer som på olika sätt var aktiva inom Lappvikens Källa. Dessa personer kontaktade jag sedan per email.

I mitt e-postmeddelande presenterade jag kort mig själv och min forskning. Eftersom det är informanterna som ”leder” promenadintervjuer redogjorde jag även för promenadintervju som metod samt vad deras roll skulle vara under intervjun. Jag informerade dem om att det är de som kommer bestämma promenadintervjuns rutt. Inför den första intervjun sade jag åt informanten att hen på förhand kunde välja ut två platser, där hen spenderade mycket tid eller som var viktiga för hen personligen. Min tanke var att vi skulle börja intervjun på den ena platsen och sedan i något skede förflytta oss till den andra medan intervjun pågick. Jag märkte dock att informanten gärna visade mig runt och att två valda platser var rätt så begränsande. Jag slopade denna idé och redan under den första intervjun rörde vi oss alltså fritt på området och besökte flera olika ställen. Inför de kommande intervjuerna lät jag informanterna veta hur lång intervjun kommer att vara och att de får välja rутten. Rutten behövde alltså inte vara planerad på förhand men jag ville ändå att informanten på förhand skulle vara medveten om att hen kommer påverka promenaden. Dessa tämligen öppna instruktioner fungerade bra. De tillät också spontanitet och gav möjlighet för rутten att formas under intervjuns gång och gav möjlighet för omgivningen att affektera rörelsen. I vissa promenadintervjuer har forskaren givit informanterna mycket noggrannare instruktioner än vad jag gjorde inför mina promenadintervjuer.

Jag intervjuade sammanlagt åtta personer. Sju av informanterna är kvinnor och en av informanterna är man. Informanterna är mellan 20 och 70. Två av informanterna är aktiva som varit med och startat den nuvarande verksamheten dessa två har också varit aktiva i Pro Lapinlahti -rörelsen. De övriga informanterna är hyresgäster, projektanställda eller praktikanter som engagerat sig i verksamheten senare. Intervjuerna tog mellan 1 och 1,5 timme. Efteråt transkriberade jag intervjuerna och anonymiserade dem. Jag raderade all personlig information och alla namn. I avhandlingens intervjuer benämns informanterna med bokstaven I och jag med bokstaven S.

3.3 Var gjordes intervjuerna

Fördelen med promenadintervjuer är att de är starkt förankrade i rummet. Jag såg det som värdefullt att intervjuerna gjordes i Lappviken eftersom jag framför allt ville studera hur olika betydelser uppstår genom vardagliga rutiner och handlande. Dessa frågor konkretiseras och kontextualiseras då intervjun sker på plats. Som jag tidigare nämnt var mina instruktioner åt informanterna inte särskilt strikta eller bestämda. Jag definierade inga gränser för Lappviken som område, utan lät informanterna fritt leda mig på området. Med en del rörde vi oss endast inne i huvudbyggnaden, medan vi med andra även besökte den kringliggande trädgården och mindre byggnader på området. Efter varje intervju gjorde jag personliga anteckningar om saker jag observerat eller lagt märke till under promenaden. Dessa anteckningar gällde allt ifrån var vi stannade under intervjun, olika hinder vi stötte på under promenaden, dörrar som inte gick att öppna, isiga hala vägar, hur vi integrerade med personer vi mötte under promenadens gång, hurudant väder det varit, olika ljud och oljud. Jag valde att inte anteckna under själva intervjun dels för att det skulle ha varit svårt att hålla i både mikrofon och anteckningsblock, och anteckna samtidigt men fram för allt för att jag ville att diskussionen skulle vara så avslappnad som möjligt. Mitt antecknande skulle ha kunnat distrahera informanten, gjort intervjun mer stel och överlag förstärkt relationen där jag är tillskrivs rollen som forskaren som leder situationen.

3.4 Forskningsetiska frågor

Trots valet av promenadintervju var det svårt att helt komma ifrån en situation där jag som forskare styrde diskussionen. Jag skulle därför inte klassa min intervju som helt ostrukturerad. Olika teman fick olika mycket utrymme i olika intervjuer och beroende på

vilka rutter vi tog uppstod nya samtalsämnen. Eftersom min intervju utgick från öppna temapunkter istället för färdigt fastslagna frågor kunde jag anpassa intervjun efter informanten och hans verksamhet. Men alla intervjuer följde ändå ett likande mönster. Ruusuvoori och Tiittula (2005) konstaterar också att det en totalt ostrukturerad intervju är omöjlig eftersom det skulle innebära att forskaren inte kan styra intervjun på något sätt och att informanten skulle få diskutera precis vad som helst utan att fundera på vad forskaren är ute efter. I verkligheten anpassar sig ändå informanten efter vad hen tror att forskaren är intresserad av.

För varje intervju lärde jag mig mer om Lappviken, både om dess nuvarande verksamhet och om dess historia. Det föreföll sig naturligt att anpassa intervjuerna vart efter jag lärde mig mer. Jag följde också med vad som skrevs i medier om Lappviken, och diskuterade ibland olika beslut och nya vändningar med informanterna. Det var alltså inte viktigt att alla intervjuer följde exakt samma struktur utan i senare intervjuer kunde jag hänvisa till något jag lärt mig under en tidigare intervju. Som forskare är jag också en del av intervjusituationen som affekterar och affekteras. Under senare år har det förts fram att det inte alls behöver vara en negativ sak, och att gemensam kunskap kan förstärka förtroendet mellan informanten och forskaren. Det finns inga exakta regler för hurudan roll forskaren borde inta, men det är bra att på förhand reflektera kring vad som är ett lämpligt sätt för en specifik forskning (Tiittula & Ruusuvoori 2005: 36).

Enligt Ruusuvoori och Tiittula (2005) är en intervju alltid något annat än en vardaglig diskussion. En intervju kan påminna om en spontan diskussion men det går ändå aldrig att frånga det faktum att en forskningsintervju är institutionell. Intervjun har ett förbestämt mål vilket man försöker nå under intervjun gång. Forskaren har alltid ett visst intresse som styr diskussionen och forskaren ställer vissa frågor, tar vissa initiativ, fokuserar på vissa ämnen och uppmuntrar informanten att tala mera om vissa saker än om andra. I varierande grad styr alltid forskningens syfte diskussionen. Det är svårt att frånga faktumet att forskaren är den som samlar in material och informanten är den som tillförser ett material. I en intervjusituation intar deltagarna ofta automatiskt vissa roller (Tiittula & Ruusuvoori 2005). De flesta har någon uppfattning om vad en intervju innebär och agerar utifrån detta. Oftast förväntar sig de flesta att forskaren skall vara den som ställer frågor och informanten den som svarar på dessa frågor. Förväntningar kan leda till att informanten blir förvirrad ifall forskaren inte ställer direkta frågor. I

promenadintervjuerna luckras rollerna upp en aning på ett naturligt. Det var dock svårt att helt och hållet komma ifrån det traditionella rollerna av forskare och informant. Redan det att jag höll i en mikrofon påverkade hur informanterna förhöll sig till mig. Det påverkade också hur andra människor runt omkring förhöll sig till intervjutillfället. Under promenaderna stötte vi ofta på andra människor som gärna inledde diskussioner men sedan hajade till och bad om ursäkt då de lade märke till mikrofonen. I enlighet med relationell materialism kan man säga att mikrofonen inte bara var passiv materia, utan att den också affekterade och påverkade intervjun, och på så sätt hade ett aktörsskap. Trots att det inte helt gick att undgå dessa roller, upplevde jag att promenadintervjun var ett bra sätt att komma ifrån rollerna åtminstone till en viss grad.

I avhandlingen undersöker jag affektiva atmosfärer. De metodologiska valen och utförandet resulterar också i en affektiv atmosfär under intervjuerna. Som intervjuare vill jag sträva till en atmosfär som affekterar informanten på ett sätt som jag tror kommer leda till en fruktbar diskussion. Val av en intervjumetod som tillåter pauser och reflektion leder till en viss sorts rytm, val av vilka materialiteter som ingår i intervjun (bandspelare, anteckningsblock o.s.v.) påverkar hur vi rör oss och integrerar med varandra och omgivningen o.s.v. Tillsammans utformar dessa materiella och sociala element en atmosfärisk komposition som påverkar intervjun. Ur en forskningsetisk synvinkel är det viktigt att vara medveten om hur min kropp också blir ett element i den här atmosfäriska kompositionen och att vara medveten om dess kapacitet att på olika sätt affektera informanten och atmosfären.

3.5 Analysmetod

Vid analysen gjordes en teoridrivna läsning av forskningsmaterialet. Mitt huvudsakliga material för analysen var de transkriberade intervjuerna. Därtill granskade jag också vad som hände och skedde under intervjuerna, hur min egen och informantens kropp reagerade och förhöll sig till möten med mänskliga samt icke-mänskliga kroppar.

I min analys utgick jag från begreppet ”affektiv atmosfär”. Avhandlingens analys är teoretisk. Vilket betyder att jag närmar mig mitt material genom en teoretisk lins. Det här innebär att genomgången av materialet skedde i dialog med den teoretiska referensramen. För att studera affekt rekommenderar Michels att man analyserar den affektiva atmosfärens olika beståndsdelar (2015, 255). Michels lyfter fram tre karakteristiska drag

hos affektiva atmosfärer; de socio-materiella, sensoriska och instabila. Upprätthållandet av den här atmosfären förstår jag som medvetna och omedvetna praktiker av urban omsorg (Kullman 2014).

Det första steget i analysen var att hitta återkommande känslouttryck för att hitta karakteristiska drag för Lappvikens affektiva atmosfär. Vad kände de aktiva då de vistades på området? Känslor som upprepades ofta var en känsla av öppenhet, en känsla av lugn och en känsla av respekt. Jag färgkodade intervjuerna på basis av detta (i ett senare skede kom dessa tre grupper att sammansmälta till två). Affektiva teorier är icke-representativa. Därför upplevde jag inte att kodning baserat på specifika ord skulle ha varit en fruktbar metod i det här skedet. De karakteristiska dragen hos atmosfären framgick inte alltid i materialet i form av deskriptiva ord som ”öppen” eller ”lugn” utan de framstod ofta också som reaktioner eller situationer. Detta krävde en allomfattande och ingående läsning av materialet där jag närmade mig det öppensinnat istället för att försöka ”hitta” vissa förutbestämda fenomen. Jag markerade också delar av intervjuerna med fetstil där jag upplevde att det skedde något intressant men som jag inte direkt kunde kategorisera enligt ovanstående tre kategorier. Dessa delar av intervjun återkom jag till i ett senare skede.

En utmaning var att benämna atmosfären utan att inta ett deterministiskt synsätt. Icke-representationella teories syfte är att komma ifrån representationer, och ett icke-representativt tankesätt motsätter sig idén om en objektiv, essentiell förståelse av kunskap och forskningsprocesser (Buser 2014). Affektiva atmosfärer är både multipla och flyktiga. Även om atmosfärer är kollektiva i sin natur kan den subjektiva upplevelsen av en atmosfär variera. Fokus ligger dock i att studera vad affektiva atmosfärer *gör* snarare än vad de *är*. Det viktiga blir alltså inte att hitta exakt rätt adjektiv för att beskriva atmosfären utan att fokusera på dess förmåga att röra och beröra.

Följande steg var att bena ut den affektiva atmosfärens beståndsdelar. Det här gjorde jag genom att skapa ett Excel-dokument som jag delade upp enligt de tre grupperna. Vid det här skedet gjorde jag en andra genomläsning av materialet. Vid den andra genomgången kan läsningen av materialet beskrivas som teoridriven. Jag granskade de tre grupperna skilt för sig och antecknade enligt tre underkategorier; materiella (hur Lappvikens materialiteter berör), sociala (hur människor bemöter varandra, vad som sker i mänskliga möten) och kroppsliga (vad informanterna kände och upplevde). Förutom att atmosfärer

är något socio-materiellt som kroppen upplever genom sina sinnen så beskriver Michels (2015) också atmosfärer som instabila. Vid en ytterligare genomgång av materialet såg jag därför till händelser och element som förändrar atmosfären. Det här Excel-dokumentet gav mig en bra överblick av de olika beståndsdelar som upprätthåller den affektiva atmosfären. Dokumentet fungerade som en utgångspunkt då jag som följande gav inledde själva skrivandet och genom skrivandet djupare kunde analysera hur affekt i specifika tillfällen uppstår och upprätthålls. En flerfaldig genomgång av materialet innebar att jag blev väldigt bekant med mitt intervjumaterial. Jag märkte också att faktumet att intervjuerna gjorts under promenader hjälpte mig att ”lära mig” materialet. Det var lätt för mig att komma ihåg vad som diskuterats var under de olika intervjuerna. Det här var till stor hjälp då jag vid flera tillfällen återgick till materialet för att granska vissa situationer på nytt.

Jag stötte på vissa svårigheter då jag skulle strukturera min analys eftersom många av de teman jag ville behandla var så tydligt sammanlänkade och ofta svåra att särskilja. Jag började med att gruppera de färgkodade citaten och göra anteckningar. Det här skedde i dialog med den teoretiska litteraturen, mina egna anteckningar från intervjuerna och Excel-dokumentet. Så småningom kunde jag dela in analysen i tre delar; materialitet, kroppslighet och affekt. Det materiella, det kroppsliga och det affektiva är tätt sammanlänkade. Speciellt affekt upplevde jag som svårt att särskilja från de två andra, eftersom affekt är något som sker mellan kroppar och mellan det materiella och det kroppsliga. Att försöka separera det affektiva från det kroppsliga och det materiella visade sig vara omöjligt och slutligen delades analysen in i två huvudsakliga grupper: det materiella, och det kroppsliga.

Följande kapitel inleder avhandlingens analys. Analysen är uppdelad i två delar. I den första delen granskas Lappvikens materialitet. Här ser jag till hur icke-mänskliga materialiteter fungerar som komponenter i den affektiva atmosfären. Jag ser till hur atmosfären regleras genom materiella ingrepp och hur det materiella även är dynamiskt i sig självt. I den andra delen ligger det analytiska fokuset på den kroppsliga upplevelsen av Lappviken.

4 Lappvikens materialitet

”Nog skulle jag säkert ha kunnat utveckla något liknande någon annanstans, men knappast sku det har blivit likadant som det här. Att nog är det den här platsen som har kommit med idéer.”

Enligt Lehtonen (2008) uppstår handling i en sammansättning olika materialiteter. Ovanstående kommentar beskriver hur viktig de aktiva upplevde att själva platsen var för verksamheten. Att platsen har ”kommit med idéer” tyder på dess förmåga att beröra och affektera. Analysen inleds med att beskriva och studera Lappvikens materialitet. I den här avhandlingen försöker jag komma ifrån en dualistisk uppdelning av människor som aktiva aktörer och den fysiska materialiteten som en passiv kuliss. Ett rums materialitet påverkar handlande genom att erbjuda visa möjligheter och ställa visa gränser (se t.ex. Lehtonen 2008; Paju 2013). Materialiteter determinerar inte hurudan handling som kan äga rum i rummet men den erbjuder olika potential, och påverkar således hur handling som uppstår och formas. Materiella ting påverkar ofta handling obemärkt (Paju 2013, 76). Som rum är Lappviken inte statisk, utan rum uppstår alltid som en kombination av olika mänskliga och materiella kroppar och är i ständig tillblivelse. Genom tiderna har Lappviken tillskrivits olika betydelser och uppfyllt olika funktioner.

Enligt Anderson är affektiva atmosfärer något som uppstår mellan mänskliga och icke-mänskliga kroppar (2009, 78). I det här kapitlet fokuserar jag på de icke-mänskliga kropparna, och analyserar Lappvikens materialitet och dess roll i den affektiva atmosfären. Jag ser till hur affekt uppstår i mötet med olika materialiteter. Rum och materialiteter kan besitta en affektiv potential (Duff 2010). Ett rums affektiva potential är dess förmåga att beröra och framkalla sensoriska responser; en igångsättande kraft som sätter kroppar i rörelse, eller som Deleuze uttrycker det utökar deras kapacitet att handla (Deleuze 1988). Affektiv potential är inte något statiskt som sitter fast i det materiella utan något som framträder i mötet mellan kroppar och rummets materialitet. Genom att analysera Lappvikens materialitet analyserar jag också det affektiva potential som föds i mötet mellan de aktiva och Lappviken. Utmärkande för en affektiv atmosfär är dess situations- och/eller platsbundenhet (Anderson 2014). En atmosfär omsluter enligt Anderson alltid något specifikt (Anderson 2014, 139) I konstruktionen av en lugn och öppen atmosfär som gynnar omsorg spelar Lappvikens materialitet en viktig roll. Michels rekommenderar

att se till de processer som reglerar de icke-mänskliga materialiteternas affektiva potential (2015, 259).

I det här kapitlet presenterar och granskar jag Lappvikens område; parken, den gamla sjukhusbyggnaden och hur områdets läge.

4.1 Läget: gränsdragning och kontraster

Lappvikens ligger bakom Sandudds begravningsplatser mellan Gräsviken och Tölö, norr om västerleden. Det gamla sjukhusområdet ligger på en udde invid viken. Trots att Lappviken ligger nära trafikerade stora gator som Mechelingatan och nära Västerleden gör de kringliggande gravgårdarna att området känns exkluderat och naturnära. Under sjukhustiden avgränsades sjukhusområdet med en mur. Murens syfte lär från början ska ha varit att stänga in patienterna, men murens betydelse förändrades med tiden och under de senare sjukhusåren var meningen med muren snarare att skapa ro för patienterna. Det här visar hur rum alltid är bundet till olika tids-rumsliga praktiker och hur det materiella kan få olika betydelser. Under Lappvikens sjukhustid var trädgården omringad av en mur och för att komma in till själva byggnaden och innergården gick man igenom ännu en låst port. Vid portarna hängde också skyltar med texten ”Tillträde förbjudet” (fi ”*Asiattomilta pääsy kielletty*”), vilket ytterligare förstärkte gränsdragningen mellan sjukhuset och yttervärlden. Idag finns det fortfarande ett staket som löper runt trädgården. Däremot finns ingen port till parken och skyltar med förbud har tagits ner. Idag stänger staketet inte ut någon men det markerar var Lappvikens område börjar och slutar.

Jag hade inte definierat några gränser för området då jag träffade informanterna, utan lät dem leda mig fritt. Under alla promenadintervjuer höll vi oss innanför staket, vilket också tyder på att det uppfattas som en gräns där Lappviken ”tar slut”. Anderson beskriver affektiva atmosfärer som något som har en ”omslutande karaktär” (eng. *enveloping*). D.v.s. att de omsluter något specifikt. Lappvikens atmosfärs omslutande karaktär framgick i hur vi rörde oss på området men också hur de aktiva beskrev atmosfären, flera informanter uppgav att de blev affekterade av den direkt då de steg in genom Lappvikens portar. Atmosfären upplevdes alltså ha ett innanför och ett utanför. Då man rörde sig mot Mechelingatan eller Gräsviken rörde man sig bort från atmosfären.

Även om de kringliggande områdena, områdena utanför staketet, upplevdes ligga ”utanför atmosfären” påverkade de också platsupplevelse i Lappviken, och blev på

så sätt en del av den affektiva atmosfären. Många informanter hänvisade till platser runtomkring under intervjuerna. Gravgården stängde ut trafikbullret från Mechelingatan och bidrog till lugnet, gravgårdens närvaro var också något man ville respektera genom att t.ex. undvika för högljudda evenemang i Lappviken. Havet bjöd på vackra utsikter medan igen Västerleden upplevdes som störande, och något som delvis förstörde Lappvikens lugna atmosfär. På så sätt var Lappvikens atmosfär också tydligt bundet till de kringliggande områdena. Anderson talar om hur atmosfärer även om de är situerade kan "läcka", en atmosfär av ett specifikt läge kan komma i kontakt med ett annat (2014, 149). Även om atmosfärer enligt Anderson (2014) ansluter något specifikt är dess gränser med andra ord alltid fluida. Lappvikens affektiva atmosfär skall alltså trots sin omslutande karaktär inte förstås som något enhetligt, atmosfärens kan läcka och "inom" atmosfären uppstår också ständigt mindre atmosfärer runt diverse ting och situationer (Anderson 2014, 152)

Det avskilda och naturnära läget bidrog mycket till de aktiva upplevde vara en lugn atmosfär. Miljön upplevdes som avvikande och som något annat än den vardagsmiljön man vanligtvis befann sig i. Då de aktiva beskrev Lappvikens lugnande affekter lyfte de ofta fram det som en kontrast till den kringliggande miljön. För att finna ett lugn har människan länge haft som vana att fysiskt förflytta sig till en plats som upplevs bära på lugnande egenskaper (Lea 2008). Människans sätt att uppfatta och tänka har en grund i upplevelsen att människans kropp är förankrad i en fysisk värld, som får oss att agera och reagera på olika sätt (Johansson 2013, 275). Vare sig det sker medvetet eller omedvetet så har människan upptäckt att den genom att förflytta sig fysiskt mellan olika rum även kan åstadkomma ett skifte eller en förändring i sina tankar och i sitt humör (Conradson 2005). I följande citat beskriver informanten hur den korta promenadsträckan från Gräsviken till Lappviken hjälper hen att komma in i ett annorlunda sinnestillstånd:

S: jaa, jaa joo... Dehär nå hur sku du säga att det här stället som plats lämpar sig för just din verksamhet? Alltså Lappviken.

I: då när man hittat - vi ska gå dit till salen - hittat ett tillräckligt lugnt och tyst [utrymme], så då lämpar sig dehär oerhört bra för det här är ett nästan retreat-aktigt ställe. För att det här är ändå 7 minuter från Gräsvikens metrostation, och du kommer liksom längs en sträcka som du int normalt promenerar längs, och den här gamla byggnaden, de tar dig

bort från den där normala tankegången och dit. Här är det kanske lättare att sätta sig i den där [sinnesstämningen], för att mindfulness-sinnesstämningen är annorlunda än en presterande sinnesstämning. Och för att man ska kunna skifta sin sinnesstämning, så därför är det bra att omgivningen stöder det, att väntas nu, att nu är vi här. Nu är ja int mera där ja vanligtvis är. Det där så kallade vakna tillståndet (hereillä olo) är det som är mest naturligt i mindfulness.

Då man tar sig till Lappvikens sjukhusbyggnad från Gräsvikens metrostation promenerar man längs en liten skogsstig. ”Skogen” är inte stor, utan består endast av en dunge träd intill gravgården. Promenaden från metrostationen tar ungefär fem minuter. Man promenerar under en bro, sedan uppför en sandstig och förbi en hundpark. I citatet ovan förklarar informanten hur redan promenaden till Lappviken hjälper en att komma in i ett lugnare sinnestillstånd. Informanten betonar framför allt kontrasten till det man lämnar bakom sig. Gräsviken ligger endast på sju minuters avstånd, men är med sina kontorsbyggnader och trafikerade gator en helt annan miljö. Under den korta promenaden förflyttar man sig både fysiskt och psykiskt till en annan plats. Bakom sig lämnar man Gräsviken, och man lämnar också bakom sig sina vardagliga tankemönster. Lappviken är något som avviker från vardagen.

Förändringarna i omgivningen berör informanten affektivt. Som rum tillåter Lappviken ett avbrott i den normala rytmen. Informanten för fram att sjukhusbyggnaden är en gammal historisk byggnad, vilket innebär att den står ut och är speciell. Den avvikande miljön gör individen alert och närvarande, individen blir affekterad av det avvikande. Informanten lyfter också fram hur stigen är en stig hen inte använder sig av i vardagen. Stigen ligger lite avsides och leder endast till Lappviken och de omkringliggande gravgårdarna. Kroppen reagerar på den avvikande miljön och gör oss alerta, miljön signalerar att vår vardagsrutin är avbruten och att vi befinner oss någon annanstans. Conradson beskriver hur lugn eller stillhet inte behöver innebära en frånvaro av rörelse utan hur lugn och stillhet också kan vara ett fokuserat medvetande (Conradson 2005, 72). Enligt informanten gör Lappvikens unika karaktär att det är lättare att uppnå ett fokuserat tillstånd av den här typen. I citatet framhävs den affektiva atmosfärers omslutande karaktär (Anderson 2014); de affektiva förändringarna informanten känner av är förknippade med Lappvikens materialitet. Lappvikens unika arkitektur affekterade informanten och gjorde honom alert och närvarande och naturen framkallade känslor av

lugn hos hen. Sinnesstämningen informanten beskriver emanerar ur Lappviken som rum, men är inte en fast egenskap hos rummet, utan något som uppstår mellan affekterade och affekterande kroppar som sammankommer spatialt. Den affektiva laddningen är således spatialt situerad (Anderson 2009, 80).

Lappviken ligger centralt men ändå avskilt bakom gravgårdarna. Kontrasten till de kringliggande områdena bidrar väsentligt till upplevelsen av lugn. Många av de aktiva beskrev Lappviken som en lugn oas. Ordet oas, ett grönområde i den torra öknen, används ofta för att beskriva en lugn och fridfylld plats mitt i något hektiskt, något unikt som skiljer sig ifrån den omkringliggande miljön. Sara Johansson (2013) analyserar rytmer i staden (189–195). Hon menar att rytmer alltid är förknippade med en rumslighet och alla rytmer implicerar förhållandet mellan tid och rum. Hon uppmärksammar också rytmers relativa förhållande till varandra. En rytm uppfattas som långsam eller snabb i förhållande till andra rytmer. Hon hänvisar till Lefebvre som menar att vi blir medvetna om rytmer först då vi upplever något oregelbundet (Lefebvre & Régulier 2004). I samklang med Lappvikens materialiteter uppstår vissa rytmer och rörelsemönster. Det är en typ av affektiv atmosfär, en omslutande intensitet av affekter, som får oss att komma in i ett lugnare sinnestillstånd.

Kontraster och gränsdragning var återkommande i intervjuerna. Många av informanterna beskrev Lappvikens lugn just i kontrast till de omkringliggande områdena, såsom Gräsvikens kontorslandskap eller den trafikerade Mechelingatan. Det upplevda lugnet vägdes också mot ett tävlingsinriktat och stressigt samhällsklimat. Det närliggande kontorslandskapet och trafiken kopplades förutom till en annan materialitet också en annan sorts socialitet och ett annat förhållningssätt till omvärlden; ett förhållningssätt som informanterna ansåg avspeglade samhället i större allmänhet. I följande citat diskuterar två av informanterna detta samhällsklimat och hur de upplever att Lappviken ger dem ett avbrott i detta.

T: Joo. Joo ja minns alltid, då ja va där vid odlingslotterna med den förra trädgårdsmästaren. Vi satt där på bänken där, där just vid odlingslotterna, och titta när människor som rusar förbi där liksom. Och han va helt att "där far dom med förskräcklig fart hem för att titta på korvrekla. Att dom sku komma hit o sitta iställe".

A: joo precis

T: Jag höll helt med att precis, att människor märker int de.

A: att alla rusar fram som att dom sku ha nån eld där bak som skjuter fram dom i hiskelig fart, och sen när dom kommer hem så bara kollapsar dom nånstans

T: exakt, exakt

Citatet beskriver hur många av de aktiva drog en gräns mellan innanför och utanför Lappviken. Utanför rör sig människor på ett annat, mer hektiskt, sätt. Ur citatet kan man tolka att Lappviken kopplades med en lugnare och mer meningsfull tillvaro. Lappvikens miljö fick informanterna att vara närvarande, medan de upplevde att människor utanför skyndar rutinmässigt; ”de märker int de”. Atmosfärer uppstår då olika kroppar kommer samman (Anderson 2009; 2014). De här kropparna resonerar med varandra och då kropparna reagerar på varandra föds också en viss sorts rörelse och en viss sort rytm. Atmosfären i Lappviken i allmänhet, och den specifika atmosfären vid odlingslotterna just kvällen informanten beskriver, är ett resultat av det rådande socio-materiella nätverket. Människan handlar inte som ett fristående subjekt utan är genom den kännande kroppen förankrad i den fysiska världen. Olika materialiteter deltar i upplevelsen genom att erbjuda olika potentiella handlingar.

Omgivningens olika materiella element påverkar vad människan gör. I situationen som beskrivs i citatet består detta nätverk av bl.a. en odlingslott, en bänk och en trädgårdsmästare. Som Lehtonen (2008) säger uppstår inte mänsklig samvaro ur intet utan samvaro är alltid kopplat till olika materialiteter. Trädgårdsodlandet, och de materialiteter som ingår i det, hade förts samman informanten och bl.a. trädgårdsmästaren. Genom att engagera sig i odlandet hade vänskaper vuxit fram, dessa vänskaper kan alltså sägas vara beroende av (eller åtminstone vara ett resultat av) odlingslottens materialitet. Bänken intill odlingslotten tillät dem ha en lugn stund där de satt ner och iakttog vad som hände omkring dem. Som Lehtonen beskriver så möjliggör vissa materialiteter vissa rörelser och handlingar (2008) och i det här fallet möjliggör bänken sittandet, diskuterandet och iakttagandet som informanten beskriver. På så sätt emanerar affektiva atmosfärer ur en sammansättning mänskliga och icke-mänskliga kroppar som tillsammans skapar en affektiv resonans (Anderson 2009; 20014). Det här demonstrerar hur olika materialiteter deltar i att upprätthålla urbana kollektiviteter, bl.a. genom att underlätta möten mellan främlingar (Amin 2008; 2010; 2012).

I mitt material framgick det att platsupplevelsen i Lappviken åtminstone delvis konstruerades genom gränsdragning. Lappviken upplevdes som något unikt och avvikande. Därför blev också Lappvikens lite åsidosatta läge och den avvikande miljön en viktig del av platsupplevelsen och den affektiva atmosfären. Affekter av lugn förstärktes eftersom de omkringliggande områdena var mer hektiska och präglades av betydligt snabbare rytmer, högre ljud o.s.v. Både Mechelingatan och Gräsviken är mycket trafikerade. De är platser som fungerar som genomgångsställen för många som tar sig till och från jobbet. I Gräsviken finns också mycket kontorsbyggnader vars materialitet kopplas samman med föreställningar om prestation medan Lappviken snarare kopplas till rekreation och ses som ett ställe där man kan koppla av. De kringliggande gravgårdarna för med sig lugnare rytmer och innebär en frånvaro av trafik. I och med att materialiteter styr, möjliggör och hindrar handling leder olika materialiteter till olika sorters rörelse (Lehtonen 2008). T.ex. gravgårdar är ställen där människor ofta rör sig på ett lugnt, tyst och vördnadsfullt sätt. Lappviken är också beläget intill havet vilket de aktiva uppgav affekterade dem på ett lugnande sätt. Vågskvalp och vackra vyer nämndes i flera av intervjuerna. Lappvikens affektiva atmosfär och dess omslutande karaktär (Anderson 2014, 139) förstärktes av faktumet att områdena direkt intill så tydligt avvek från Lappviken.

4.2 Huvudbyggnaden: från sluten institution till välkomnande atmosfär

Då vi rörde oss inomhus under promenadintervjuerna ledde informanterna mig fram för allt till platser där de satt och arbetade, sociala utrymmen och platser med någon form av historisk symbolik. I det här kapitlet granskas huvudbyggnadens materialitet och hur olika materiella element resonerar med de aktiva (Michels 2015, 260). Jag ser till hur det materiella i sig är dynamisk men också hur de aktiva reglerat atmosfären genom olika materiella ingrepp. I kapitlet analyseras huvudbyggnadens materialitet som en komponent i den affektiva atmosfären (Michels 2015). Att granska materiella arkitektoniska och estetiska komponenter som något som reglerar eller påverkar atmosfären (Michels 2015, 259) innebär att granska hur det materiella är organiserat och hur det resonerar med andra kroppar. Jag analyserar byggnaden som en dynamisk materialitet med förmågan att väcka resonans. Eftersom infallsvinkeln i avhandlingen är icke-representativ ligger fokus fram för allt på små vardagliga och affektiva justeringar, ingrepp och möten.

Lappviken planerades i tiden för att fylla ett specifikt syfte; att fungera som ett mentalsjukhus. Den ursprungliga verksamheten innebar vissa praktiker, hierarkier och rörelsemönster (Kuuva 2018). Byggnaden planerades för att tjäna den här verksamheten. Arkitektur påverkar hur kroppar kan röra sig i ett rum, dessutom väcker de också resonans genom sina estetiska kvalitéer (Pallasmaa 2005).

Allén från parkens ingång leder direkt till huvudbyggnadens gård. Huvudbyggnaden har formen av bokstaven H med en mittflygel och till denna anslutna vårdflyglar och ekonomiflyglar. Gården mellan flyglarna mot öst är inhägnad av en mur, som har en portkonstruktion i mitten med en infartsport omgiven av två ingångsportar. Lappvikens Källa hyr den södra delen av den gamla sjukhusbyggnaden. Lappvikens arkitektur representerar 1800-talets nyklassicism. Syftet med Lappviken då det byggdes att fungera som ett flaggskepp för en ny tids mentalvård. Med sin klassicistiska arkitektur var byggnaden ståtlig respektingivande, men ändå sparsmakad. Nyklassicistisk arkitektur kännetecknas av form, struktur och symmetri. Då man kommer till området promenerar man först längs en allé och sedan öppnar sig vyn mot den stora sjukhusbyggnaden. Alléen är arkitektoniska lösningar med ett syfte och en tydlig direction, och de känns samtidigt både ståtlig och lugnande. Man kan alltså säga att Lappviken är planerat för att väcka vissa affekter hos dess besökare. Platsen är planerad för att imponera på sina besökare men samtidigt också fungera som ett lugnande retreat-aktigt ställe. Ankomsten till platsen är ett exempel på hur byggnader planeras för att styra rörelse men också för att väcka känslor (Pallasmaa 2005).

Interiören av den h-formade byggnaden består av symmetriska, långa och breda korridorer. Längs med korridorerna finns rum varav de flesta ursprungligen använts som patientrum. I byggnaden finns också ett auditorium, ett par större salar, kök och toaletter. Arkitektur kan tolkas som ett sätt att producera specifika atmosfäriska effekter och som ett sätt att skapa arrangemang som tillåter en viss affektiv utstrålning (Anderson 2014, 154). Byggnadens materiella verklighet fungerar som element i den affektiva atmosfären, vilket innebär att de möjliggör och sätter gränser för vilket typ av atmosfär som kan uppstå i olika möten på platsen. Hur det materiella är organiserat påverkar hur atmosfären upplevs.

För att skapa en välkomnande och lugn atmosfär har de aktiva ingripit i det materiella på olika sätt. Ingrepp i det materiella är ett sätt att forma atmosfärer. Michels beskriver hur

atmosfärer ”görs” genom att materialiteter väljs ut och formas på sätt som resonerar med kroppars affektiva kapacitet (Michels 2015, 259). Byggnadens materialitet påverkar hur människor rör sig där och vilka sorters möten som är möjliga. Enligt Kirsi Saarikangas är rum dynamiskt eftersom det upprätthåller vissa sociala vanor och förhindrar andra praktiker (Saarikangas 2002, 216). Den här idén kan också ifrågasättas och byggnader kan användas på alternativa sätt. Olika socio-materiella rutiner påverkar det materiellas betydelser. Människor har förmågan att genom handling omforma en byggnads syfte (Lehtonen 2008). Atmosfärer kan vara medvetet konstruerade t.ex. genom arkitektur och design. Sjukhuset arkitektur är planerad för en viss atmosfär. En atmosfär kan också manipuleras genom mindre, vardagliga ingrepp i det materiella (Michels 2015, 259) t.ex. genom att tända ljus, flytta på saker, inreda, stänga dörrar o.s.v. Konstruktionen av atmosfären blir en form av urban omsorg där kroppen genom sina sinnen uppmärksammar vad som behöver ändras i den materiella omgivningen (Kullman 2014, 2867). Michels rekommenderar att studera atmosfärens instabilitet för att få en uppfattning om dess karaktär och de olika ingående komponenterna (Michels 2015, 261). I det här stycket ser jag till hur materiella förändringar bidrar till ett skifte i atmosfären.

Ingreppen de aktiva gjort är småskaliga. Detta är typisk för urban omsorg (Kullman 2014, 2867). Helsingfors stad har målat om fasaden, renoverat gallerikorridoren och restaurerat trädgården på huvudbyggnaden innergård. De övriga renoveringarna har de aktiva ansvarat för. Genom små förändringar och justeringar omformas bygganden stegvis och upplevs med tiden mer välkomnande och rofylld. Urban omsorg kräver att individen är lyhörd (Kullman 2014, 2867). Det kräver att man uppmärksammar behov som uppstår, upptäcker oväntade möjligheter o.s.v. Till följande granskar jag genom vissa exempel hur de aktiva genom små ingrepp i det materiella förändrar platsens atmosfär. Anderson beskriver hur atmosfärer kan konstrueras, manipuleras och formas (2009, 2014). Metodologiskt föreslår Michels (2015) att se till de vardagliga processer genom vilka det materiella förändras och manipuleras, och hur den affektiva laddningen förändras i och med dessa förändringar (s. 259).

I: När man kom in där genom cafédörren så va där en vacker entré som va full med t.ex. verktyg för trädgårdsskötsel; krattor, borstar, snöskyffel och sånt. Att när man kommer in där i aulan så va den full med sånt bråte. Den var annars också jättesmutsig och gammal. Där va en smutsig

gammal trasmatta och sånt. Så det här ja orka se på de en stund och sen kom vi överens om att nu börjar vi liksom-

S: joo städa

I: fräsha upp.

Affekter uppstår alltid i sammansättningar och situationer och sitter inte i tinget självt. En sak kan affektera på ett sätt då den är på "fel" ställe och på ett annat sätt då den placeras rätt. Att flytta på saker blir sätt att ändra på atmosfären. Det här visar hur den sensoriska upplevelsen av Lappviken påverkas av materiella arrangemang. Urban omsorg kan ske genom små vardagliga handlingar som att förflytta en sak från "fel" ställe till "rätt" ställe. Dessa förändringar påverkar den kroppsliga upplevelsen av rummet.

Dessa materiella ingrepp bidrar till det kollektiva välmåendet i Lappviken och konstruerar den lugna och välkomnande atmosfären. Hur materialiteter deltar i vardaglig urban omsorg framgick också under promenadintervjun. De stängde dörrar för att skapa lugn, informanten erbjöd mig ett paraply då vi skulle förflytta oss ut och det regnade, i vissa rum tog vi av oss skorna för att hålla rummet rent. Omsorgspraktiker är sällan endast mellanmänniska utan tenderar att innefatta olika materialiteter. Det här kapitlet fokuserar på de materiella aspekterna, men visar samtidigt hur det materiella och det kroppsliga är oundvikligen hopsnärjt. Det är med kroppen vi orienterar oss genom det materiella och det är kroppen som tillåter oss att justera våra sinnen och uppmärksamma vad som behöver vård.

I: [...] och en sådan sak att det var svårt att andas här. Att då i början, så i caféet var det en sån dammig lukt och liksom så att man sku ogärna sitta där länge. Men de har förändrats. Nu finns de fortfarande ställen där de e lite unken luft, men nuförtiden känns det ok att vara här.

[...]

I: Om man sluter ögonen och öronen, så hur känns det att andas. Det har en stor inverkan. Och här tar man hand om toalette och man tar hand om golv. Här e nuförtiden professionella städare som tar hand om det här. Och ja uppskattar de jättemycket att man sköter om det här ordentligt. Även om väggfärgen bakom dig flagar och så vidare [pekar på väggen bakom mig]. Sådant [väggen] tål jag riktigt bra. Men det att det är svårt

att andas eller att wc-papperet är slut, det tål ja int [skrattar]. I det skedet blir jag nervös.

Citatet illustrerar hur upplevelsen av lugn är kroppslig och sensorisk, och hur den är bunden till den materiella omgivningen. Informanten tar upp små materiella omständigheter som har en direkt påverkan på den kroppsliga upplevelsen och som sätter gränser för kroppens möjligheter att ta rummet i besittning; damm och wc-papper. Att åtgärda dessa begränsningar blir en form av urban omsorg, där individer påverkar omgivningen så att den blir behagligare att vistas på. De tar hand om omgivningen och samtidigt blir omgivningen bättre på att affektera de individer som befinner sig i den positivt. Genom att åtgärda brister i omgivningen och ta hand om rummet så konstruerar de aktiva samtidigt en lugnare och tryggare miljö för sig själva att vistas i.

Utöver detta förändras byggnader också utan mänsklig närvaro. En byggnad som står tom tenderar att förfalla. Med tiden förändras en tom byggnads materialitet på grund av bl.a. fukt, damm och slitage. Fastän byggnader lätt uppfattas som stillastående är byggnader de facto i ett ständigt flödestillstånd.

Under de åren sjukhuset stod tomt hann byggnaden delvis förfalla. Fastän kortvarig, temporär verksamhet ägde rum i vissa mindre delar av byggnaden och en del verksamhet ordnades i parken så var platsen överlag i dåligt skick. Fönsterrutor var krossade, bygganden var nedklottrad och i bygganden hade det samlats och smuts. Byggnader är dynamiska och föränderliga (Graham & Thrift 2007). På grund av deras föränderliga natur krävs det omsorg för att upprätthålla det som upplevs som deras ”fasta karaktär”. En förfallen byggnad synliggör också hur beroende vår omgivning i staden är av olika former av urban omsorg. En förfallen byggnad synliggör vikten av underhållsarbetet som vanligtvis utförs dagligen av boende städpersonal, servicepersonal o.s.v. Det här arbetet är ofta osynligt (Graham & Thift 2007) och något man inte reflekterar över. En byggnad som inte tas om hand förfaller och förändras. I och med att det materiella förändras så förändras också atmosfären. Då de aktiva som var med från början beskrev i vilket skick byggnaden var då de startade sin verksamhet var beskrivningarna betydligt mer negativa jämfört med hur de beskrev byggnaden i dagsläget. Den förfallna bygganden väckte negativa affekter. Byggnaden beskrevs som smutsig, orolig, räddig och obekvä. Vissa tyckte det kändes kusligt att det fanns kvar spår av mentalsjukhus och andra klagade på den dåliga inomhusluften. Alla upplevde inte först Lappviken som lugn och välkomnande

utan den atmosfären kan sägas vara ett resultat av de aktivas urbana omsorg. Då de aktiva fick tillgång till byggnaden var den i dåligt skick. Och platsen upplevdes då på ett annorlunda sätt än idag.

I: Då när pojkarna tömde det och där va mycket tomma frysar och sådant som ska till avstjälningsplatsen

T: Jaa de där förrådet

I: Jaa. Dom hade använts som toilette och de var så motbjudande skick. At tint var det ju staden som röjde upp det. Att de va ju Källas [Lappvikens Källa] unga pojkar som röjde upp det. Och dom sa nog att ibland tänkte dom kasta upp.

S: Joo ja hörde att de va ett ganska stort jobb

I: Det var ett jättestort jobb

Informanterna diskuterar hur platsen var i motbjudande skick innan de tog tag i städarbetet. I deras beskrivning framgår det att atmosfären avvek tydligt från hur den upplevs nu. Duff (2010) skriver om hur rum kan ha en förmåga att dra till sig kroppar. På samma sätt kan ett rum också affektera negativt och stöta ifrån sig kroppar. Att Lappviken idag upplevs som ett behagligt rum är ett resultat av de aktivas arbete. Kullman (2014) beskriver hur urban omsorg handlar om praktiker vi gör för att göra vår omgivning mer beboelig och behaglig. Urban omsorg är en kroppslig och affektiv praktik (Kullman 2014). Det är då vi fysiskt befinna oss i ett rum och som vi med våra sinnen kan avgöra vad som behöver åtgärdas d.v.s. vad som behöver vård. Genom kroppsliga praktiker som att röja och städa ändrar de aktiva på Lappvikens sätt så att dess materialitet affekteras dess besökare på ett positivt sätt, att det upplevs behagligt istället för motbjudande.

Affektiva atmosfärer är socio-materiella i sin natur. I upprätthållandet av en lugn atmosfär är de involverade kroppen och den materiella verkligheten i ständig tillblivelse. Atmosfärer är instabila och kräver att vi hela tiden förhåller oss till vår omgivning och justerar oss enligt den. Fastän lugn och stillhet i mitt material tydligt framträdde som dominerande karaktärsdrag för Lappviken betyder det inte att ett konstant lugn ligger över Lappviken och dabbar alla som besöker platsen. Informanterna beskrev också olika incidenter, perioder eller stunder då Lappviken som miljö väckte negativa känslor hos dem som t.ex. irritation, frustration eller stress.

Det materiella är också dynamiskt utan att mänskliga kroppar ingriper i det och kan affektera på olika sätt vid olika tidpunkter. Urban omsorg kräver att man är uppmärksam och nyfiken. Det kräver att man uppmärksammar omgivningens föränderliga natur (Kullman 2014). Bottom up verksamhet tillåter de aktiva att utveckla sin verksamhet långsamt i takt med att de utforskar rummet och dess möjligheter.

I: [...] När möten har avslutats och huset blir tyst så sku ja int ha lust att gå häifrån. Här e så lungt och trivsamt. Speciellt den här korridoren e supertrivsam. Både på vintern och sommaren. På vintern när havet är is och det är upplyst på det där sättet, då e de fint. Och sen på sommaren eller våren när solen är ner åt det där hålet, och då är horisonten helt röd, och hela den här korridoren blir röd. [...] Att den [byggnaden] bjuder på mycket såna här estetiska upplevelser.

Det här kapitlet har visat att byggnaden inte från början uppfattades som öppen och välkomnande utan att atmosfären kan sägas vara ett resultat av de aktivas urbana omsorg. Kapitlet har lyft fram hur de aktiva reglerat atmosfären (Mitchell 2015) genom materiella ingrepp och att dessa ingrepp i stor utsträckning är småskaliga. Jag har visat att de aktiva genom små vardagliga ingrepp gått emot byggandens ursprungliga syfte (Lehtonen 2008) och omformat såväl dess stämning som funktion. Kapitlet har lyft fram det materiella som en aktiv aktör som i sig självt är dynamiskt och har visat hur de aktiva förhåller sig den föränderliga omgivningen. Till följande analyserar jag parken och ser till hur dess olika materialiteter fungerar som komponenter i den affektiva atmosfären (Michels 2015, 261).

4.3 Parken: affektiva möten i naturen och med naturen

Det första man möts av då man kommer till Lappviken är parken och trädgården som ligger kring sjukhusbyggnaden. Parken och trädgården spelade i tiden en aktiv roll i sjukhusverksamheten. Både patienter och läkare deltog i trädgårdsskötseln, och trädgårdsarbetet ansågs ha en läkande effekt. I parken förenas de naturliga arterna med de gamla planteringarna från sjukhustiden, och parken har därför en ovanligt stor artrikedom. Platsens långa historia har gjort området kulturhistoriskt och vegetationsmässigt unikt och sjukhusparken är en av Helsingfors främsta historiska parken (Museiverket 2009). Parken utgör numera bara omkring hälften av sin ursprungliga storlek.

Förutom sjukhusbyggnaden finns det också en del mindre byggnader på området, bland annat en gammal målar- och snickarverkstad från år 1882, servicebyggnaden Venedig från 1895 och en bastubyggnad som var tillgänglig för både patienter och sjukhuspersonal. Även de mindre byggnaderna på området har idag tagits i bruk, och används som t.ex. utställningslokaler eller hantverksaffärer. Idag är bastun Helsingfors äldsta bastu som fortfarande är i användning. Från baksidan av huvudbyggnaden här man havsutsikt mot Drumsö. Bakom huvudbyggnaden ligger en liten simstrand och klippor. Går man åt höger från parkens port kommer man till ett område med odlingslotter.

Idag känns parken öppen och välkomnande. Staketet runt området är lätt och lågt och skymmer inte utsikten från vägen till parken. Ingången till parken är stor och utan portar och det gör att det är lätt att kliva in på området och att gränsen till parken känns öppen. Man behöver inte stanna och tveka vid en port eller en dörr. De aktiva har också lagt upp välkomnade skyltar som bekräftar att området är öppet för allmänheten.

Parken tillgänglig och erbjuder kontaktpunkter och möjligheter till olika typer av handling; simma, odla, spela spel, bada bastu, ha picknick o.s.v. Även om rum delvis tillskrivs betydelse just genom handling är det enligt Duff de affektiva dimensionerna av rummet som fungerar som den motiverande impulsen att utforska ett rums möjligheter. Enligt Duff (2010) affekteras man av rummets atmosfär och dess potential innan man undersöker dess värde för potentiell handling (s. 891). Parken är det första man möter då man kommer till Lappviken och majoriteten av informanterna använde sig av olika känslouttryck då de beskrev sitt möte med parken. Den här affektiva dimensionen av rum innebär mer än bara upplevelse och estetik. Affekt innefattar mer än bara en stämning eller platskänsla eftersom det innefattar en situationsbunden handlingspotential (Duff 2010, 893). På grund av parkens förmåga att uppmuntra till engagemang och förmåga att affektera var dess materialitet en viktig del av den lugna och välkomnande atmosfären.

I: Ofta då jag går från jobbet så går jag här via. Fastän jag int sku hinna vara här länge och fastän det här inte är direkt på min hemväg. Så ändå dom där några minutrarna i en sådan här miljö gör så det känns bättre. Om man är rastlös, orolig eller stressad, så då man ser dom här gamla träden och fåglarna och allt det vackra. Så de e nog jätteviktigt.

S: mm

I: Och det att den här e så annarlunda än andra byggda parker. Att int kan man ju förverkliga något likadant. Här finns ju 200 år gamla träd och sådant. Att int uppstår det ett nytt sådänt här område under min livstid

Citatet illustrerar materialitetens förmåga att affektera och framkalla känslolägen. Informanten kopplar skiftet i sinnesstämningen till parkens olika materialiteter fåglar, träd och vackra landskap. Hen beskriver hur hen ofta sticker sig in efter sin arbetsdag fastän Lappviken inte ligger direkt på hens hemväg. Det här tyder på Lappvikens affektiva potential och dess affektiv dragningskraft, d.v.s. dess förmåga att dra till sig kroppar (Duff 2010, 882). Naturen upplevdes ha en lugnande och vårdande effekt, och den kringliggande naturen spelade också en viktig roll i skapandet av den välkomnande atmosfären. Den fungerade också som en naturlig mötesplats och naturen i sig lockade många människor till sig. Många av intervjuerna lyfte man fram hur också mindre till synes obefintliga materialiteter spelar roll i konstruktionen av atmosfärer.

S: Där e lite som en egen odlingsgemenskap?

I: Joo. Och den är också estetiskt enhetlig. Att utomstående har inte insett att de är skilda odlingslotter. [skrattar] De har trott att allt är ett o samma. För vi har just försökt att int ha någån staket [mellan lotterna]. Och alla hjälper varandra för det gemensamma bästa.

De aktiva hade gjort ett medvetet val att inte ha staket mellan de olika odlingslotterna. Informanten anser att detta inte bara är ett estetiskt val utan att det också uppmuntrar till samarbete mellan de olika informanterna. Fastän alla har sin egna lott upplevs helheten som gemensam. Karaktäristiskt för urban omsorg är att genom små vardagliga justeringar öka trivsel i sin omgivning (Kullman 2014, 2865–2868). Citatet demonstrerar hur en småskalig gärning som att avlägsna staket mellan odlingslotterna kan förstärka känslan av gemenskap och gynna samarbete. Dessa enskilda gärningar är inte nödvändigtvis synliga för utomstående, men de kopplar ihop de involverande med sin miljö genom affekter. Genom att förstärka de involverades gemenskap bidrar de stegvis till en den bredare affektiva atmosfären som gynnar miljön även i en större skala. Små affektiva atmosfärer som uppstår kring vissa situationer bidrar även till Lappvikens atmosfär i helhet, och utökar stadens omsorgspotential (Kullman 2014, 2873).

Rummet väcker intresse och lockar till sig människor. Duff (2010) talar om hur rum kan ha en affektiv dragningskraft (eng. *affective pull*) (s. 882). De aktiva hade märkt att

Lappviken väcker intresse och redan i de första evenemangen hade det deltagit mycket folk. Edward Casey (2001) kallar affektivt laddade platser för täta platser (eng. *tick places*). Som plats är Lappviken är unik på flera sätt; arkitektoniskt, historiskt och med en park med gammal och unik växtlighet. Det är också ett rum som många helsingforsbor och många av de aktiva har en tidig personlog koppling till. Andersson talar om hur täta platser förutom att väcka olika känslor också besitter resurser som gör att det på platsen går att förverkliga vissa upplevelser, ambitioner och kapaciteter (Anderson 2006, 733). På grund av dessa resurser upplevs täta platser som berikande (Casey 2001). Lappvikens unika miljö väcker resonans hos kroppar och ökar i och med det kroppars kapacitet att handla (Deleuze 1988). Som informanten ovan konstaterar besitter Lappviken en affektiv potential (Duff 2010), hen säger att platsen i sig självt är intressant och bär på en intressant historia.

I: Men den här platsen i sig självt är ju jätteintressant. Och den här är historiskt intressant. Det här har varit en sådan plats dit man inte fått komma. Eller dit man inte har vågat komma. Och nu är den öppen för alla. Jaa den här är intressant i sig självt så människor har nog hittat hit.

I mitt material visar sig det materiella inte som något statiskt utan träder fram som levande entiteter som karaktäriseras av skiftande arrangemang bestående av kroppar och ting. Specifika kombinationer väcker visa affektiva resonanser och laddningar. Dessa kombinationer och arrangemang föds slumpmässigt och spontant men de aktiva arrangerar också det materiella på ett medvetet sätt.

I: En av mina favoritplatser är en lindrondell med ett stenbord i mitten [...] Den är lite [informanten söker efter ordet bättre/trivsammare/behagligare] på sommaren, då man int ser källan till oljudet

S: Joo

I: När det kommer blad på träden så stör det inte

Västerledens oljud störde inte informanten i samma utsträckning under sommaren då träden fick löv och delvis skymde utsikten mot västerleden. Materiella kroppar är inte statiska utan även de är dynamiska i sin natur och kan affektera kroppar på olika sätt. Individerna vistas inte i parken som ett fristående subjekt utan parkens olika materialiteter ”drar” dem till sig och får dem att knyta an. I det affektiva

experimentera med parken ingår också att uppmärksamma dess dynamiska karaktär. Vissa specifika platser har en starkare dragningskraft under vissa tidpunkter. Rummets dynamiska natur ledde till att Lappviken användes på olika sätt beroende på väder, tid och årstid:

I: [...] Om det är bra väder, så då e här mycket människor. Då är här människor. Sen om det ösregnar så då kommer hit dom som vet att den här platsen finns, som kommer uttryckligen för att se någon utställning, kommer o badar bastu eller har reserverat någon lokal.

Närvaron eller frånvaron av trafik återkom som teman under intervjuerna, och var något som påverkade den affektiva upplevelsen av rummet. Då jag och informanten står vid en av grusvägarna som går genom parken och en bil kör förbi beskriver informanten parkens värde på följande sätt:

(en bil kör förbi)

I: Det där funderar jag också på. [...]att här sku de sen bli genomfart för dom där [bilarna]. För där sku cetrumtunneln ansluta sig till det här området. Och det är 9 stycken daghem som använder den här parken för sin verksamhet.

S: Joo okei

I: [...] int finns det ett annat likadant område här I Busholmen eller Gräsviken dit barn kunde komma. Dom marscherar hit ganska långtifrån också. Att de ser trevligt ut på sommaren när dom

S: Jaa följande härifrån är säkert Brunsparken och nu är den ju annarlunda.

I: Joo den e. Och den är ju omringad av trafik. Att här säger dom att barnen kan vara alldeles trygga. Finns ingen risk att dom sku bli under bilen eller något annat.

Materialiteter har förmågan att stänga ut vissa kroppar och bjuder in andra. Lappvikens park är ett tryggt rum för barn på grund av frånvaron av trafik. En ökad trafik skulle åtminstone delvis utesluta en stor besökargrupp. Den affektiva atmosfären utgörs av de mänskliga och icke-mänskliga kroppar som rör sig på området (Anderson 2009, 2014).

Barnen trivs i Lappvikens lugna atmosfär, och samtidigt bidrar de med sin närvaro till atmosfären. Informanten berättar hur trevligt det ser ut på sommaren då dagisgrupper ”marscherar” in genom portarna. Dagsisgrupperna bidrar till atmosfären genom att sprida affekter av glädje, omtanke, och nyfikenhet i samklang med de övriga ingående kropparna. Upplevelsen av trafik är affektiv och påverkar inte bara de direkt utsatta (barnen) utan reglerar atmosfären i sin helhet genom att förändra dess komposition och påverka vilka kroppar som ingår i den. Detta tangerar även Andersons argument om atmosfärers tendens att läcka och överlappa. Atmosfärer är situerade och omslutande men ändå aldrig enhetliga utan består av flera små atmosfärer som uppstår, försvinner och överlappar (Anderson 2014, 152). Inom en dagisgrupp kan en specifik atmosfär uppstå kring en situation, men denna atmosfär existerar inte isolerat, utan affekterar även omkringliggande kroppar och situationer som kommer i kontakt med den. Sett ur ett atmosfäriskt perspektiv blir det också förståeligt varför de aktiva oroar sig över vad som sker i periferin av Lappvikens sjukhusområde. Att atmosfärer tenderar att ”läcka”, då atmosfär av ett specifikt läge kommer i kontakt med ett annat läge (2014, 149). Bostadshus som byggs i kanten av parken förändrar inte bara de kvadratmetrar de byggs på utan förändrar hela Lappvikens affektiva atmosfär:

I: Och sen då den allmänna principen ändå borde vara att man inte använder grönområden till att bygga på. Här nära finns också platser med lägre värde, på vilka man lätt sku kunna bygga med samma volym. Tomma platser som är totalt fria och tråkiga. Men så måst man ändå tränga sig hit. [...] Det att man bygger på ett härligt område [...] det suddar ju ut dom härliga värderingarna. Att om nån ville hugga ner almar för sitt höghus, så va ser de sen på? Höghuset mitt emot? Att då blir de ju int kvar någonting av det som ursprungligen var orsaken till att man ville hit.

Rum affekterar oss olika vid olika tidpunkter. Med hjälp av affekter navigerar kroppen i rummet, affekt ger upphov till engagemang i platsen och en känsla av tillhörighet (Duff, 2010). Genom att de aktiva närmar sig platsen på ett hänsynsfullt och utforskande sätt kan de uppmärksamma den här typen av små attribut hos omgivningen.

I det här kapitlet har jag analyserat Lappvikens park och dess materialiteter som komponenter i Lappvikens affektiva atmosfär. Att vistas i parken var en affektiv

upplevelse för de aktiva. Framför allt den vackra naturen och utsikten mot havet hade en lugnande inverkan. Parken bidrar till Lappvikens välkomnande atmosfär med att vara en lättillgänglig första kontaktpunkt med området. Bara att vistas i parken påverkade de aktiva affektivt och justerade deras sinnesstämning. Dessutom möjliggjorde parkens materialitet olika typer av handling, det aktiva engagemanget förstärkte de aktivas förhållande till platsen och förde också samman människor. Människor samlas kring olika aktiviteter. Parkens materialitet visade sig som en aktiv aktör som inspirerade, bjöd in, spred glädje o.s.v. Kapitlet har också visat hur det i det affektiva experimenterandet med parken också ingår att uppmärksamma parkens dynamiska karaktär. Parkens materialitet är inte statisk utan erbjuder genom sin föränderliga natur olika sorters möjligheter, känslor och stunder beroende på bl.a. väder, klockslag och årstid. I kapitlet analyseras också atmosfärers möjlighet att läcka och komma i kontakt med andra atmosfärer (Anderson 1024, 149). Jag har beskrivit hur felaktiga materialiteter upplevdes som ett hot för atmosfären.

4.4 Symbolers och representationers materialitet

Lappvikens materialitet möjliggör vissa handlingar och ställer gränser för andra. Materialiteter känns, doftar, syns och låter. Men i mitt material framgår det samtidigt också hur Lappvikens symboliska dimension spelar en betydande roll i den affektiva atmosfären. Under intervjuens gång återberättade de aktiva ofta olika historiska fakta om platsen samt tog mig till olika platser som ansågs förmedla ett historiskt värde.

I: [...]man sku villa att alla som finns här förstår byggnadens värde och platsens värde. Så att dom kan liksom njuta av de, att dom får verka på en så här värdefull plats. Ja tror att de e viktigt att man känner till-, dels att man uppskattar platsen skönhet förstås, o platsens värden, och platsen arkitektur men också att man har de där historiska tidsperspektivet

I följande stycke granskar jag kunskapshandlingars materialitet (materiality of knowledge practices) (Anderson 2014, 59), som komponenter i den affektiva atmosfären. Under promenadintervjuerna ledde flera informanter mig till olika symboliska platser. Flera tog mig till Alexis Kivis rum, ett rum där Aleksis Kivi i tiden vårdats som patient. De aktiva hade inrett rummet med en soffa, ett bord samt info-blad om Aleksis Kivi. En gammal vattenbrunn i trädgården presenterades också för mig. Den brunnen hade givit inspiration

för föreningens namn ”Lappvikens Källa”. Under intervjuerna pekade informanterna ofta ut historiska detaljer; t.ex. gamla föremål, eller kvarlämnor av det ursprungliga taket. Det historiska narrativet och symboliken kring narrativet ingick tydligt i Lappvikens affektiva atmosfär.

Forskning kring affekt har strävat till att se förbi representationer. Vilken roll har då den här typen av föremål i medierandet av affekter? Här intar jag en performativ förståelse av representation. Fokus läggs på *”the practices or performances of representing as well as the productive effects of those practices and the conditions for their efficacy”* (Barad 2007, 49). Även representationer (t.ex. koncept, ord och diagram) är element i det nätverk av ting som producerar affekter i en affektiv atmosfär. Då man förstår representationer som performativa ses representationer som: *”presentationer som skapar världar snarare än representationer av en pre-existerande ordning”* (Anderson 2014, 60). Snarare än att beskriva verkligheter så skapar representationer verkligheter. Representationer agerar inte i en skild sfär separat från andra ting i verkligheten, utan de koncept, symboler och idéer de aktiva konstruerat i Lappviken, har på samma sätt ett aktörskap i upprätthållandet av atmosfären som de övriga materialiteter och praktiker som granskas i den här avhandlingen. Anderson motsätter sig en simpel separation mellan representation och affekt: *”there is no distinction between dead matter and enlivening signification”* (Anderson 2014, 60).

Då jag under intervjuerna promenerade in parken tillsammans med informanterna var det flera av dem som lyfte fram att trädens ålder. Lappvikens park och trädgård upplevdes unik på grund av sin historia. Platsens historia fördjupade de aktivas platsupplevelse och förstärkte deras uppskattning för platsen. I Lappvikens fall ingick också ett kulturhistorisk narrativ i naturupplevelsen. De aktiva talade om hur gamla träden var, och hur åldern ingav en speciell känsla. Under Lappvikens sjukhustid deltog både läkare och patienter i trädgårdsskötseln. Att ta hand om parken ansågs ha en läkande inverkan. De gamla träden påminde om platsens historia och om hur trädgården var planerad för att stöda patienternas tillfrisknande.

Sättet de aktiva verbalt beskriver Lappviken kan alltså sägas bidra till konstruerandet av atmosfären. Då de aktiva beskriver Lappviken som en lugn eller välkomnande plats beskriver de inte en preexisterande sanning, utan beskrivandet är också ett handlande där affekter överförs relationellt. Förutom att kommunicera om Lappvikens värden verbalt

ingår diverse olika materialiteter i detta handlade. Dessa kunskapshandlingar är materiella (Anderson 2014, 59) och kroppsliga.

I: [...]i vår kommunikation e de viktigaste det att den ser ut som vi. Att det är ganska enhetligt det vi ger ut. [...]. de utstrålar den känslan som finns här. Lugn men ändå hands on.

S: kan du beskriva bättre hur det ser ut, en kommunikation som ser ut som Lappviken

I: den är ganska så där direkt. Jag sku villa tänka att den är direkt och lätt att närma sig. Mild.

Informanten ovan talar om hur deras marknadsföringsmaterial förmedlar platsen "själ". Sett ur en icke-representativ synvinkel är denna själ är inte en pre-existerande sanning som marknadsföringsmaterialet beskriver utan tillsammans med andra materiella och icke-materiella element skapar marknadsföringsmaterialet (tillsammans med andra element) en affektiv atmosfär, det som informanten beskriver som en "själ". Rum är samtidigt både levda och föreställda (Johansson 2013). Marknadsföring handlar om idéer men innefattar också materialiteter, känslor och affekter.

Förutom att kommunicera om Lappviken på ett särskilt sätt valde de aktiva även ut materialiteter på ett sätt som förstärkte dessa symboliska värden. Att placera ut föremål, inreda och renovera möjliggör inte bara vissa typer av handlingar utan fungerar också som sätt att materialisera föreställningar, idéer och representationer och genom dessa sprida affekter. Som det framgår i citatet nedan så hade de aktiva renoverat och restaurerat bara så att utrymmen gick att använda. De ville de inte göra för dramatiska renoveringar utan ville respektera byggnadens ursprungliga utseende. På vissa ställen hade de till och med medvetet lämnat kvar bitar av gammal väggfärg o.s.v.:

I: men nog går det ännu att se, att hur här ha sett ut tidigare. Att vi har ju egentligen renoverat utrymmen så att vi får dem i användning. Att de ha varit kravet, att vi ska kunna använda dom rummen. Men t.ex. så tycker jag det är härligt där i galleri Lappviken, där i taket, man har sänkt det [taket] en meter, men sen finns där ändå en öppning i ett hörn, där du ser det gamla taket Och de e ett ganska sånt oslipat utrymme, man ser sikten

*av målfärg, att vad det har funnits tidigare, att man har lite skrapa upp
dom [de gamla väggfärgerna]*

Att bevara gamla detaljer var ett medvetet val de aktiva gjort och kan ses som ett sätt att manipulera och reglera atmosfären. Materiella komponenter i arkitektur och estetik ”reglerar” en atmosfär (Michels 2015, 259). Olika estetiska val blir med andra ord ett sätt för de aktiva att reglera atmosfären. Att lämna kvar gammal väggfärg tjänar inget funktionellt syfte med bidrar till atmosfären, genom att de gamla väggfärgerna resonerar med individen.

Informanterna affekterades av hur rummet doftar, känns, låter o.s.v. men också av föreställningar de tillskrev den. Rummets historiska narrativ bidrog till platsupplevelsen. Representationer agerar inte i en skild sfär (Anderson 2014, 60) Den symboliska dimensionen är en del av det affektiva mötet med rummet och den dimensionen av upplevelsen är ändå kroppslig. Även symboliska upplevelser känns i kroppen och påverkar kroppsliga rörelsemönster vilket framgår i citatet nedan:

*S: Hur annorlunda tycker du de här är nu jämfört med då första gången
du var här?*

*I: Betydligt annorlunda. När ja va här första gången så va här otrevligt.
Galler över fönstren. Att ja fick iaf lite ångest [informanten beskriver sin
känsla med att göra ett ångestfyllt läte]. Att man har hindrat människor
från att hoppa ut genom fönstren. Det var på någån sätt så nära.*

På grund av negativa associationer upplevde informanten Lappviken med de gallerförsedda fönstren som fränstötande. Föremål kan vara affektiva på flera sätt. Genom sin funktion men också genom olika föreställningar individer tillskriver föremålen. Affektiva möten påverkar hur vi skjuts ifrån eller dras emot olika individer, objekt, rum och föreställningsvärldar (Duff 2010). Att ta bort gallren från fönstren är en materiell och kroppslig omsorgspraktik (Kullman 2014) som förutsätter att den urbana vårdaren som utför handlingen uppmärksammar de affekter som förknippas med situationen. Genom att ta bort materialiteter som väcker negativa associationer reglerar de aktiva rummets affektiva atmosfär och gör rummet mer beboelig och trivsamt. Konstruktionen av atmosfären innefattar både att bevara och att avlägsna föremål. Detta är en kroppslig process där de aktiva är i kontakt med sin miljö och utforskar miljön genom sina sinnen. Infallsvinkeln i urban omsorg är experimentell: den urbana vårdaren interagerar med

världen och experimenterar med vad som leder till en förbättring och vad som inte gör det (Mol 2008, 93), och väljer vilka föremål som ska bevaras och vilka som ska avlägsnas. Platsaktivism tillåter de aktiva att utveckla verksamheten i takt med att de utforskar sin omgivning och ”experimenterar” sig fram. Affekt sprids fram för allt genom små, vardagliga möten. I citatet nedan beskriver informanten möten med små ”obetydliga” föremål sprider affekter:

I: [...] Det märker man att hur intresserade och entusiastiska folk blir när dom städar t.ex. någån skåp i sitt rum, o så hittar dom nånting från sjukhuset, nån gammal tidning, eller en gammal medicinförpackning, eller nånting som liksom knyter an till den tiden då de var ett sjukhus. Att de har en stor betydelse för dem.

Att hitta gamla föremål berör de aktiva. Affektteori fäster inte uppmärksamhet vid vad nånting är utan vad det gör (Thrift 2007, 113). Historiska föremål gör människor intresserade och entusiastiska vilket ökar deras handlingskapacitet (Deleuze 1998). Dessa föremål har en förmåga att affektera och enligt informanten gav möten med gamla föremål ”en rot i tillvaron”.

Föreställningar, idéer, representationer och symboler är en del av atmosfären. Men dessa föreställningar flyter inte omkring fristående, utan görs genom olika handlingar som involverar olika kroppar och materialiteten och som får kroppsliga följder som påverkar kroppars rörelsemönster och känslolägen. Ett konkret exempel på hur de olika symboliska rummen påverkade var hur vi valde att röra oss under promenadintervjun. Dessa rum ingick i promenadrutten på grund av sin symbolik.

Rummets symbolik var viktig framför allt för sammanhållningen och ett sätt att förstärka sammanhållningen och utöka platsen affektiva potential.

Praktiker av representation sker bl.a. genom namngivning, kommunikation och marknadsföring, genom bevarandet av historiska detaljer, genom avlägsnandet av andra historiska detaljer, genom inredande av symboliska rum. Att bevara och värna om historiska detaljer och symboler kan tolkas som en omsorgspraktik och som en strategi för att skapa atmosfärer. Flera av informanterna talade om “platsens själ” och om hur viktigt det var att bevara denna själ. De talade om att rummet besitter vissa kvalitéer eller egenskaper som de ansåg som lugnande och vårdande. Lea lyfter fram att terapeutiska

landskap, d.v.s. rum som upplevs besitta vårdande kvaliteter, består av både det naturliga, det byggda, det symboliska och det sociala (2008, 3). I mitt material framgår det hur dessa kategorier tenderar att smälta samman. Det symboliska är både naturligt, byggt och socialt. I likhet med Anderson förstår jag dock att affekter av lugn eller välmående inte är något som sitter i själva objektet (platsen) eller subjektet (de aktiva) utan att det uppstår just relationellt. Det materiella överför affekt relationellt. Varken platsen eller subjekten är affektiva i sig självt, men de producerar och överför affekt då de kommer samman (Navaro-Yashin 2012, 172). Det representationella är inte något separat utan något som producerar och produceras i dessa kroppsliga, och materiella nätverk. Då de aktiva talar om Lappviken som en lugn och öppen plats för välmående beskriver de inte en preexistens utan dessa påståenden i sig bidrar till att skapa ett lugnt och öppet rum för välmående.

Kim Kullman beskriver urban omsorg som både en etisk disposition och som en handling (Kullman 2014, 2866). De aktiva har valt att värna om vissa värderingar; att Lappviken skall fortsätta fungera som ett tillåtande och lugnt rum för välmående. Här intar de en etisk disposition. Upprätthållandet av atmosfären utmynnar i olika kroppsliga omsorgshandlingar; att avlägsna galler från fönster, att skapa ”mjuka” kommunikations- och markandsföringsmaterial, att lämna kvar historiska föremål och att restaurera på ett varsamt sätt som respekterar ursprungsbyggnaden.

4.5 Materialitet: sammanfattning

Kapitel 5 har illustrerat hur det materiella i Lappviken formar den affektiva atmosfären som uppstår mellan kroppar. Jag argumenterar för att det materiella i samklang med andra kroppar i rummet påverkar atmosfärens komposition genom materiella arrangemang, genom att fungera som ”bärare” av rummets kulturhistoria, genom små föremål, genom att skapa gränser o.s.v. På så sätt uppstår den affektiva atmosfären samspel med de aktiva och deras omgivning. Som Michels uttrycker det framträder den affektiva atmosfären i ett sampel mellan affektiva kroppar och deras omgivning (Michels 2015, 255).

5 Kroppen i rummet

I det här kapitlet vänds blicken mot den mänskliga kroppen. Här granskar jag hur kroppen rör sig i rummet, knyter an till rummet och genom dessa processer *gör* rum och skapar

atmosfärer. Rörelse är alltid situationsbundet och bundet till den materiella omgivningen (Paju 2013, 153). Lappvikens materialitet och dess affektiva potential affekterar kroppar och får dem att röra sig på vissa sätt. Rummets materialitet ställer gränser och erbjuder möjligheter till viss aktivitet och till att forma vissa sorters band. Genom dessa rörelsemönster och rytmer sprids också affekter som i sin tur påverkar den affektiva atmosfären. Lappvikens materialiteter granskades i föregående kapitel, och det framgick också tydligt hur tätt sammanvävt det materiella, kroppsliga och affektiva är i den affektiva atmosfären.

I det här kapitlet analyserar jag den affektiva atmosfärens komposition utifrån ett kroppsligt perspektiv där jag studerar samspel mellan affektiva kroppar (Michels 2015). Affektiva atmosfärer är socio-materiella och dynamiska i sin natur. Jag har beskrivit affektiva atmosfärer som en omslutande intensitet som förknippas till en viss plats under en viss tid. Det handlar om affekter som överförs och cirkulerar mellan kroppar som under en viss tid befinner sig på en viss plats. Kroppen påverkas av andra kroppar och deras rörelser och rytmer. Överföring av affekter kan innebära att människor blir ”lika varandra” och att de delar en sinnesstämning (Bissell 2010). Det förklarar varför affekter av lugn eller öppenhet kan ackumuleras på en viss plats (i det är fallet Lappvien) (Duff 2016, 71–72). Individer kan förkroppsliga de cirkulerande affekterna som får kroppsliga uttryck i form av t.ex. lugnare hjärtslag och djupare andetag (Bissell 2010). Affekter av lugn och öppenhet är inte något som emanerar uteslutande ur det materiella utan det produceras performativt genom olika kroppsliga praktiker.

En atmosfärisk analys lyfter fram koppen i rummet och framhäver hur kroppen konstrueras och rekonstrueras (eng. *is assembeled and reassembeled*) i relation till andra kroppar, mänskliga och icke-mänskliga i affektiva möten (Duff 2016, 62–65). Affektiva möten distribuerar kroppen socialt, affektivt och materiellt i ett myller av kroppar, sammanträffanden, rum och objekt (Anderson, 2014: 144–147; Bille m.fl., 2015, 32–34). Det analytiska fokuset ligger på en situerad och relationell sammankomst (eng. *co-constitutive enmeshing*) av kroppar, rum och krafter (Duff 2016, 62-65) och ger insyn i vardagliga kroppsliga praktiker av omsorg som upprätthåller och uppstår i atmosfären. Kroppen analyseras inte som ett agentiskt subjekt utan som ett intra-agerande (eng. *intra-action*). Den rådande atmosfären är med andra ord ett resultat av de kroppar som för tillfället rör sig på området och integrerar med det.

5.1 Omsorg som etisk disposition

Jag förstår upprätthållandet av den lugna atmosfären som en form av urban omsorg. Enligt Kim Kullman är urban sorg en handling men samtidigt en etisk disposition (Kullman 2014). Urban omsorg som etisk disposition handlar om kroppars förmåga att uppmärksamma det sköra i sin omgivning, och se vad som behöver vårdas. Enligt de aktiva innehade Lappviken vissa värderingar kring omsorg och välmående. Därför var det viktigt för dem att Lappviken skulle fortsätta vara ett lugnt rum. Många av de aktiva upplevde samhällsklimatet som prestationsinriktat och stressigt. De ville försvara Lappviken som ett ställe för rekreation och återhämtning.

I: [...]stan e full av konditionssalar där folk sköter sin fysiska kondition att vi behöver också ett ställe där man kan liksom främja de psykiska, hälsan, o så behöver vi ett ställe där man kan kanske om man ha haft de lite svårt att ta sig in i arbetslivet ett ställe där man kan kanske lugnt få ta dom första stegen och rehabilitera sig, träna upp sin arbetsförmåga, så att...[...]

Citatet demonstrerar hur de aktiva uppmärksammar behov som uppstår i den föränderliga staden. För de aktiva har de också varit ett val att låta verksamheten utvecklas i lugn och ro i samklang med miljön och för de behov som dyker upp. Istället för att ”tvinga på” ett färdigt koncept har de låtit idéer födas på plats an efter.

I: Det här har fötts på det sättet organiskt, man har märkt med tiden att man kan föra fram olika idéer och berätta att jag är kapabel att göra det här, och det här, och det här. Men sen kan man int egentligen tvinga saker att hända. De föds ur ett behov.

Urban omsorg innebär en attityd, en sensibilitet och en förmåga att uppmärksamma skörhet i ens omgivning. Omsorg förutsätter uppmärksamhet, empati, kompetens och mottaglighet som förhöjer vår kapacitet att agera och förhålla oss till sköra aspekter av det vardagliga livet i städer (Kullman 2014, 2867). Genom att utveckla verksamheten an efter bemöter de aktiva platsen på ett mer hänsynsfullt sätt.

Harrison (2000) visar i sin artikel hur en sammanstrålning av vissa rum och kroppar kan avbryta invanda rutiner och hur dessa sammanstrålningar kan öppna upp för nya former av samvaro, nya former av gemenskap, och nya sätt att leva livet. I det här kapitlet

analyserar jag Lappvikens affektiva atmosfär som en ”oas av lugn”, som en kontrast och motasatsrytm till det neo-liberlala samhället. Men jag frågar också om lugn och stillhet kan ha ett värde i sig självt, inte bara i kontrast till något annat. Vad händer om vi ser på lugn inte bara som ett rytmskifte eller en paus från något annat utan som en teknik eller en potential i sig självt. Jag argumenterar för att lugn och stillhet är former av en sorts kroppslig och sinnlig finjustering som Kullman ser som nödvändig för urban omsorg (Kullman 2014).

En stor skillnad jämfört med sjukhustiden är att Lappviken nu är en offentligt rum som är öppen för alla. Den öppna och välkomnande atmosfären konstruerades och upprätthölls genom olika mer eller mindre uttänkta tekniker. De aktiva strävade till att Lappviken skulle vara ett rum där så många som möjligt kunde känna sig välkomna. Sålunda var omsorgspraktikerna på Lappviken en etisk disposition där de aktiva värnar om vissa värderingar och uppmärksammar skörheter.

I: [...]mm för det första alltså att vi talar om att de här e en diagnosfri zon, att vi frågar int o de e int relevant för oss om man har psykisk ohälsa eller psykisk hälsa eller va man nu har, så att vi vill vara så inkluderande som möjligt sen har vi hålli ganska hårt fast vid den principen att allting skall vara gratis, int skapa såna trösklar för att komma med.

För det aktiva var det viktigt att Lappvikens område skulle vara öppet för allmänheten och därför motsatte de sig tanken om att privat och/eller vinstdrivande verksamhet skulle verka på området.

I: Vi vet att platser, parker till exempel, grönområden också vattenområden e bra för den psykiska hälsan att folk mår bättre på dom platserna och när dom har tillgång till såna platser o de e väldigt viktigt att alla har en så att säga jämlik tillgång till sån häna platser. o så kan man också tänka att här finns också en kulturhistoria och ett värde i den här byggnaden, en värdefull byggnad och en skyddad byggnad och att de också bidrar till att man upplever sig som mera värdefull som människa också när man får vara här.

I diskussionen om urban omsorg bygger Kullman på Spinoza etik, där etik inte endast ses som instruktioner kring moral utan som etik som bygger på de relationer individen knyter

med kroppar i sin omgivning. Det här är en etik som är både kroppslig och kollektiv. Då vi knyter goda band till kroppar i vår omgivning ökar individen inte bara sin egen handlingskraft utan också andras (Kullman 2012, 240). Då vi iakttar omsorg som kroppens sätt att knyta band till sin omgivning kan vi lära oss hur man kan värna om plats på ett mer ansvarfullt sätt så att man respekterar både omgivningen och de individer som vistas där (Kullman 2012). Att vilja skapa en öppen välkomnande atmosfär är en form av omsorg, en etisk disposition, som tar sig i uttryck i olika kroppsliga praktiker.

Enligt Harrison (2000) formas det sociala livet endast delvis genom förutbestämda intensjoner och till en stor grad av förkroppsligade responser till vår omvärld; reaktioner som sker i nutid. För att kunna granska detta blir det viktigt att vända blicken också till själva handlandet, inte bara att se till vad de aktiva berättar om sina idéer, värderingar och önskemål.

5.2 Kroppen i tillblivelse: det relationella jaget

För flera av de aktiva hade deltagandet i verksamheten varit betydelsefullt. De aktiva beskrev att det varit uppmuntrande att se hur många kommit till Lappviken med dålig självkänsla, men att de med hjälp av verksamheten på Lappvikens Källa hittat en aktivare roll och fått ett förstärkt självförtroende. För att närmare granska rums förmåga att bidra till en individs välmående kommer jag som följande analysera hur kroppar är i tillblivelse och hur subjektiviteter formas i relation till deras omgivning. Duff hävdar att en trygg atmosfär är central för tillfrisknande (eng. *recovery*) (Duff 2016, 69). I enlighet med Deleuzes (1988) förståelse av kroppen som relationell är välmående alltid kontextuellt och fram för allt kollektivt. Välmående är en kollektiv situation snarare än en individuell egenskap. Inom icke-representationella teorier förstås vår fysiska kropp som en kropp i rörelse, sammanlänkad med andra kroppar och sammanhang: kroppen som en process i stället för en stabil och statisk enhet (Johansson 2013, 253–256). Detta har betydelse för hur kroppens materialitet kan förstås. Uppmärksamheten riktas mot vad kroppen kan göra och mot förkroppsligande, det vill säga mot hur kroppen formas i samspel med andra kroppar, andra ting och med omvärlden (Deleuze 1988). Uppfattningen att kroppen bäst beskrivs i termer av tillblivelse och process har betydelse för hur vi kan tala om och kategorisera olika kroppar. I stället för att tänka på kroppar som singulära och stabila enheter, kan de förstås som iscensättanden (eng. *performances*) som äger rum i förening med vissa objekt, praktiker, tekniker och kontexter (Johansson 2013, 251). Subjektivitet

förstås som ett relationellt fenomen. Jaget formas i stunden i relation till andra materiella och icke-materiella kroppar (Conradson 2003). Jaget formas med andra ord genom komplexa sammansättningar av skiftande relationer (Conradson 2003).

Många informanter beskrev att de kände sig hemma på Lappviken. Flera uttryckte även att Lappviken var en plats där de träffat många likasinnade. Följande informant beskriver hur hen upplevde detta nästan som något märkligt eftersom hen var van att känna sig udda på andra platser. Uttalanden som dessa tyder också på Lappvikens atmosfäriska karaktär, där vissa känslolägen upplevs platsbundna; Lappviken upplevs annorlunda än andra platser. Vissa sinnesstämningar kopplas till just Lappviken vilket illustrerar affektiva atmosfärers omslutande karaktär (Anderson 2014).

I: [...]de e spännande att med dem så har vi lärt känna varandra här, och väldigt mycket märker vi att vi har gemensamma referenspunkter, att vi e intresserade av samma saker. Att de e lite förbryllande för där annanstans [utanför Lappviken] upplever man sig vara ganska liksom underlig [skrattar]

Informanten beskriver hur hen känner sig hemma på Lappviken medan hen på många andra ställen är van att känna sig udda. Känslan av att känna sig ”rätt” är platsbunden och sker i relation till de olika kroppar som är bundna till Lappvikens tids-rumsliga verklighet. Den här typen av förändringar i en individs jag-uppfattning kan förstås som en effekt av förkroppsligade möten med sociala och materiella relationer som utgör en plats (Conradson 2003, 509). Socio-spatiala rum formar vårt nuvarande och vårt potentiella jag (Conradson 2003). Jaget är ständigt i tillblivelse, något som formas i relation till andra icke-mänskliga och mänskliga kroppar det kommer i kontakt med (Conradson 2003). Hur vi upplever oss själva och vad vi är kapabla att göra varierar ofta beroende på var vi befinner oss; vår självbild varierar enligt den rådande socio-spatiala uppsättningen. Vi kan känna oss olika i olika rum (Conradson 2003, 509). I vissa miljöer kan vi känna oss mer osäkra och i andra mer säkra. Upplevelsen av att känna sig säker och hemma är affektiv och relationell. Upplevelsen av att känna sig udda tolkas således som något som är beroende av de kroppar informanten är i kontakt med. På Lappviken upplever informanten att individerna hen är i kontakt med är annorlunda än på andra platser. På Lappviken är de mer lika hen och har liknande intressen. Det här innebär också

en förändring i hens jag-uppfattning (Conradson 2003, 509), och gör så hen känner sig mindre udda.

Följande informant berättar hur hen under en längre tid upplevt det som att hen ”fastnat” och inte vetat vad hen borde göra i livet. På grund av fysiska skador kunde hen inte längre utföra det jobb hen utbildat sig för. Olika kroppar har varierande möjlighet att ta ett rum i besittning. Kroppen är alltid situerad, den befinner sig någonstans och är i kontakt med kringliggande kroppar (Johansson 2013, 250–253). Hur kroppen upplevs är beroende av hur den förhåller sig dessa kringliggande, kroppar, ting och krafter (Conradson 2003). Informanten upplevde sig sjuk på grund av sin fysiska skada som begränsade hens tillträde till vissa rum. Hur mycket denna skada begränsar hens handlingskapacitet (Deleuze 1988) är beroende av de övriga kropparna i rummet.

I: [...] man vet int hur man sku framskrida och man mår dåligt.

S: Mm

I: Mer eller mindre mentalt, och sen int heller fysiskt kan göra det jobbet man har utbildning till. När jag hat liksom problem med mina handleder. Jag har [namn på syndrom]

S: Jaa att man kan int bära o så

I: Jaa. Och sen när man har som jätteung redan fallit i den där gropen, att man kommer int framåt. Jag hade försökt det här, och det fungera int. Och försökt de där, och de fungera int. Och sen bara blivit helt totalt utmattad. Så i den situationen e de hemskt svårt att ens göra någån långsiktiga planer.

På Lappviken upplevde informanten att hen lyckats hitta ny inspiration och en ny riktning i livet. Den ökade handlingskapacitet kan sägas vara ett resultat av förkroppsligade möten med sociala och materiella relationer (Conradson 2003, 509) som informanten kom i kontakt med på Lappviken. På Lappviken hade informanten haft möjlighet att prova sig fram, och fått delta i varierande arbetsuppgifter. Hen berättade också att arbetet anpassades enligt hens resurser. Välmående är inte en linjär process utan sker genom små vardagliga möten som efter tid ackumuleras och ökar individens handlingskapacitet (Duff 2016). Karaktäristiskt för Lappvikens verksamhet är att den utvecklas baserat på behov som uppstår och idéer som föds i stunden. Den uppmuntrar individer att komma med nya idéer och att bidra enligt sina egna resurser. Det finns med andra ord inga tydliga regler

eller uttänka program för hur man kan delta i verksamheten. De möjligheter som definierar en kropp skapas i och genom denna kropps affektiva relationer. En kropps affektiva möjligheter kan således inte vara kända före dessa relationer uppstår (Duff 2014). Lappvikens verksamhet var fungerande eftersom den tillät idéer födas i stunden. Nedan förklarar informanten hur svårt det är att planera sin framtid då man känner sig isolerad. Då man är isolerad har man inte möjligheten att experimentera med olika anknytningar och därför kan det vara svårt att veta vad ens affektiva möjligheter är. De affektiva möjligheterna måste utforskas genom att individen går ut och aktivt bemöter världen. Handlingskapacitet är inte något individuellt utan något relationell (Deleuze 1988) och därför är rum som tillåter individer att knyta band och ”prova anknytningar” (Kullman 2014, 2876–2877) värdefulla för det allmänna välmåendet i staden.

I: Jag ser det som ett så stort problem att människor som e behov av rehabilitering [...] att dom int kommer vidare i livet. Av någon orsak hamnar dom i nånsorts egen bubbla. Att dom besöker endast ställen som är ämnade för det [rehabilitering] och träffar bara människor som e i samma situation [...]. Och så oftast i den situationen har man int ens mycket pengar [...] och man hamnar i en sån helt underlig bubbla.

En affektiv analys betonar process eller tillblivelse, det vill säga att världen förstås vara i ständig rörelse och förändring. Kroppen är i tillblivelse, den iscensätts och skapas i samspel med omvärlden. Duff ser välmående eller tillfrisknande som en stegvis ökad kapacitet hos kroppen, och det sker genom olika där kroppen agerar, affekteras och affekterar andra kroppar (Duff, 2014, 108). I Lappviken kan man delta i verksamheten på flera olika sätt. Man erbjuds inte ett bestämt program utan får själv komma med idéer och förslag. Det här upplevde informanten nedan som en av styrkorna på Lappviken och något som skiljde verksamheten från andra rehabiliteringsprogram hen deltagit i:

I: Joo, och det att hur det här är så påriktigt från människa till människa. Att de här e de int så att fyll i den här blanketten och gå ti den här boxen, eller den här boxen, eller den här boxen. Utan här finns människor som helt påriktigt, frivilliga, som bara ha kommi hit sådär att ”hej, ja e intresserad av historia, och jag har forskat och jag har läst”, och idag drar dom guidade historieturer för människor här [skrattar]. Att jätte så där liksom på riktigt öppet och människoorienterat.

Lappviken uppmuntrar till det som Spinoza beskriver som ”goda” möten, möten som genom att förstärka våra band till omgivningen ökar vår handlingspotential. Genom att studera omsorg och välmående genom affektiva atmosfärer ses välmående som något relationell. Duff (2016) menar att en metodologisk fokus på affekt kan få oss att se hälsa och identitet som något sammanlänkat. Att studera välmående som en subjektiv egenskap ser Duff (2016) att är stigmatiserande. Med affektiva atmosfärer som teoretisk utgångspunkt kan man däremot betona välmående som en sammansättning krafter. Att, liksom Deleuze, förstå kroppen i termer av affektiva möjligheter (att affektera och att bli affekterad), och att kroppen därmed definieras genom dess relationer med andra kroppar.

Det här kapitlet har lyft fram hur många av de aktiva kände sig annorlunda på Lappviken jämfört med hur de kände sig på andra platser. Ur ett atmosfäriskt perspektiv argumenterar jag för att detta skifte i individens jaguppfattning är en följd av olika situerade affektiva möten och bemötanden, som uppstår i förening med vissa objekt, praktiker, tekniker och kontexter som knyts samman i Lappvikens tids-rumsliga verklighet. Kapitlet har också lyft fram vikten av att låta individer experimentera med olika anknytningar, utan att nödvändigtvis ha en tydlig plan för handlandet.

Det här kapitlet har även fungerat som en introduktion till nästa kapitel där jag analyserar hur rummet och de aktiva genom olika omsorgspraktiker framträder i samtillblivelse.

5.3 Samtillblivelse: dubbelriktad omsorg

De aktiva har restaurerat och genom sin verksamhet återuppväckt den förfallna byggnaden. Under intervjuerna blev det också tydligt hur betydelsefullt detta arbetet hade varit för de aktiva själva. I det här kapitlet granskar jag Lappvikens urbana omsorg som en ömsesidig och relationell praktik där rummet och de aktiva tar hand om varandra. Arbetet på Lappviken var vårdande för de aktiva själva på flera olika sätt. Det gav dem en social gemenskap, en känsla av meningsfullhet och rotade dem i tillvaron. Arbetet gav dem också möjligheten att upptäcka nya förmågor hos dem själva genom att det gav dem möjligheten att utforska olika anknytningar (Kullman 2010). Som följande kommer jag granska processer och händelser där social gemenskap, en hemkänsla och en känsla av meningsfullhet uppstod genom olika processer av urban omsorg.

Städer är inte bara mellanmännsliga rum utan består av komplexa nätverk som binder samman olika mänskliga och icke-mänskliga kroppar (Kullman 2014, 2866). Urban

omsorg förhåller sig till den här kollektiva upplevelsen av kroppar, ting, materia och affekt (Amin 2008, 19). Baserat på föregående kapitelns resonemang om tillblivelse kan sambandet mellan kropp och rum förstås som att kroppen producerar sig själv i rummet, samtidigt som den producerar detta rum (Simonsen 2005, 58). Det innebär att såväl kroppar som rum är performativa och i tillblivelse. Performativitet är det vi dagligen utför, gester, vardagliga aktiviteter och samtal där vi reproducerar och upprätthåller sociala konstruktioner genom våra kroppar (Thrift & Dewsbury 2000, 412). Platsen är inte bara en bakgrund eller kuliss för kroppar, utan spelar en viktig roll i skapandet och reproducerandet av subjektiviteter och sociala relationer (Conradson 2003).

I kapitel 4.3 beskrevs hur Lappviken kan tolkas som en "tät plats" (Casey 2001). Täta platser har enligt Casey förmågan att fördjupa individers platsupplevelser och stöda olika former av personlig berikning (eng. *personal enrichment*) (Casey 2001, 684). Täta platser förstärker individens känsla av samhörighet och skapar serier av "affektiva och upplevda kontakter". Täta platser upplevs som berikande (Casey 2001, 684–685). Tunna platser däremot saknar den substans som upplevs i täta platser. Tunna plaster erbjuder inget som skulle få individen att känna samhörighet med platsen. Täta platser är något man upptäcker men de är även något man skapar och platserna skapas genom affekt och praktik. Det här sker enligt Casey genom processer som han kallar utgående och ingående (the "*outgoing*" and the "*incoming*" of place). Med det utåtriktade avser han aktiva handlingar och engagemang med vilka individen i praktiken "möter" eller upplever rum. Det inåtriktade innebär att platsen påverkar individen och blir en del av jaget. Casey (2001) uttrycker det så "bär varje kropp spår av de platser den vistats på" (s. 688). Jag tolkar Casey's begrepp som att täta platser har förmågan att öka individens handlingskapacitet, d.v.s. de ökar kroppens förmåga att affektera och bli affekterad. (Deleuze 1988). Flera av informanterna beskrev att arbetet på Lappviken varit betydelsefullt för dem personligen.

Omsorg är en affektiv dialog där uppdelningen mellan givare och mottagare inte alltid är tydlig. I en och samma situation kan kroppen vara både givare och mottagare av omsorg. Nedanstående citat demonstrerar denna dubbelriktade process. Den renoverade omgivningens materialitet affekterar de aktiva och har vårdande inverkan bl.a. genom att skapa en lugnande känsla.

S: Det här hur sku du säga att såna här fysiska förändringar, väggar o sånt, påverkar den här platsens stämning?

I: Nå de tillför ganska mycket ett lugn. Att om det är något rum där målfärgen har börjat flaga från väggen, så då känns det utrymmet lite oroligt. Eller om de finns lite vad som helst på golvet eller om målfärg har fallit från taket till golvet, så då känns de oroligt. Så alltid då man snyggar upp de så lugnar de också, eller jag tycker att det bidrar med rofylldhet.

De aktiva fungerar som givare av omsorg då de restaurerar väggar och tak. Omsorg är en förkroppsligad praktik (Kullman 2014) I samma situation är kroppen samtidigt också mottagare av omsorg (Hamington 2004, 56). Genom att affektivt justera sig till sin omgivning uppmärksammar kroppen vad som är i behov av omsorg. Dessa affektiva justeringar möjliggör både givandet och mottagandet av omsorg (Kullman 2014). Kroppen reagerar positivt på den restaurerade miljön; informanten beskriver hur hen känner sig mer lugn i ett restaurerat rum. Omsorg ses här som en relationell process där kroppsliga praktiker, materialiteter och affekt sammanvävs och tillsammans bidrar till att skapa en lugn atmosfär. Det materiella och kroppsliga snärjs ihop (eng. *is entangled*) i en gemensam omsorgsprocess. Under promenadintervjuerna framgick det också att de aktiva affekterades positivt av att se platser de renoverat. Flera av informanterna valde att visa mig ställen där de fixat och renoverat och berättade stolt om vad som hade förändrats. Under tillfället som citatet nedan demonstrerar har jag och informanten stannat upp vid ett rum som för tillfället håller på renoveras.

I: Så nog beundrar ja till exempel det här. Venetia va ju helt ett bombnedslag. Och hördu här har vi tydligen snart en sal med valv. Man ha tagit ner den där mellanväggen. Så tänk nu att det här huset har också varit ur officiellt bruk i trettio år.

S:Jaa.

I: Snart har vi helt strålande utrymmen här. Jag tycker nog att det är ganska hänförande.

Informanten beskriver upplevelsen av att iaktta hur renoveringen framskrider som fascinerande. Renoveringen är en kroppslig upplevelse som resonerar med de individer som deltar i arbetet. Informanten beskriver en affektiv upplevelse. Denna affektiva dimension handlar om mer än bara upplevelse eller estetik, eftersom affekt alltid också innefattar en handlingspotential. Deleuze (1988) uttrycker det som att affektiva möten

utökar kroppars kapacitet att handla. Att de aktiva själva varit med och restaurerat gjorde att de kände sig hemma. De utformade rummet efter sina egna behov.

Att informanterna kände sig hemma i Lappviken märktes under promenadintervjuerna. Informanten nedan intervjuade jag under en vinterdag då Lappvikens trädgård var täckt av ett tjockt lager snö. Informanten vill visa mig odlingslotterna där hen själv också är aktiv. Jag vet var odlingslotten ligger men på grund av den tjocka snön blir jag osäker på hur vi skall ta oss dit. Informanten riktar min uppmärksamhet mot en liten stig som formats av steg i snön.

I: Nu måst vi säkert gå där

S: joo här går nån sån här liten-

I: -stig. Joo den e vår. Vi har också hållit på med [fåglars] vintermatning här i åratal. Vi har en insamling och så köper vi frön.

Jag som inte är lika bekant med platsen visste inte direkt åt vilket håll jag skulle gå då den stora vägen var igensnöad. Informanten inte bara visste hur hen skulle gå utan uttryckte också en stark anknytning till platsen och stigen; ”den är vår”. Tidrumsliga praktiker ger upphov till en stark platskänsla (Johansson 2013). Att promenera är en handling, det är rörelse och rörlighet (Jokinen A., m.fl. 2010). Stigen hade formats genom upprepade rörelser och hade ett syfte; den ledde till fågelmatningsstället och odlingslotterna. Promenader är en vardaglig handling som också får andra betydelser; genom att promenera tar kroppen rummet i besittning och individens platsanknytning förstärks (Jokinen A., m.fl. 2010). Att promenera är en kroppslig praktik genom vilken individen ”ritar” rutter i staden. Egna rutter är betydelsefulla i konstruktionen av platsanknytning. Genom rörelse formar kroppar rum, rums syfte och rums betydelser (de Certeau 1988, 98; Lee & Ingold 2006, 76–78.) De aktiva hade utformat flera vardagliga rutiner, såsom morgondopp, lunchpromenader o.s.v. rutinerna bidrog framför allt till en känsla av lugn och fungerade också som någonting att se fram emot i vardagen. Kroppen befinner sig inte bara i rummet, den gör rum. Kroppen skapar rum och drar gränser genom att absorbera vanor. För informanten hade odlingslotten kommit att bli en speciellt viktig plats på Lappviken.

I: Under somrarna så besöker jag nog odlingslotten varje dag. Om int ja e någonstans på resa. Men nog spenderar jag varje kväll och ofta också

sommardagarna här. Fastän vi har sommarställe på [ort] så e de nog helst bli här I stan och vara här [skrattar]

S: aa [skrattar]

(informanten går för att plocka upp en fågelmatningsboll som fallit och fäster den i en trädgren)

I: Det är nog trevligt att vara här på sommaren. Man vet att här alltid finns nån om man vill ha sällskap.

Då en plats blir betydelsefull för individ tar individen också hand om platsen. Dessa omsorgspraktiker sker ofta rutinmässigt och obemärkt. Informanten tar en paus i sitt berättande för att plocka upp en fågelmatshållare som fallit ner från ett träd. Omsorg är en pågående process av justering där vi är närvarande och medvetna av vår omgivning. Omsorg sker performativt fram för allt genom små vardagliga handlingar. Under promenadintervjun var det många av de aktiva som ibland stannade upp för att rätta till något eller plocka upp något. Urban omsorg sker uttryckligen genom små, anspråkslösa handlingar (Kullman 2014). Jag upplevde att promenadintervju var en gynnsam metod för att komma åt dessa till synes oväsentliga handlingar genom vilka omsorg sprids. Rörelse innebär en fysisk förflyttning av kroppen, men också rörelse i den egna kroppen (känslor, sinnesstämningar) och mellan kroppar (känslor, sinnesstämningar som överförs) (Johansson 2013, 214). Jag förstår de aktivas sätt att bebo rummet som praktiker av omsorg där rummet genom olika handlingar görs beboeligt och behagligt. Handling eller aktörskap kan inte reduceras till något enbart individuellt (Paju 2013, 191) utan är något som uppstår i ett affektivt möte mellan olika mänskliga och icke-mänskliga kroppar. Vilka uttryck de olika handlingarna av omsorg får just i Lappviken är alltså ett resultat av en rådande tids-rumslig verklighet.

Arbetet på Lappviken kan också ses som vårdande för de aktiva i områdets förmåga att föra samman människor. Lappvikens atmosfär hade en förmåga att föra samman människor och uppmana till interaktion. Flera av informanterna lyfte fram de sociala kontakterna som en faktor som gjorde Lappviken betydelsefull för dem. I följande citat beskriver en av informanterna vad Lappviken som rum betyder för hen:

I: Alltid bara kärare har den blivit. Att jag har brukat säga att två härliga, eller ja dom två härligaste sakerna som ha hänt är barnets födsel och det

att jag fick den här odlingslotten härifrån [skrattar]. Att de e liksom såna [händelser] som har förbättrat mitt liv rätt så mycket.

S: Joo. Vad är det som är viktigt där? E de de att man har ett ställe att komma till eller?

I: Joo, och det där görandet och just den där gemenskapen. Att ja måst nog säga att ja ha fått så bra vänner härifrån att de finns int bättre vänner. Såklart så e de likasinnade som söker sig hit, så kan man tänka, men hur som helst så har de berikat mitt liv jättemycket.

Lappviken materialitet är samtidigt både mottagare och givare av omsorg. I just det här fallet är t.ex. odlingslotterna något som kräver vård och omsorg. Med dessa praktiker av omsorg har också en läkande funktion, och informanten uppger att det förbättrat hens liv. Det ger informanten en känsla av samhörighet och skapar sociala gemenskaper. Conradson (2005) menar att relationen mellan individen och den bredare socio-materiella omgivningen kan spela en stor roll för konstruktionen av jaget (eng. *the constitution of self*) och därför kan den relationen också ha en terapeutisk, läkande funktion (s. 338). Informanten nedan beskriver också hur utförandet av vardagliga sysslor kan ha en sammansvetsande funktion då de utförs tillsammans.

I: så de va såndäna konkreta saker o till exempel att vattenledningarna va stulna. de va kopparledningar. där i Venetzia byggnaden så man fick installera nya vattenledningar o sånt hänt.

S: okej va de ni själva då som städa o fixa här?

I: joo, joo

S: okej joo. va, tog de lång tid då? att börja ni med att bara fixa upp de

I vi börja med att bara fixa upp joo o bära bort s-k-i-t.

S: hah joo. kommer du ihåg, huden stämning va här då?

I: nå de va nog en fin stämning. dels gjorde vi de som talko de va liksom vi svetsades ihop, o "nu e vi här" o nu ha vi fått tillgång till de här o nu ska vi göra upp o sen ska vi böja med verksamhet

I citatet nedan beskriver en av informanterna som var med från början hur de första stegen i att starta verksamheten helt enkelt var att röja upp och göra sig av med flakvis av avfall

och bråte. Hen beskriver de här handlingarna som sammansvetsande och att stämningen var god. De aktiva hade då fått det första beslutet från Helsingfors stad att de kunde sätta igång med sin verksamhet och hade möjligheten att få tillgång till byggnaden som hyresgäster. Att röja upp och städa är kroppsligt arbete där kroppen knyts samman med materialiteten. Att städa är en form av omsorg där kroppen genom att göra sin omgivning mer behaglig tar rum i besittning (Kullman 2014). Arbetet som görs får direkta visuella följder, framstegen går att se. Ett uppstädat rum affekteras oss positivt och de aktiva kunde känna sig stolta och nöjda med vad de åstadkommit tillsammans och det förstärkte samhörigheten. Under promenadintervjuerna var det flera av informanterna som visade mig ställen där de hade renoverat.

Det materiella knyter samman vissa individer kring en gemensam handling, och mellan dessa affekterade och affekterande kroppar uppstår en affektiv atmosfär av bl.a. samhörighet, iver och inspiration. Atmosfären uppstår som ett samspel av ”spatialt utspridda affekter” (Anderson 2009, 80) mellan de affektiva kropparna som befinner sig i rummet och knyts samman genom handling. Thrift (2007) beskriver hur platsskapande (eng. *place-making*) bygger på sociala och affektiva resurser samtidigt som det också förutsätter aktivt engagemang med de strukturella och materiella dimensionerna av rum. Jag argumenterar för att platsaktivism är en bra metod för att skapa täta platser eftersom de aktiva aktivt bemöter platsen och justerar sig till de behov som dyker upp. Urban omsorg en process där individen experimenterar med olika anknytningar. Urban omsorg innefattar olika kunskaper och sensibiliteten genom vilka individen kan förbättra sin omgivning och utveckla bättre sätt att dela den gemensamma staden. Enligt Kullman (2014) sker detta genom affektiv justering där individen uppmärksammar skörheter omkring sig och experimenterar med olika anknytningar till mänskliga och icke-mänskliga kroppar för att se hur en bäst kan åtgärda dessa skörheter (s. 2874).

Möjligheten att ta hand om sin omgivning och på så sätt påverka sin omgivning upplevde flera som motiverande, inspirerande och förstärkande.

S: Vad motiverar dig här?

I: Hmm... Hmm! Vad motiverar mig här? Kanske det att man har möjligheten att påverka sitt eget arbete och påverka dom sakerna. Att jag är också med och gör lobbingsarbete helt på en samhällelig nivå och ja...Och det att hur intressanta saker och människor man får ha att göra

med varje dag. Och det att man ständigt träffar nya människor och hör om allt möjligt man inte annars skulle höra om. Att här runt omkring händer så mycke, här finns så många aktörer och så många människor som håller på med all världens projekt och hittar på nya [projekt] Så de motiverar mig också. Det att jag får vara omringad av allt sånt och får ta del av allt sånt som intresserar mig.

Enligt Spinozas etik är ”goda” möten, sådana möten som genom att förstärka våra band till omgivningen ökar vår handlingspotential. För att uppnå självkänedom och ett ”gott liv” måste människan lära sig känna igen de affekter som cirkulerar i vår omgivning, och hur de påverkar oss själva och andra. Han menar att vi inte kan lära oss känna igen vad som är ”gott” utan att först bemöta världen. Enligt Kim Kullman (2014) uppmuntrar Spinozas etik till att undersöka och prova olika anknytningar till omgivningen (Kullman 2014). Genom att undersöka och testa olika anknytningar navigerar vi oss genom olika rum och platser (Duff 2010). Rum erbjuder olika affektiva möjligheter att knyta an och forma band. Men det kräver att människan verkligen vistas på platsen och är uppmärksam för att dessa ”goda band” skall uppstå. Dessa band går inte att upptäcka på avstånd genom att bara läsa rapporter eller tyda kartor, utan de kräver att man går ut och bemöter världen.

Krista Willman (2014) visar i sin avhandling hur även utomstående kan känna av och förnimma affektivt laddade platser Willman. Den affektiva atmosfären berör även andra än de aktiva. En affektiv atmosfär är en intensitet som omsluter en plats under en viss tid. Genom de aktivas förvaltande av omsorg och respekt spred sig dessa affekter och tog fäste på Lappvikens olika mänskliga och icke-mänskliga kroppar.

I: I början då verksamheten här var lite oklar [hänvisar till tiden före Lappvikens Källa] så då va de lite så att man fick vara lite rädd ibland till och med. Men efter att människor har tagit över den här parken så ha här varit jättebra stämning och jättelugnt. De ha int varit någån problem eller vandalism. Alltså ingen vandalism. Alla frågar av oss också att förstöra era odlingar [...] de e int någån sånt. Att människor uppskattar en välskött och vacker miljö liksom en sån, och då låter man den också vara ifred

[...]

S: Att människor förstår att respektera utan att-

I: Precis så. Man behöver int förbjuda och bestämma med skyltar. Människor ser att den här platsen e påriktigt värdefull, att de e int nån idé att börja förstöra. Inga graffitin eller någån har de kommi, efter att man fixade fasaden. Den ha fått vara helt ifred.

Som en vardaglig praktik fungerar omsorg mera som en lyhörd process av upprätthållande av band till sin omgivning än som en uttänkt princip (Lee 2005, 89). Omsorg kan sägas omfatta allt vi gör för att upprätthålla och underhålla vår 'värld' så att vi kan leva i den på bästa möjliga sätt (Tronto 1993, 103). Det här innebär att omsorg inte bara kan ses som en mänsklig praktik eftersom det sammanför alla sorters kroppar, såsom människor, djur, växter och ting (Noddings 2003, 148–170). Lappvikens affektiva atmosfär uppmanar till omsorg, den affektiva atmosfären sprids via såväl de mänskliga kropparnas handlande som via materiella ting. Duff (2016) beskriver hur affektiva atmosfärer påverkar vilka praktiker som är möjliga på olika platser. Affektiva atmosfärer uppmanar till en viss typ av affektiv justering som påverkar hur kroppar rör sig i ett visst rum.

Det här kapitlet har visat hur rollfördelningen mellan vårdare och den vårdade inte är tydlig på Lappviken. Jag har visat hur såväl rummet som individerna som vistas där omformas i sam tillblivelse. Det affektiva samspelet med rummet vårdar på flera sätt. I det här kapitlet har jag lyft fram tre fenomen som var framträdande i mitt forskningsmaterial; social gemenskap, en känsla av hemma och en känsla av meningsfullhet. Vidare har kapitlet visat hur affekter av omsorg sprids och hur vandalism på platsen minskat.

Lappvikens atmosfär beskrevs som välkomnande och lugn. Till följande granskar jag hur den affektiva atmosfären uppstår och upprätthålls genom vardagliga kroppsliga justeringar och anpassningar.

5.4 Iscensättande av atmosfärer: urban omsorg som affektiva justeringar

5.4.1 Lugn och öppenhet som något performativt

En lugn och öppen atmosfär är inte något statiskt utan något som görs performativt. Andersson och Conradson (2005) talar om dirigerering av känslor (eng. *orchestration of feeling*). Begreppet förklarar hur individuella och kollektiva handlingar kan framkalla ett affektivt tillstånd, i detta fall en affekt av lugn och öppenhet. Begreppet dirigerering av

känslor syftar på hur aktörer har kapaciteten att framkalla, anpassa och upprätthålla vissa affektiva tillstånd (Conradson 2005, 73) Studier om kollektiva rörligheter, allt från dans till bergsvandring, antyder att det att man delar samma rytmer och tempon kan skapa nya affektiva och sinnliga band mellan individer och göra dem mer uppmärksamma för varandra (se t.ex. Lee and Ingold, 2006). Lappviken som miljö har goda förutsättningar för att skapa en känsla av lugn men den affektiva atmosfären uppstår framför allt i ett nätverk av både mänskliga och icke-mänskliga kroppar.

Det finns flera sätt för individen att framkalla en affekt av lugn. Det kan ske genom medvetna val och koreograferade praktiker. Men det kan också ske genom små vardagsrutiner och finjusteringar. Det är med hjälp av sina sinnen som människan navigerar sig genom rummet (Johanson 2013). Under promenadintervjuerna blev det tydligt hur sinnena påverkade hur vi rörde oss i rummet. Ofta förflyttade vi oss till ett lugnare ställe ifall ljudnivån där vi befann oss för sunden blev för hög. De kunde handla om att ta några steg åt sidan och på så sätt komma åt ett lugn, eller att stänga en dörr eller att byta rum. De aktiva hade också utvecklat små vardagliga rutiner som hjälpte dem att finna ett lugn.

I: Joo här går jag oftast så här runt det här sjukhuset, så att jag i princip promenerar igenom hela den här parken. Tankarna börjar rulla bättre efter att man ha varit lite ute på gården o promenera. Här har vi ibland också promenadmöten, så att man int bara måst sitta inne framför datorn. Och nog e här ju jättevacker.

Många av de aktiva hade också utvecklat små vardagliga rutiner som hjälpte dem varva ner i det stressiga arbetet. Den här typen av vardagliga rutiner varierande från att gå en promenad runt huset, till att sätta sig vid stranden, till att ta sin laptop och förflytta sig till ett tystare ställe för att arbeta och så vidare. Lilli Aini Rokkonen (2015) beskriver hur det idag inte är en självklarhet att kunna stanna upp och avbryta en stressigt rytm, utan att det alltid kräver någon form av medveten ritual (s. 113-135). Lugna atmosfärer skapas genom olika gränsgörande handlingar som sammanför kroppar och rum på sätt som gör det möjligt för atmosfären att uppstå (Shaw 2014, 91). Det här kan ses i större skalor där de aktiva konstruerar sin platsupplevelse i kontrast till omkringliggande områden. Men under promenadintervjun framgick det också hur gränsgörandet sker genom små vardagliga justeringar.

I: För mig har det egentligen, de här husets stämning har förändrats här med tiden. Vi kan gå dit till vingens ända. Där fanns ju såna där undersökningsrum och till exempel forskning om fångars mentaltillstånd. Och dom va såna att ja fick helt "Gökboet" –känslor (hänsvisar till romanen av Ken Kesey), att jösses, fick på någån sätt väldigt starkt och ångestframkallande en känsla av att jag kommer gärna snabbt bort därifrån. Men det har i och med den här renoveringen och egentligen den här verksamheten hela tiden förändrats den här stämningen och dehär blir allt starkare. Jag iaf upplevde att varje gång vi hade mindfulness-kväll [...]ja upplevde att vi hela tiden byggde en såndän kärleksfull sinnestämning, nu pratar ja lite mystiskt, men de kändes direkt som en energi, och så småningom fastnar det här i väggarna och på någån sätt förändrar den här stämningen.

Det här tyder på hur affekt överförs mellan olika affekterande och affekterade kroppar. Informanten säger att hen upplevde att de "byggde en stämning". Genom att under mindfulness-kvällen justera sina kroppar till varandra och sin omgivning lyckades de skapa en behaglig atmosfär. Atmosfären uppstår i samband med det materiella och informanten upplever att atmosfären "fastnar i väggarna". De situerade kropparna resonerar med varandra och genom dessa möten uppstår en affektiv atmosfär (Michels 2015, 255). Affekt sprids som en energi som kroppen genom upplever och förkroppsligar genom sina sinnen (Michels 2015, 255) Byggnaden som informanten ursprungligen upplevde som orolig och till och med ångestframkallande, hade genom de spridda affekterna enligt informanten ändrat karaktär och idag kände hen sig lugn där. Philippopoulos-Mihalopoulos (2015) talar om affektiva kroppars förmåga att upprätthålla och reproducera affektiva atmosfärer (s. 122). Mindfulness-övningar är praktiker där individen medvetenhet justerar sig för att reproducera en känsla av lugn. Citatet beskriver också hur affekter emanerar ur en viss sammansättning kroppar men samtidigt inte går att reducera till endast specifika kroppar utan alltid också sträcker sig utöver dessa kroppar (Anderson 2009, 77); som informanten beskriver "fastnar känslor" i väggarna och blir en del av platsens karaktär.

5.4.2 Gemenskap som atmosfär

Mången verksamhet idag beskrivs som ”lågtröskelsverksamhet”, som verksamhet som skall vara lättillgängligt och inkluderande. Affekten av öppenhet kan dock vara svårkonstruerad och förblir ofta en slogan i en verksamhetsplan. Jag argumenterar för att ”äkta” öppenhet är en form av urban omsorg, där materiella och sociala faktorer sammanvävs - något som sker på plats och uppstår i möten, då olika kroppar justerar sig efter varandra. Platsaktivism är en fungerande teknik för att konstruera den här typen av öppenhet eftersom verksamheten föds på plats i dialog med de olika kropparna som anknyts till platsen. Och på så sätt tillåter den typ av finjustering (Kullman 2014) som krävs för att öppenhet skall gå från ord till verklig upplevelse.

Lehtonen (2008) talar om hur diskussionen kring gemenskap ofta utgår ifrån ett antagande om en fast helhet; en given grupp människor. Han anser tvärtom att gemenskaper består av olika rörliga element som förbinds bit för bit. Han uppmanar också se till dessa kopplingar istället för att i en analys utgå ifrån en förmodad helhet. Lehtonen (2008) hänvisar till Latour som säger att all gemenskap är förmedlat. Människor, saker och föremål kopplas ihop genom rörelse, beröring, handling och möten som sker mellan dessa människor, saker och föremål. Genom att studera Lappviken som en affektiv atmosfär kunde jag också studera gemenskap som något relationellt och flytande.

Kullman (2012) beskriver hur vänskap lätt uppfattas som något som berör människor och slutna gemenskaper men visar i sin artikel ”Tilan ystäväät” att det kan vara mer givande att förstå vänskap som ett bredare fenomen; en omsorg för varandra men också för de materiella ting som upprätthåller olika band av vänskap och anknytning. Sammanknyttande för Lappvikens mångfaldiga gemenskap var de aktivas förhållningssätt till sin omgivning. Genom att vara medvetna om Lappvikens osäkra framtid och platsens skörhet, utvecklade de aktiva olika sätt värna om den platsen. Genom dessa vårdande praktiker förstärker de stadens omsorgspotential. Kullman ser vänskap som en etisk disposition: ett sätt att tillsammans värna om det ”goda livet” och att erkänna de förpliktelser det medför (Kullman 2014, 2867). Informanten nedan säger att en av de bästa sakerna med Lappviken är den sociala gemenskapen och hen beskriver Lappvikens sociala gemenskap som en atmosfär snarare än en gruppering av vissa individer.

S: Vad tycker du är det bästa med det här jobbet?

I: Hmm. Nå just en sån försökskultur och gemenskap. Gemenskap låter alltid som att de e något visst gäng, men nä, utan de e just en sådan där stämning att alla har den inställningen att man kan samarbeta med vem som helst och [skrattar] hemskt då jag förklara så dumt. Men det att alla får vara sig själv och alla kan göra enligt sina egna resurser, och man förstår också det att om någon inte orkar.

Den sociala gemenskapen och den välkomnade andan på Lappviken var betydelsefulla för många av de aktiva. Jacques Derrida (2005) menar att vänskap för ofta tolkas som något bekant och tryggt, en uppfattning lätt leder till slutna och intoleranta gemenskaper. Derrida förespråkar en mer öppen tolkning av vänskap som erkänner obekanta och främmande och uppmuntrar till mer hänsynsfulla och toleranta gemenskaper. Lappviken är en affektivt laddad plats, som lockar till sig olika sorts människor. Motiven till att söka sig till Lappviken varierade; någon kanske var intresserad av historia, någon av naturen, någon av en social gemenskap. Vid startandet av Lappvikens verksamhet bestod de aktiva av en liten grupp människor med en stark gemenskap. Men i och med att verksamheten har utvecklats och vuxit har allt fler människor kommit med och idag är det omöjligt för de aktiva att känna alla som är aktiva på Lappviken.

Att Lappvikens verksamhet var mångsidig såg de aktiva som en resurs. I följande citat beskriver informanten det som en resurs att de samlats så många lika typer av människor på Lappviken, och hur den sociala gemenskapen på Lappviken hjälpt hen komma ur den bubblan hen befann sig i som arbetslös. Hen beskrev hur man lätt hamnar i en bubbla där man endast träffar människor inom olika rehabiliteringsprogram som är i samma situation som en själv. Hen menade att Lappvikens verksamhet ”spräckte bubblan”:

I: De här på någån underligt sätt förhindrar de [att man isoleras] och spräcker de, söndrar dom där gränserna för här e allt på samma plats. Då man kommer hit som rehabiliterare på besök eller till arbetspraktik och så vidare, så på samma ställe finns människor som e i alla möjliga livssituationer. Och här ordnas allt möjligt gratis program och evenemang som man kan delta i. Det att på den här samma platsen finns allt möjligt annat också än bara någån rehabilitering, så de påriktigt påverkar helt jätte mycke de att man kan vara eller uppleva sig vara en del av samhället och liksom leva ett så kallat normalt liv

Informanten beskriver hur den mångsidiga sociala gemenskapen och den öppna, tillåtande atmosfären uppmuntrar till dialog och till att prova olika anknytningar. Lappvikens Källa riktar sig inte tydligt till en viss målgrupp, utan de aktiva vill ge alla chansen att delta. Det betyder att det är en mångsidig grupp människor som samlats på Lappviken. Informanten ser det här som en styrka eftersom de öppnat hens ögon för nya möjligheter och gett hen inspiration för framtiden. Lappviken uppmuntrar till det som Spinoza (1994) beskriver som ”goda” möten, möten som genom att förstärka våra band till omgivningen ökar vårt handlingspotential.

Derrida (2005) menar att istället för att se vänskap som något bekant borde vänskap förstås som något som skjuter människor mot nya obekanta saker och upplevelser. Amin (2010) beskriver hur olika materialiteter kan upprätthålla olika urbana kollektiviteter som kan möjliggöra ”sällskapliga möten” mellan främlingar. Genom att välkomna olika typer av människor och låta alla bidra enligt sina egna resurser och förmågor, blir ”rätten till att påverka sin miljö ett sätt att bygga en social solidaritet i en flerfaldig stad”. Mental hälsa är ett viktigt fokusområde för Lappvikens Källa, men de aktiva betonade att det inte var det enda verksamheten fokuserade på. Lappvikens Källa beskrevs som ett center för mental hälsa och kultur, och de aktivas syfte var att nå ut till Helsingforsbor i allmänhet. De ser Lappviken som en kulturhistoriskt värdefull plats dit alla helsingforsbor skall ha rätt att komma, delta, bidra och uppleva. Det finns inga tydliga gränser för hur verksamheten skall se ut, utan olika idéer välkomnas. En genuint öppen attityd möjliggör att stadens diversitet lättare kan avspeglas på platsen.

Öppenhet är en affektiv atmosfär, något vår kropp kan känna av. Det räcker inte med att dörren är olåst vi måste också känna oss välkomna. Öppenheten handlande både om att skapa fysiska utrymmen för möten men också om en attityd i hur man bemöter olika individer. Ifall man analyserar öppenhet som en atmosfär handlar det om hur kroppar berörs av sin miljö och rör sig i rummet. Det handlar om hur vi bemöter våra medmänniskor men också hur vi integrerar med den fysiska miljön. Här förstår jag gemenskap som en affektiv kapacitet, något som måste sammansättas, levas och utövas kontinuerlig (Duff 2016).

I: De här [Lappviken] som plats, som rum, lämpar sig för kreativitet, och sen också för öppna mötet. Att här stöter man på människor, här träffar man människor. Lunchstället, caféet, den här korridoren. Människor har

lätt för att börja parata med varandra här, om int annat så frågar de var caféet är. Att på de sättet, förebygger den här platsen naturliga, spontana möten. Och de e ett av de här husets resurser. Att alla är välkomna och man hälsar på alla. Människor vandrar omkring här. Och kanske det fria utrymmet, alltså helt ett sånt fritt, inte så officiellt utrymme, främjar de att man kan sätta sig ner, man kan komma hit och int ha bråttom bort. Ingen ser på dig sådär att din kopp är ren undanplockad, så du måst avlägsna dig.

I citatet ovan framgår det hur den öppna atmosfären är något som föds i ett nätverk av materialiteter, kroppar, handlingar och krafter (Duff 2010). Informanten beskriver att det på Lappviken finns gott om utrymmen där man kan umgås och träffa folk; lunchrestaurang, café och korridorer. Det här är materiella rum där människor genom olika rutiner och handlingar sammankommer och träffas. Informanten lyfter också fram att det på Lappviken finns utrymmen som ”inte är så officiella”. Med detta menar informanten att det finns utrymmen som kan användas på varierande sätt, d.v.s. att det inte finns tydliga bestämmelser och normer för hur man handlar där och vad man gör där. Men lika viktigt som att det finns utrymmen är sättet hur man blir bemött i dessa utrymmen. Informanten lyfter fram att hen på Lappvikens café kan sitta kvar även efter att hen druckit sin kaffekopp. Hen känner sig inte pressad att skynda vidare utan känner sig välkommen att sitta kvar. Den här känslan uppstår ur det sätt hen blir bemött på. Informanten säger att ingen ger hen menande blickar som antyder på att hen borde avlägsna sig.

För att studera urban omsorgs som kroppens förmåga att justera sig till sin omgivnings behov kommer jag till följande se till ett par incidenter där informanterna under promenadintervjun på olika sätt förhöll sig till och konstruerade den öppna och lugna atmosfären.

5.4.3 Att manövrera en lugn atmosfär

Atmosfärer är inte statiska egenskaper hos ett rum (Anderson 2014, 141). Atmosfärer är ständigt i rörelse då förändras, formas och försvinner. Genom att uppmärksamma avbrott i atmosfären kan man spåra de tekniker kroppen tillämpar för att upprätthålla atmosfären (Michels 2015, 255).

Affektiva atmosfärer är socio-materiella i sin natur. I upprätthållandet av en lugn atmosfär är den involverade kroppen och den materiella verkligheten i ständig tillblivelse. Atmosfärer är instabila och kräver att vi på ständigt förhåller oss till vår omgivning och justerar oss enligt den. Fastän lugn och stillhet i mitt material tydligt framträdde som dominerande karaktärsdrag för Lappviken betyder det inte att ett konstant lugn ligger över Lappviken och drabbar alla som besöker Lappviken. Informanterna beskrev också olika incidenter, perioder eller stunder då Lappviken som miljö väckte negativa känslor hos dem såsom t.ex. irritation, frustration eller stress.

I: [skrattar] jag ordnade en retreat-dag, tystnadens dag. [...] I den deltar mänsikor som är i behov av det och som är lite nervösa och kritiska. [...] Och här i auditoriet spelades musik med helvetes hög volym. Och vi mediterar här [i salen ovanför] och vi hör liksom allt. Och jag försökte lite styra de med min meditationsguidning; att vi tar nu med det här ljudet i vår meditation. Men de va så högljutt. Att man måste bara acceptera det. Och under samma dag [...] så var mekanismen i fönstret sönder. Så de rasa sen ner med vinden, och glaset splittrades mot golvet. Som tur var ingen där under. Men att detta hände under samma "tystnadens dag"... Ja måst säga att det var lite utmanande. Människorna var överraskande nöjda. Mot slutet tysta ljudet ner och vi fick glasskärvorna undanstädade. Men de e en "tystanden dag" ja inte glömmet. [skrattar]

Informanten ovan beskriver en dag då hen skulle dra en meditationsworkshop i en av Lappvikens salar. Lappviken som vanligtvis var en lugn och bra miljö för den här typen av aktivitet utsatte den dagen deltagarna för oväntade utmaningar. Omsorg är dynamiskt (Kullman 2014). Omsorgspraktiker måste ständigt justeras enligt de förändringar som sker i omgivningen. Som instruktör måste informanten för det första förhålla sig till deltagarna och uppmärksamma deras unika behov. Hen beskriver att det är vanligt att deltagarna då de anländer kan vara kritiska eller nervösa. Som instruktör måste hen kunna uppmärksamma och bemöta detta. En lugn atmosfär gynnar en meditativ stämning och gör det lättare för deltagarna och instruktören att känna sig avslappnade. Just den här dagen blev det extra krävande eftersom hen och gruppen också måste förhålla sig till oväntade händelser och störningar. Förändringar i den socio-materiella omgivningen väcker olika kroppsliga reaktioner. Citatet är beskrivande för hur atmosfärer är något instabilt och hur den instabila atmosfären upprätthålls genom olika kroppsliga praktiker

(Michels 2015). Det visar hur materiella komponenter bidrar till den affektiva atmosfären och hur förändringar i det materiella, i det här fallet fönstret som faller och går i kras, påverkar den affektiva laddningen och hur rummet resonerar med människorna i rummet. Genom att justera sig enligt den föränderliga miljön praktiserar informanten olika former av urban omsorg genom vilka hen trots störningar lyckas skapa den rätta lugna atmosfären.

5.4.4 Att manövrera en öppen atmosfär

Lappviken besitter mycket affektivt potential som väcker nyfikenhet hos människor. Eftersom de aktiva ville värna om Lappvikens öppna atmosfär undvek de att låsa stora delar av byggnaden. De ville ändå att vissa delar skulle avgränsas och hållas mer lugna för att försäkra arbetsro.

Under promenadintervjun framgick det hur den öppna och välkomnande atmosfären konstruerades och upprätthölls genom olika mer eller mindre uttänkta tekniker. Öppenheten var något de aktiva värderade högt. Därför ville de också att majoriteten av byggnaden skulle vara öppen för alla. Samtidigt ville de aktiva erbjuda en lugn arbetsmiljö för sina projektanställda och sina hyresgäster. En av de aktiva beskrev det som mild vägledning (fi. *Lempeä ohjaaminen*). Istället för låsta dörrar och förbud justerades ”fel sorts” rörelser ofta spontant i stunden. Genom att implementera olika sociala och materiella tekniker strävade de aktiva till att snarare vägleda besökare än att stänga ut. De hade med andra ord utvecklat tekniker för att styra rörelse utan att kompromissa med den välkomnande atmosfären.

Kroppslig rörelse påverkas av sociokulturella vanor som kroppar lär sig och lär ut. Rörelsen sitter alltså inte i kroppen självt utan är splittrad i olika element (Paju 2013, 164). Olika element påverkar hur kroppen rör sig, dessa element kan vara t.ex. andra kropparsrörelse, sociala normer, inredning som på olika sätt styr rörelse, om inredning som ställer gränser eller sociala normer. Följande citat demonstrerar hur de aktiva använder sig av både kroppsliga och materiella tekniker för att skapa en öppen atmosfär utan att ändå kompromissa med arbetsron i korridorerna.

I: Joo dom vandrar hit om dom bara har möjlighet. Och här ha man, ja gör ofta så att jag ställer dom här skärmväggarna här, så att dom int sku komma hit

S: Jaa om man vill hålla de här lite frånskilt

I: Joo. Och jag ställer dom ännu så att de stänger av visuellt men i själva verket kan man bra gå här igenom. Men nu fattas här en tredje skärmvägg, så ja kan int göra de nu... Och vi har också lite sådär att de hör till att fråga, att ursäkta kan jag hjälpa dig, om vi ser att nån vandrar omkring.

Informanten beskriver mötet mellan besökare och skärmvägg som framför allt affektivt. Det är möjligt att passera skärmväggen men den affekterar en på ett sätt som får en att stanna upp. Handlingen informanten demonstrerar illustrerar hur omsorg sker i nätverk av kropp, materialitet och affekt. Upprätthållandet av en öppen atmosfär sammanväver materialiteter, kroppar och affekter. Citatet nedan beskriver en situation då jag och informanten gick förbi en anslagstavla och informanten upptäcker att en affisch hen hängt upp har försvunnit. Kim Kullman beskriver hur urban omsorg (eng. *urban care*) i synnerhet sker genom små, anspråkslösa handlingar. Jag upplevde att promenadintervju var en gynnsam metod för att komma åt dessa till synes oväsentliga handlingar genom vilka omsorg sprids.

I: Och nu ser jag att mina annonser har tydligen försvunnit igen [...] här får man också vara på sin vakt och så får man ha tålamod med den här, att sen måst man bara kopiera på nytt... fan också! [...]

S: De här fungerar så att alla lägger upp här själva och

I: Alla lägger upp själva

S: ... och så tar man bort om man märker att något är gammalt?

I: Jag vet int. Ibland tar man bort dom för vem vet vad för orsaker tydligen. Jag kan int säga. [informanten skrattar till] Men jag har ofta märkt att de har gått så.

S: Okej så man får då lite vakta den

I: Joo. Här gäller det att vara vaken. Helt bra att det här kommer upp egentligen, så ser man att då människor är aktiva är de aktiva på många sätt och på sätt o vis måst man tåla det också. För alla gör sitt bästa, ingen gör liksom fel på flit. Alla gör sitt bästa och ibland går det bra och ibland inte, och ibland blir det helt enkelt på hälft.

Under promenadens gång integrerade informanterna med sin omgivning; de stannade och hälsade på människor, de plockade upp saker som trillat ner, flyttade på saker som hamnat fel, såg till att dörrar stängdes eller som i exemplet ovan letade man efter en försvunnen affisch. Anslagstavlan måste tas hand om, den sköter inte sig själv. Som informanten uttrycker det måste man vara på sin vakt. Urban omsorg kräver att vi uppmärksammar vår miljö (Kullman 2014). Just i det här fallet väcker besöket vid anslagstavlan negativa känslor hos informanten eftersom hen märker att någon plockat ner hens affisch, någon har betett sig respektlöst. Det sociala och det materiella är alltid sammanlänkat (se t.ex. Johansson 2013; Lehtonen 2008; Paju 2013). På anslagstavlan får alla hänga upp affischer och marknadsföra sin verksamhet, men det kräver också att man är hänsynsfull och visar respekt för andra som integrerar med samma anslagstavla. Anslagstavlan är inte uteslutande materiell lika lite som den är uteslutande mänsklig. Olika mänskliga och icke-mänskliga kroppar är alltid hopsnärjda (Kullman 2014). Vår platsupplevelse påverkas av vår kropp och andra mänskliga och icke-mänskliga kroppar vi kommer i kontakt med. Som varelse är människan alltid fäst vid sin miljö (Spinoza 1994). Människans strävan att vara tillsammans med andra binder oundvikligen tätt ihop hen med andra varelser och substanser, och således är vårt handlande och vår gemenskap alltid beroende av dessa varelser och substanser (Kullman 2014).

Anslagstavlan avspeglar Lappvikens socialitet där människor ges frihet att verka och utveckla sina egna idéer men samtidigt verka i samklang med de andra aktiva och visa hänsyn. Urban omsorg förstås som en process av affektiv justering, där omsorg blir en expressiv praktik som genom ord, rörelser, gester, ljud, uttryck, beröring och andra förhållningsätt sprider energi och skapar en gemensam förståelse (Stern 2002, 14). Incidenten med anslagstavlan belyser också hur omsorg är dynamiskt till sin natur. Det är inte ett statiskt tillstånd utan det är något som kräver ständig finjustering enligt de möten vår urbana verklighet försätter oss i. Omsorg utvecklas inte enligt en fastställd plan, utan omsorg är ett ickelinjärt handlingsätt som innefattar individens olika sätt att vårda band till sin omgivning (Massumi, 2011, 114). Lappvikens öppna atmosfärs fungerar som ett "experimentfält" där man i en pågående process utforskar och knyter band till andra människor, element och varelser (se Kullman 2010, 239). Kullman säger att man aldrig är en "färdig" urban vårdare, utan att det alltid finns plats för att utveckla sin lyhördhet för staden (Kullman 2014, 2868). Rum är föränderliga och därför krävs det att man hela

tiden ”mäter tempen” på sin omgivning, och som informanten ovan uttryckte det ” ibland går det bra och ibland inte, och ibland blir det helt enkelt på hälft.”

I det här kapitlet har jag analyserat hur lugn och öppenhet kan upprätthållas genom medvetna val och koreograferade praktiker, men också hur det sker genom små vardagsrutiner och finjusteringar. I kapitlet har jag lyft fram hur öppenheten handlar både om att skapa fysiska utrymmen som underlättar mellanmännsliga möten, men också hur öppenhet och en välkomnande atmosfär upprätthålls genom bemötanden. Analysen har visat hur varken lugn eller öppenhet är statiska egenskaper hos rummet utan att de upprätthålls genom olika affektiva möten mellan såväl mänskliga som icke-mänskliga kroppar.

5.4.5 Kroppslighet: sammanfattning

Kapitel sex har granskat hur kroppar affekterar och affekteras, och analyserat hur atmosfärer både påverkar kroppsliga möten och påverkas av kroppsliga möten. Jag har visat att omsorg är en process av samtillblivelse där rollerna av mottagare av omsorg och givare av omsorg inte alltid är tydlig. Kapitlet har lyft fram omsorg som både en etisk disposition och omsorg som ett reaktivt handlande. Jag har beskrivit omsorg som en sammansättning element (eng. *assemblage*) bestående av kroppar, krafter och platser. Omsorgen tar sig i uttryck fram för allt i en ökad handlingskapacitet hos de involverade elementen.

6 Slutdiskussion

Syftet med avhandlingen har varit att med affektiva atmosfärer som analytiskt verktyg göra en teoretisk analys av omsorgspraktiker som situeras på Lappviken och att därigenom bidra med mjukkunskap och en ökad förståelse för stadsaktivism. För att studera hur omsorgspraktiker uppstår har jag analyserat Lappvikens affektiva atmosfär och dess komposition. Avhandlingen har visat hur stadsaktivism kan förstås som en typ av urban omsorg där de aktiva genom småskaliga omsorgspraktiker konstruerat en lugn och välkomnande atmosfär, som leder till en upplevelse som framför allt är affektiv. Jag har visat hur omsorgen på Lappviken är både en medveten strategi men hur omsorgs också uppstår genom vardagliga justeringar som sker rutinmässigt och/eller obemärkt. Avhandlingen har visat hur affekter sprids mellan såväl mänskliga och icke-mänskliga

kroppar och hur omsorgen på Lappviken är en relationell process där uppdelningen mellan mottagare och givare av omsorg inte alltid är tydlig. De aktiva tar hand om sin omgivning, och denna process är vårdande för både mottagare och givare av omsorg. Omgivningen upplevs också vara läkande i sig, den materiella omgivningen kan alltså sägas ha ett läkande aktörsskap på samma sätt som de aktiva, som tar hand om omgivningen är vårdande aktörer.

För det första har avhandlingen lyft fram att den välkomnande och lugn atmosfär delvis är en medveten strategi, som i hög grad bottnar i de ursprungliga aktivas förhållande till Lappviken. För många av de aktiva i dag och framför allt för dem som har sina rötter i Pro Lapinlahti rörelsen, bär byggnaden på vissa värderingar. Lappviken är planerad som en plats där en människa skall kunna få vara svag, kunna få hjälp och bli omhändertagen. För de aktiva är det viktigt att just dessa värderingar lever kvar. Fastän många av de aktiva idag slutligen tyckte att det var rätt beslut att sjukhusverksamheten upphörde tyckte de ändå det var viktigt att platsen skulle få fortsätta vara ett rum där man värnar om välmående. De menade att sjukhus inte längre behövs i samma utsträckning eftersom man numera satsar på öppen vård. Därför finns det också ett behov av öppna och flexibla rum för vård. Atmosfären konstrueras medveten både materiellt och socialt. Lappvikens Källa följer vissa principer då de väljer hurudant program som ordnas på Lappviken. Informanterna nämnde bl.a. att de inte vill ordna för högljudda eller stora evenemang, att de strävar till att all verksamhet skall vara gratis och att föreläsningar, workshops o.s.v. skall utgå ifrån fakta som baserar sig på forskning. Verksamheten baserades på vissa värderingar. Baserat på dessa värderingar hade de aktiva utvecklat principer enligt vissa de handlade. t.ex. de frågade aldrig om någons mentala hälsa, de tog sig tid att hälsa på folk och uppmuntrade varandra att ta initiativ. Dessa riktlinjer kan sägas ”*sätta tonen*” för rummets atmosfär, eftersom de möjliggör och sätter gränser för specifika känslolägen, drivkrafter och handlingar.

Dessutom visar analysen att de aktivas platsupplevelse delvis konstrueras genom gränsdragning. Lappvikens miljö upplevdes som unik. Parken med sin växtlighet och sin artrikedom lyftes fram som något speciellt som inte gick att hitta annanstans i Helsingfors. De aktiva uppgav att även de gamla sjukhusbyggnaderna bidrog till platsens unika prägel. Flera av informanterna sade att de inte kunde tänka sig att verksamheten skulle fungera någon annanstans.

För det andra visar analysen hur de aktiva som följd av medvetna linjedragningar, principer och beslut hade lyckats skapa en atmosfär som också uppmuntrade till små, mer vardagliga och omedvetna praktiker av omsorg. Analysen har illustrerat hur omsorgspraktiker ofta är småskaliga, rutinmässiga responser och justeringar. Genom en atmosfärisk analys har avhandlingen också visat hur små omsorgspraktiker kan ackumuleras på en plats. Analysen visar hur flera situerade omsorgspraktiker bidrar till en större helhet och att upplevelsen av den helheten framför allt är affektiv.

Vidare har jag visat hur atmosfärer är sköra och dynamiska. Den lugna och öppna atmosfären är inte statisk utan upphör, uppstår och förändras genom små förändringar i den socio-materiella verkligheten. Min analys har visat hur urban omsorg är något pågående och hur de aktiva ständigt anpassar sig till den föränderliga omgivningen. Analysen har också lyft fram hur rummets dynamik gör att den används och upplevs på olika sätt vid olika tidpunkter, under olika årstider och i olika väder. Förutom vardagliga justeringar, som städning, stängande av dörrar, vattnande av blommor o.s.v., så kräver upprätthållande av atmosfären också att de aktiva kämpar mot vad de upplever som mer bestående hot för platsens atmosfär. Baserat på avhandlingens material kan man se att de aktiva ser vinstdriven verksamhet och ökad trafik som de största hoten. Vinstdriven verksamhet ses som ett hot mot den öppna och lugna atmosfären eftersom det begränsar rummets tillgänglighet och gör den mindre inkluderande. Ökad trafik ses som ett hot på grund av den ökade ljudnivån och dessutom gör trafiken rummet mindre inkluderande i och med det utgör en fara för vissa grupper som t.ex. för barn.

Avslutningsvis har analysen lyft fram att gemenskapen på Lappviken kan förstås som en atmosfär. Informanterna berättade att de fått nya vänner och kontakter via verksamheten. Men i materialet framgår också att Lappvikens verksamhet vid det här skedet är så stor att de flesta bara känner en bråkdel av de andra aktiva. I materialet framträder gemenskapen fram för allt som en atmosfär. Upplevelsen av gemenskapen är affektiv, och består av bl.a. attityder, bemötanden, känslor, delade upplevelser och stämningar. Lappvikens öppna atmosfärs fungerar som ett "experimentfält" (Kullman 2014, 239). på vilket individer i en pågående process utforskar och knyter band till andra människor, element och varelser.

"Vilka former tar urban omsorg i Lappviken" har varit den huvudsakliga forskningsfrågan i denna avhandling. Baserat på ovanstående resultat står det tydligt att

omsorg tar sig i uttryck på flera olika sätt. I den här avhandlingen har jag lyft fram och analyserat en del av dem. Avhandlingens visar hur omsorgen på Lappvikens är säregen för Lappvikens tids-rumsliga verklighet och att omsorgen är kroppslig, relationell, situationsbunden och ofta småskalig. Upprätthållandet av atmosfären är en form av omsorg samtidigt som den lugna och välkomnande atmosfären vårdar. Att ta hand om den förfallna sjukhusbyggnaden är en vårdande praktik. Många av de personer som nu deltar i Lappvikens verksamhet har befunnit sig i marginaliserade positioner i samhället, t.ex. personer som varit sjuka, långtidsarbetslösa eller på andra sätt haft svårt att hitta sin plats i samhället. På Lappviken har de fått hjälpa till med att ta hand om den tidigare förfallna byggnaden. Det här beskrev de som en vårdande upplevelse. Omsorg kan vara mindfulnessövningar, terapiträffar eller arbetsliv vägledning. Men omsorg är framför allt process i tillblivelse som sker genom små justeringar, en blick som säger att det är okej att sitta kvar på caféet fastän man redan druckit sitt kaffe, att hälsa på dem man möter i korridoren, och bli bemött fördomsfritt. Genom att belysa en del av de flertal omsorgspraktiker som försiggår på Lappviken har den här avhandlingen gett insyn i den typ av tekniker, praktiker och sensibiliteter som har förmågan att öka det gemensamma välmåendet i staden.

6.1 Tankar kring metodval

Både som koncept och fenomen är affektiva atmosfärer otydliga (eng. *ambiguous*) (Anderson 2009, 77). Enligt Anderson (2009) är det denna otydlighet som hjälper en att studera affekt som något som pågår både utöver, omkring och vid sidan av formationen av subjektivitet (s. 77). Jag upplevde att den teoretiska referensramens flexibilitet i kombination med promenadintervjuerna gav utrymme för oväntade och överraskande resultat. Analysens struktur och resultaten gick inte att förutse då jag började planera min avhandling. Fenomen jag i planeringsskedet hade trott att skulle kunna få en central roll föll i skymundan och mindre detaljer och händelser visade sig i stället vara relevanta och återkommande. Ur den synvinkeln upplevde jag att metoden var kreativ och tillåtande, och att den tillät analysen ta oväntade riktningar.

Den teoretiska referensramens otydlighet var också stundvis en utmaning. Det var svårt att presentera tydliga resultat för något som är i ständig tillblivelse, är mångtydigt och stundvis ogreppbart. Grupperandet av forskningsmaterialet var krävande liksom också strukturerandet av avhandlingens analyskapitel. I analysen av det materiella ingår

oundvikligen också det kroppsliga och tvärtom. Dessa utmaningar stöder delvis mitt argument om att omsorg är samtidigt materiellt, kroppsligt och affektivt.

Affektiva atmosfärer är mångfasetterade fenomen och i mitt material fanns mycket att analysera. Jag strävade till att analysen skulle vara så omfattande som möjligt men affektiva atmosfärer kan aldrig beskrivas i sin helhet. En tydlig definition av den affektiva atmosfären har inte heller varit syftet med den här handlingen. Även om jag stävar till en objektiv analys så blir analysen oundvikligt ändå partiskt eftersom jag som forskare gör val då jag sällar i materialet. Det sätt på vilket jag i stunden affekteras av materialet är en subjektiv upplevelse. Även om det studerade fallet eller till och med materialet är det samma kan en analys av en affektiv atmosfär med andra ord variera mycket beroende på vem som gör analysen och i vilken samhälls- och historiska kontext analysen görs.

Affektiv atmosfär är med ett fungerande koncept för att studera de materiella dimensionerna av omsorg. I mina intervjuer med de aktiva blev det snabbt tydligt att platsen i sig var en viktig aktör i deras verksamhet. Det framgick tydligt att platsen spelade en viktig roll. Konceptet affektiv atmosfär tillät mig fästa vikt vid både de aktiva och vid den materiella platsen. Konceptet visar hur (vårdande) gemenskaper uppstår i relation till olika materialiteter, ting och saker och som en följd kan man därför säga något om vilken sorts rum som behövs i staden. Flera av informanterna uppgav att de inte kunde tänka sig att verksamheten skulle ha uppstått någon annanstans. Konceptet affektiv atmosfär i kombination med promenadintervjuerna tillät mig fästa vikt vid både de aktiva och vid den materiella platsen, och de tillät mig att iaktta hur de aktiva förhåller sig till det materiella i realtid. Framför allt synliggjorde metoden små obetydliga materialiteter (väggfärg, bänkar, anslagstavlor, kaffekoppar, wc-papper, damm o.s.v.) och dessa föremåls förmåga att resonera.

Som Duff tar upp i sin artikel så är mentalhälsa något som ofta tolkats som en identitet, ett karaktärsdrag eller genetiska och biologiska säregenheter. En affektiv analys förstår däremot (mental) hälsa som ett resultat av en sammansättning krafter och ting (Duff 2016, 64). Jag håller med Duff om att en affektiv analys kan vara en destigmatiserande metod för att undersöka omsorg och hälsa. Begreppet affektiv atmosfär uppmanar till en relationell analys istället för att förstå affekt som något som kan tillskrivas en individuell kropp (Duff 2015). I intervjuerna deltog informanter som uppgav att det känt sig "sjuka"

eller ”fel” i andra rum men att de inte gjorde det på Lappviken. Det visar hur en (välmående) kropp förstås som något som sker i förening med vissa objekt, tekniker och kontexter (Johansson 2013, 251). Avhandlingens teoretiska angreppssätt har utgått ifrån Spinozas förståelse för kroppen, där kroppen förstås som dess affektiva kapacitet och därför alltid förstås genom dess relation till andra kroppar. Affekt och en ökad förmåga att affektera eller bli affekterad föds alltid i möten och sker i relation till andra kroppar (Deleuze 1988). Därför är kroppen inte heller statisk utan är i ständig tillblivelse i förening med andra ting.

Jag upplevde att den analytiska vinkeln som givande framför för att den inte är resultatfokuserad. Istället för att vara individ och resultatfokuserad kan forskning genom den här typen av teoretisk lins säga något om välmående som något kollektivt och säga något om hur en välmående stad kan se ut om den mer allmänt gynnar ett kollektivt välmående. En affektiv analys visar hur omsorg, vård och tillfrisknande är pågående. Jag ser att denna vinkel är viktig eftersom tillfrisknande som Duff framhåller sällan sker genom plötsliga genombrott (eng break throughs). Mer vanligt är att tillfrisknande sker småningom genom en rad aktiviteter, handlingar, relationer och upplevelser som var för sig kan framstå som anspråkslösa och obetydande (Duff 2016). Jag upplevde att promenadintervjuerna i kombination med min teoretiska referensram fungerade bra för att synliggöra dessa små anspråkslösa handlingar och händelser. Flera av omsorgspraktikerna som trädde fram i mitt material skulle antagligen aldrig ha förts på tal i en vanlig intervju, utan de framkom ofta i och med att någonting hände under intervjun som fick informanten att reagera eller minnas. Flera av sakerna som visade sig vara relevanta var sådana som informanterna nämnt i en bisats eller något som skedde vid sidan av själva språkliga berättandet.

Eftersom jag själv också upplevde rummet tillsammans med informanterna så skulle jag ha kunnat lyfta fram min egna kroppsliga upplevelse i mer i analysen, men det skulle ha krävt att jag redan under intervjustudet skulle ha gjort autoetnografiska anteckningar vilket jag denna gång valde att lämna bort.

Mitt forskningsmaterial resonerar med tidigare forskning gällande affekt, plats och omsorg som visar hur omsorg är dynamiskt och pågående (Kullman 2014, 2867), samt genom att lyfta fram det småskaliga och vardagliga handlingar påverkar, berör och har betydelse (Willman 2015; Kullman 2014; Pyyry, 2010). I min analys har jag lyft fram

kroppar, materialiteter och krafter som element i en affektiv atmosfär. Jag har vidare visat hur förändringar i kompositionen av dessa element förändrar atmosfären. Genom att använda affektiva atmosfärer som analytiskt verktyg bidrar avhandlingen till det finska forskningsfältet genom att beskriva vårdande plaster kan vara både medvetet konstruerade och reaktiva. Samtidigt bidrar avhandlingen till forskningsdiskussionen kring stadsaktivism genom att lyfta fram aktiva som urbana vårdare. Stadsaktivism är ofta impulsivt och en affektiv analys kan säga något om vilka förändringar i staden och samhället, som får stadens invånare att dras mot vissa platser och objekt och skjutas ifrån andra. Atmosfärisk forskning kan bidra med kunskap om hur rum som gynnar välmående kan konstrueras men ändå vara ”autentiska” och utgå ifrån impulser och idéer som föds i affektiva möten mellan kropp och plats. Avhandlingen har visat hur konstruerade atmosfärer inte behöver vara in-autentiska eller en form av politiskt maktutövande (se Duff 2016, 72).

6.2 Lappvikens nuvarande situation

Under de senaste månaderna (våren 2020) har det förts en livlig diskussion kring Lappvikens öde.

I slutet av 2018 utlyste staden en idéävling om Lappvikens framtid. Lappviken Källa deltog själva i tävlingen med ett gemensamt förslag som uppgjorts tillsammans med bl.a. Mieli, Psykisk hälsa i Finland rf. och Y-stiftelsen. Förslaget gick under namnet Lappviken 360 och byggde vidare på den nuvarande verksamheten. Men Y-stiftelsen drog sig ur eftersom man ansåg att projektet var för stort. Detta ledde till att det bara fanns ett förslag kvar i ett skede då tävlingen inte ännu hade avgjorts. Det enda återstående tävlingsbidraget, Lappvikens vår, utsågs till vinnare. Lappvikens vår består av flera företag av vilka fastighetsplaceringsföretaget NREP är det centrala. Det vinnande förslaget, Lappvikens vår, väckte motstånd. Dels ansåg man att tävlingen inte gått rätt till och dels ansåg man att projektet inte respekterar platsens kulturarv och att vinstdrivande verksamhet skulle begränsa platsens offentlighet. För tillfället ligger planerna på is.

Även den nuvarande verksamheten har fått kritik. På basis av min avhandling kommer jag som följande reflektera kring några av de punkter som varit framträdande under diskussion kring Lappvikens framtid. Jag kommer att diskutera det a) det vardagliga i

verksamheten och b) Lappvikens gemenskap och platsens tillgänglighet för allmänheten och c) ett paradigmskifte inom psykiatrin.

Olika former av stadsaktivism avfärdas ofta som tillfälliga och som ändamålslost sysslande. Typiskt för stadsaktivism är att det är småskaligt, spontant och ofta tillfälligt. För utomstående kan verksamheten vara svår att greppa. Den här avhandlingen har lyft fram vikten av det ofärdiga, och visat hur det ofärdiga kan ses som en styrka. Dels visade sig möjligheten att kunna påverka omgivningen och verksamheten vara värdefull för de aktiva. Dels tillåter en lugnare utveckling av verksamheten en lyhördhet som tillåter de aktiva att uppmärksamma olika behov och möjligheter.

I en insändare till Huvudstadsbladet skriver Rönnlund & Viitanen (2020) att: ”Helsingfors stad bör värna om den sortens allmännyttiga verksamhet som bedrivs vid Lappviken. Lappvikens område erbjuder inte endast en naturskön miljö, det representerar även en inkluderande och hälsofrämjande vardagsmiljö som främjar såväl psykisk hälsa som kulturarv”. I den här avhandlingen har jag strävat till att komma åt och lyfta fram det vardagliga. Välmående är något som formas i vardagen som ett resultat av små glädjeämnen, delade stunder, och delade framgångar. Upplevelserna kan vara små och flyktiga men då de ackumuleras kan de leda till långvarig nytta och utöka det allmänna välmåendet i staden.

Studier har lyft fram hur många rum för välmående (spa, badhus, retreat) kan vara exkluderande för vissa kroppar och hur många av dessa rum riktar sig till en vit medelklass (se tex. Thomas, 2015; Glover et al., 2013) Även om det inte verkade vara så på Lappviken där många av informanterna tvärtom menade att de kände sig mer malplacerade eller till och med marginaliserade i andra sammanhang jämfört med hur de kände sig i Lappviken, så är avhandlingens material för snävt för att dra några slutsatser om vilka grupper som känner sig exkluderade från och vilka inkluderade i Lappvikens nuvarande verksamhet. Avhandlingen har däremot lyft fram vikten av vardagligt välmående och vardaglig omsorg. Med tanke på stadsplanering skulle det vara viktigt att se ett värde i och att ta vara på rum där affekter av välmående ackumuleras på ett naturligt sätt. Mycket av de aktivas tid har gått åt till lobbande och till att försvara verksamheten. Med mer resurser och möjlighet att göra långsiktigare planer skulle verksamheten ha haft bättre möjligheter att etablera sig.

De aktiva har motsatt sig det vinnande förslaget (Lappvikens vår) fram för allt för att de anser att vinstdriven verksamhet skulle leda till att Lappviken inte längre skulle kunna fungera som ett öppet och offentligt rum. I diskussioner kring Lappvikens framtid har det också ifrågasatts ifall den nuvarande verksamheten i själva verket är öppen för allmänheten. En del anser att verksamheten endast riktar sig till en liten grupp människor, och beskriver den nuvarande verksamheten som hobbyverksamhet för en sluten krets. I den här avhandlingens forskningsmaterial som består av intervjuer med aktiva, d.v.s. personer som aktivt engagerat sig i verksamheten Lappvikens Källa framgick det att Lappviken har en bred besökarkrets och att orsakerna till att besöka Lappviken varierar; vissa kommer dit på promenad, vissa för att simma, dricka kaffe, se en utställning, delta i en guidad tur o.s.v. Alla som besöker Lappviken är med andra ord inte aktiva i verksamheten. I den här avhandlingen redogörs det inte för dessa mer spontana besökares upplevelse. I materialet framgår det dock att de aktiva inte upplevde Lappvikens gemenskap som sluten. De nyare aktiva beskrev att de blivit väl bemötta och känt sig välkomna. Dessutom framgår det i mitt forskningsmaterial att de aktiva endast kände en liten del av de övriga aktiva eftersom det var så många som på ett eller annat sätt var aktiva i verksamheten. Gemenskapen beskrevs snarare som en atmosfär än som en sluten grupp.

I en insändare skriver Kristian Wahlbeck (2020), verksam i Lappvikens Källa, att Lappvikens Källa stöder ett paradigmskifte från psykisk ohälsa till psykisk hälsa. Även om avhandlingen inte kan ta ställning till detta påstående, så har den visat att en av styrkorna med stadsaktivism är att småskalig gräsrotsverksamhet ofta reagerar snabbare på större samhällliga förändringar än myndigheter där processer ofta på grund av tung byråkrati är tidskrävande och utdragna. Eftersom stadsaktivism sker på plats och i direkt i kontakt med den levda vardagen kommer man i beröring med behoven på ett annat sätt. Många av de aktiva på Lappvikens Källa beskrev att verksamheten vuxit fram ur ett behov. Att verksamheten under den rätt så korta perioden lockat till sig så många besökare såg det också som ett tecken på att de fanns ett stort behov för den typ av verksamhet Lappvikens Källa hade utvecklat. Flera av informanterna beskrev också att verksamheten kändes äkta, vilket kan tänkas bero på att verksamheten har utvecklats utgående från spontana behov istället för att man skulle ha blivit påtvingad ett färdigt uttänkt koncept. Strukturella förändringar sätter gränser och öppnar upp möjligheter för vad kroppar kan känna och hur de kan handla. Anderson (2014) ser prekariseringen av arbetslivet som en

dominerande känslöstruktur i dagens samhälle (s. 124–134). Även Jokinen m.fl. (2015) granskar olika affekter som prekariseringen av samhället leder till. Prekarisering hänvisar till en social och politisk process som omfattar samhället som en helhet, och kännetecknas av osäkra och instabila förhållanden. Jokinen m.fl. (2015) beskriver att det prekära samhället är ”poröst”. Det porösa tar sig i uttryck på ett flertal sätt. För det första så har de fordristiska institutionerna uppluckrats och välfärdsstaten splittrats. För det andra blir gränser mer otydliga än förr. Det här syns speciellt i arbetslivet, arbete idag är inte lika strikt bundet till en arbetsplats, ett arbetskontrakt eller till en arbetstid. Samma kan sägas gälla mentalvård där stora institutioner inte har en lika central roll som tidigare. Idag är mentalvården mer splittrad och det satsas framför allt på förbyggande arbete.

Även om stadsaktivism ofta är tillfälligt och småskaligt så har stadsaktivism en förmåga att synliggöra behov. I intervjuerna talade informanterna om behov av mer flexibel vård, behov av mer flexibla och tillåtande sätt att arbeta på, och behov av gemenskap. Den här avhandlingen går inte in på djupet i frågan om dessa behov och vad de bottnar. Med tanke på framtida forskning kunde en affektiv analys av dessa behov bidra med information om vad dessa behov bottnar i och bidra med kunskap om hur städer bättre kunde bemöta nya behov. Strukturella förändringar innebär nya behov, både begränsningar och möjligheter. Urban omsorg innebär en sårbar urbanism, inte en urbanism som uttrycker sårbarhet, men en urbanism som är uppmärksam, inlyssnande och iakttagenade. Det är en urbanism som stegvis kan bli mer sensitiv till de olika bräckligheter vi möter i våra dagliga miljöer (Amin 2008).

Litteratur

- Adey, P. Brayer, L. Masson, D. Murphy, P. Simpson, P. & Tixier, N. 2013. "Pour votre tranquillité" : ambiance, atmosphere, and surveillance. *Geoforum*, 49: 299-309.
- Ahmed, S. 2004. *The Cultural Politics of Emotion*. London och New York: Routledge
- Amin A. 2008. Collective culture and urban public space. *City*, 12(1): 5–24.
- Ash, Amin. 2010. Cities and the ethic of care for the stranger. *Joint Joseph Rowntree Foundation/University of York Annual Lecture*, 3
- Anderson, B. 2006. Becoming and being hopeful: towards a theory of affect. *Environment and Planning D: Society and Space*, 24: 733-752.
- Anderson, B. 2009. Affective atmospheres. *Emotion, Space and Society*, 2: 77-81.
- Anderson, B. & Harrison, P. (ed.). 2010. *Taking-place: Nonrepresentational theories and geography*. Burlington: Ashgate Publishing.
- Anderson, B. 2014. *Encountering Affect. Capacities, Apparatuses, Conditions*. Surrey: Ashgate.
- Anderson, B., & Ash, J. 2015. "Atmospheric methods". In *Non-representational methodologies*. Editerad av Vannini, P .44-61. Routledge: London
- Anderson J. 2004. Talking whilst walking: a geographical archaeology of knowledge. *Area*, 36(3): 254–261.
- Barad, K. 2007. *Meeting the Universe Halfway*. Durham, NC och London: Duke 9 university Press.
- Bille M., Bjerregaard P. and Sørensen T. 2015. Staging atmospheres: Materiality, Culture, and the Texture of the In-between. *Emotion, Space and Society*, 15: 31–38. ^[1]_{SEP}
- Bissell, D. 2010. Passenger mobilities: Affective atmospheres and the sociality of public transport. *Environment and Planning D: Society and Space*, 28(2): 270-289.
- Blackman, L. & Venn, C. 2010. Affect. *Body & Society*, 16 (1): 7-8.
- Brown, Barbara B., Werner, Carol M., Amburgey, Jonathan W. & Szalay, Caitlin .2007. Walkable Route Perceptions and Physical Features: Converging Evidence for En Route Walking Experiences. *Environment and Behavior*, 39 (1): 34–61.
- Buser M. 2014. Thinking through non-representational and affective atmospheres in planning theory and practice. *Journal of Planning Theory*, 13 (3): 227-243
- Böhme, G. 1993. Atmosphere as the fundamental concept of a new aesthetics. *Thesis Eleven* 36(1), 113–126.

- Carpiano, R. M. .2009. Come take a walk with me: The “Go-Along” interview as a novel method for studying the implications of place for health and well-being. *Health & Place*, 15(1): 263–272.
- Casey E. 2001. Between geography and philosophy: what does it mean to be in the place-world? *Annals of the Association of American Geographers*, 91(4): 683-693
- de Certeau, Michel. 1988. *The practice of everyday life*. University of California Press, Berkeley.
- Clough, P. T. & Halley, J. (ed.). 2007. *The affective turn: Theorizing the social*. Durham: Duke University Press.
- Deleuze, G .1988. *Spinoza, practical philosophy*. San Francisco: City Lights Books.
- Derrida, J. 2005. *The Politics of Friendship*. (Översatt av Robert Hurley). London: Verso
- Dirksmeier, P. & Helbrecht, I. 2008. Time, Non-representational Theory and the "Performative Turn"—Towards a New Methodology in Qualitative Social Research. *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research* 9(2):55
- Duff C .2010. On the role of affect and practice in the production of place. *Environment and Planning D: Society & Space*, 28(5): 881–895.
- Duff C. 2016. Atmospheres of recovery: Assemblages of health. *Environment and Planning*, 48(1): 58–74.
- Eskola, J. & Suoranta J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tammerfors: Vastapaino.
- Glover, T.D., Parry, D.C., Mulcahy, C.M. 2013. At once liberating and exclusionary? A Lefebvrian analysis of Gilda’s Club of Toronto. *Leisure Studies*, 32(5): 467-486.
- Graham S. & Thrift N. 2007. Out of Order Understanding Repair and Maintenance Theory. *Culture & Society*, 24(3): 1–25.
- Gould, Deborah. 2010. “On affect and protest”. I *Political Emotions*. Editerad av Staiger J., Cvetkovich A. & Reynolds A. 18–44. London: Routledge.
- Hamington M. 2004. *Embodied Care: Jane Addams, Maurice Merleau-Ponty and Feminist Ethics*. Chicago: University of Illinois Press.
- Harjunen, J. 2016. ”Miten asuinyhteisöä tehdään ryhmärakennutetussa kerrostalossa? Yhteisöllinen asuminen postmodernina yhteisöllisyytenä ja tilallisena kysymyksenä”. Pro gradu-avhandling, Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos.
- Harrison P. 2000. Making sense: embodiment and the sensibilities of the everyday. *Environment and Planning D: Society and Space*, 18(4): 497 – 517.
- Jasper, James. 1997. *The Art of Moral Protest. Culture, Biography, and Creativity in Social Movements*. Chicago. The University Press of Chicago.

- Johansson, S. 2013. "Rytmen bor i mina steg. En rytmanalytisk studie om kropp, stad och kunskap". Doktorsavhandling. Uppsala Universitet. *Social and Economic Geography*.
- Jokinen, A. Eveliina A. & Kirsi M. 2010. Kävelyhaastattelu tapaustutkimuksen menetelmänä. *Sociologia*, 47(4) 255–269.
- Jokinen E., Juhana V. och Jussi V. 2015. "Johdatus prekaarien affektien tutkimukseen". I *Prekarisaatio ja affekti*, editerad av Eeva Jokinen och Juhana Venäläinen, 7–30. Jyväskylä: Nykykulttuuri.
- Jones, P., m.fl. 2008 Exploring space and place with walking interviews. *Journal of Research Practice* 4(2): Article D2-D2.
- Koivunen, Anu. 2010. "An affective turn? Reimagining the subject of feminist theory". I *Working with affect in feminist readings: Disturbing differences*, editerad av Liljeström, M. & Paasonen, S. London: Routledge.
- Kullman, K. 2010. "Tilan ystävä". I *Lapsuuden muuttuvat tilat*, editerad av Strandell H., Haikkola, L. och Kullman, K. 237-261. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Kullman, K. 2014. Children, urban care, and everyday pavements. *Environment and Planning*, 46(12): 2864–2880.
- Kusenbach, M. 2003. Street phenomenology: The go-along as ethnographic research tool. *Ethnography*, 4(3): 455–485.
- Kuuva, S. 2018. Ruumiillinen tieto sairaalaympäristöissä: Valokuvia suomalaisista mielisairaalahistoriikeista. *Ennen ja nyt: historian tietosanomat*, 2018(4).
- Kyttä, M., & Kahila, M. 2006. *PehmoGIS: elinympäristön koetun laadun kartoittajana*. Helsinki University of Technology.
- Laukkanen, J. 2015. "Yes in our backyard! - Facilitating proactive citizen participation in urban planning". Pro gradu-avhandling. Aalto School of Arts, Design and Architecture.
- Lee N. 2005. *Childhood and Human Value: Development, Separation and Separability*. Maidenhead, Berks: Open University Press.
- Lee, J., & Ingold, T. 2006. "Fieldwork on foot: perceiving, routing, socializing". I *Locating the Field. Space, Place and Context in Anthropology*. Editerad av P. Collins, & S. Coleman. 67-86. London: Bloomsbury Academic.
- Lefebvre H. 1991. *The Production of Space* (Översatt av Nicholson-Smith D). Oxford: Blackwell.
- Lehtonen, T. 2008. *Aineellinen yhteisö*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Lohtaja, A. 2015. "Tila, asuminen ja arkkitehtuuri. Henri Lefebvren teoria tilasta ja tilan tuottamisesta". Pro gradu-avhandling, Jyväskylän yliopisto.
- Lorimer, H. 2005. Cultural geography: The busyness of being 'more-than-representational'. *Progress in Human Geography*, 29(1): 83-94.

- Liljeström, M. & Paasonen, S. 2010. "Introduction. Feeling Differences – Affect and Feminist Reading". I *Working with Affect in Feminist Readings: Disturbing Differences*. 1–7. Editerad av Marianne Liljeström & Susanna Paasonen. Lontoo & New York: Routledge.
- Massey, D. 2005. *For space*. London: SAGE.
- Massumi B. 1992. *A User's Guide to Capitalism and Schizophrenia: Deviations from Deleuze and Guattari*. Cambridge: MIT Press.
- Merleau-Ponty, M. 1962/1945. *Phenomenology of Perception*. London & New York: Routledge.
- Michels, C. 2015. Researching affective atmospheres. *Geographica Helvetica*, 70(4): 255-263.
- Mol A. 2008. *The Logic of Care: Health and the Problem of Patient Choice*. London: Routledge.
- Mustonen, M. 2010. "Tästä aidasta nää ei voi enää mennä ylitte" Pro Lapinlahti -liikkeen yhteiskunnallinen mobilisaatio". Pro gradu-avhandling. Tampereen yliopisto, Sosiaalitutkimuksen laitos.
- Museiverket. 2009. "Lappvikens sjukhusområde". Hämtad 3.10.2019. http://www.kulturmiljo.fi/read/asp/rsv_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=415
- Mäenpää, P., Faehnle, M. 2017. Kaupunkiaktivismi – ratkaisuja itseorganisoituvan kaupunkiyhteisön hallintaan. *Kvartti* 2/2017.
- Nilsson, E. 2010. "Arkitekturens kroppslighet: staden som terräng". Doktorsavhandling. Lunds tekniska högskola. Institutionen för arkitektur och byggd miljö.
- Noddings N. 2003. *Caring: A Feminine Approach to Ethics and Moral Education*. Berkeley: University of California Press.
- Oksala, J. 2016. Affective Labour and Feminist Politics. *Signs*. 41(2): 281–303.
- Paju, E. 2013. *Lasten arjen ainekset: Etnografinen tutkimus materiaalisuudesta, ruumiillisuudesta ja toimijuudesta päiväkodissa*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Pallasmaa, J. 2005. *The eyes of the skin: Architecture and the senses*. London: John Wiley & Sons.
- Philippopoulos-Mihalopoulos, A. 2015. *Spatial Justice: Body, Lawscape, Atmosphere*. Oxford och New York: Routledge
- Pyry, N. 2015 Hanging out with young people, urban spaces and ideas: Openings to dwelling, participation and thinking. Doktorsavhandling. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen laitos.
- Rokkonen L. A. 2015. "Moratorio". I *Prekarisaatio ja affekti*. 113-135. Editerad av Jokinen E. & Venäläinen J. Jyväskylä: Nykykulttuuri.

- Ruuvuvuori J. & Tiittula L. 2005. *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.
- Rönnlund C. & Viitanen B. 2020. ”Lappvikens framtid som en allmännyttig och hälsofrämjande miljö måste tryggas. Huvudstadsbladet. 4.5.2020.
- Schütz, Alfred. 2007/1932. *Sosiaalisen maailman merkityksenkäs rakentuminen: johdatus ymmärtävään sosiologiaan*. Översättning Veikko Pietilä. Tampere: Vastapaino.
- Scott, A., Carter, C., Brown, K. & White, V. .2009. ‘Seeing is Not Everything’: Exploring the Landscape Experiences of Different Publics. *Landscape Research*, 34 (4): 397–424.
- Shaw, R. 2014. Beyond night-time economy: Affective atmospheres of the urban night. *Geoforum*, 51(1): 87–95.
- Spinzoa, B. 1994. *Etiikka*. Översatt av Vesa Oittinen. Helsingfors: Gaudeamus.
- Staffans, A. 2004. *Vaikuttavat asukkaat: vuorovaikutus ja paikallinen tieto kaupunkisuunnittelun haasteina*. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Stern D. 2010. *Forms of Vitality: Exploring Dynamic Experience in Psychology, the Arts, Psychotherapy, and Development*. Oxford: Oxford University Press.
- Simonsen, K. 2005. *Byens mange ansigter: konstruktion af byen i praksis og fortælling*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Thien, D. 2005. After or beyond feeling? A consideration of affect and emotion in geography. *Area*, 37(4): 450-454.
- Thomas, F. 2015. The role of natural environments within women’s everyday health and wellbeing in Copenhagen, Denmark. *Health & Place*, 35: 187-195.
- Thrift, N. 2007. *Non-representational Theory. Space, Politics, Affect*. London: Routledge.
- Tronto J. C. 1993. *Moral Boundaries: A Political Argument for an Ethic of Care*. London: Routledge.
- Turunen, M. 2016. Väriä seinään ja väkeä kaduille - kaupunginosaliikkeiden toiminta ja tavoitteet. Pro gradu-avhandling. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalitieteiden laitos.
- Vannini, P. (Ed.) 2015. *Non-Representational Methodologies: Re-Envisioning Research*. 1st Edition. New York: Routledge.
- Wahlbeck, K. 2020. ”Lappviken igen en föregångare. Huvudstadsbladet. 11.5.2020.
- Wait, G. Gill, N. & Head, L. 2009. Walking practice and suburban naturetalk. *Social & Cultural Geography*, 10(1): 41–60.
- Willman, K. 2014. ”Tiheää paikkaa puolustamassa. Pispalan ryytimaan käyttäjien paikkakokemuksja asemakaavan uudistaminen”. Pro gradu-avhandling. Tampereen yliopisto. Ympäristöpolitiikan ja aluetieteen koulutusohjelma.

Willman, K. 2015. Yhteisöllisen kaupunkiviljelyn keholliset merkitykset. *Alue ja ympäristö*, 44(2): 30-44.

Wilson, A. 1992. *The Culture of Nature: North American Landscape from Disney to the Exxon Valdez*. Blackwell, Oxford.

Bilagor

Temapunkter för promenadintervjuerna

- kuka olet ja mitä teet
- miten on päätynyt tänne
- aikaisempi suhde paikkaan

- paikan soveltuvuus toimintaan
- toiminnan käynnistäminen
- vaikeudet ja onnistumiset

- tavallinen päivä
- käytännöt/organisaatio
- missä tapahtuu mitä
- muut tapahtumat

- paikan ilmapiiri ja historia
- viihtyvyys
- yhteisöllisyys
- muut kävijät ja vieraat

- muistot
- odotukset
- tulevaisuus
- väliaikaisuus